

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta pedagogická

Diplomová práce

**K MOŽNOSTEM OBOROVÉ
A MEZIOBOROVÉ INTEGRACE
VE VÝUCE HV NA GYMNÁZIU
(DLE RVP)**

Jakub Šedivý

Plzeň 2012

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem práci vypracoval samostatně s použitím uvedených pramenů a literatury.

V Plzni dne 30. 5. 2012

.....

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

Fakulta pedagogická

Katedra hudební kultury

Akademický rok: 2008/2009

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Jakub ŠEDIVÝ**

Studijní program: **M7504 Učitelství pro střední školy**

Studijní obory: **Učitelství českého jazyka pro střední školy**

Učitelství hudební výchovy pro střední školy

Název tématu: **K možnostem oborové a mezioborové integrace ve výuce HV na gymnáziu (dle RVP)**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Úvod:

zdůvodnění výběru tématu

Teoretická část:

RVP v gymnaziálním vzdělávání (oblast Umění a kultury a její specifika, srovnání staré a nové koncepce, metodický Portál)

Novodobé trendy ve vzdělávání - orientace na dítě

Integrace oborová i mezioborová, objasnění pojmů

Praktická část:

Příklady oborové i mezioborové integrace v HV na gymnáziu (tvorba a realizace projektu v oblasti mezioborové integrace, praktické příklady integrace oborové)

Závěr - zhodnocení

Rozsah grafických prací:

Rozsah pracovní zprávy:

Forma zpracování diplomové práce: **tištěná**

Seznam odborné literatury:

- VÁŇOVÁ, H., SKOPAL, J.** Metodologie a logika výzkumu v hudební pedagogice. Praha: Karolinum, 2002. ISBN 80-246-0435-3
- HELUS, Z.** Dítě v osobnostním pojetí, obrat k dítěti jako výzva a úkol pro učitele i rodiče. Praha, 2004
- DRÁBEK, V.** Tvořivost a integrace v receptivní hudební výchově. UK Praha, 1998
- Sborník Multimediální komunikace v hudební a polyestetické výchově. PF UK Praha. Praha, 2001
- Časopisy Hudební výchova, výběr článku k dané tematice
- Osnovy HV, Rámcový program pro gymnaziální vzdělávání
- Dostupná skripta UK Praha ke zvolenému tématu
- PRŮCHA, J.** Moderní pedagogika. Praha, 1997
- VÁGNEROVÁ, M.** Vývojová psychologie. Praha, 2000

Vedoucí diplomové práce:

Mgr. Štěpánka Lišková
Katedra hudební kultury

Datum zadání diplomové práce: **10. prosince 2008**

Termín odevzdání diplomové práce: **30. března 2010**

Doc. PaedDr. Jana Coufalová, CSc.
děkanka

Doc. PhDr. Jana Jindrová, CSc.
vedoucí katedry

V Plzni dne 20. ledna 2009

Poděkování

Děkuji paní PhDr. Štěpánce Liškové Ph.D. nejen za odborné vedení, ale zvláště za vstřícnost, pečlivost, přímost, věcnost a trpělivost.

Děkuji Západočeské univerzitě v Plzni, Fakultě pedagogické, a Církevnímu gymnáziu v Plzni za kvalitní prostředí k vlastnímu rozvoji a za získané zkušenosti, díky kterým jsem mohl tuto práci vytvořit.

Děkuji rodičům a partnerce za podporu a za pomoc s korekcí textu.

Obsah

ÚVOD	7
1 Pojem integrace	10
1.1 Interdisciplinární integrace	12
1.2 Multidisciplinární integrace	16
2 Integrovaná výuka	17
2.1 Integrovaná výuka v historii českého školství	18
2.2 Požadavky na integraci v současném českém školství	26
3 Úvod k prezentaci realizovaných integrativních projektů	28
3.1 Současný stav předmětu hudební výchova	28
3.2 Církevní gymnázium v Plzni	35
3.3 Hudební výchova na Církevním gymnáziu v Plzni	37
3.4 Souhrnné informace k integrativním projektům	40
4 Projekt Mohlo by tu být i líp	43
4.1 Charakteristika projektu:.....	43
4.2 Projektový záměr, cíle projektu	44
4.3 Cílová skupina	44
4.4 Propagace projektu:	45
4.4.1 Kolegové, vedení školy.....	45
4.4.2 Studenti	46
4.4.3 Veřejnost.....	46
4.5 Technický plán, harmonogram	46
4.6 Zhodnocení průběhu projektu	48
4.7 Doporučení, varování, upozornění.....	48
4.7.1 Obecné závěry a rady.....	48
4.7.2 Jaké reakce je možné čekat u organizátora typu „nadšený kantor“	49
4.7.3 Jaké reakce je možné čekat u organizátora typu „líný kantor“	49
4.8 Resumé v rámci integrace	50
5 Projekt Po stopách hudebních skladatelů v Západních Čechách	52
5.1 Charakteristika projektu.....	52
5.2 Projektový záměr, cíle projektu	52
5.3 Cílová skupina	53
5.4 Propagace projektu	53

5.4.1 Kolegové, vedení školy.....	53
5.4.2 Žáci	53
5.4.3 Veřejnost.....	54
5.5 Technický plán, harmonogram	55
5.5.1 První den.....	55
5.5.1.1 Před gymnáziem	55
5.5.1.2 Dolní Lukavice	55
5.5.1.3 Přeštice.....	56
5.5.1.4 Lužany	57
5.5.1.5 Chudenice	58
5.5.1.6 Nepomuk.....	60
5.5.2 Druhý den	60
5.5.2.1 Nepomuk.....	60
5.5.2.2 Rožmitál pod Třemšínem.....	61
5.5.2.3 Vysoká u Příbrami	63
5.5.2.4 Zastávka před příjezdem do Plzně	64
5.6 Zhodnocení průběhu projektu	65
5.7 Doporučení, varování, upozornění.....	65
5.7.1 Obecné závěry a rady.....	65
5.7.2 Jaké reakce je možné čekat u organizátora typu „nadšený kantor“	66
5.7.3 Jaké reakce je možné čekat u organizátora typu „líný kantor“:.....	67
5.7.4 Jaké reakce je možné čekat u spolupracovníka typu „nadšený kantor“	67
5.7.5 Jaké reakce je možné čekat u spolupracovníka typu „líný kantor“	67
5.8 Resumé v rámci integrace.....	68
6 Projekt Integrace předmětů.....	69
6.1 Charakteristika projektu.....	69
6.2 Projektový záměr, cíle projektu	69
6.3 Cílová skupina	70
6.4 Propagace projektu	70
6.4.1 Kolegové, vedení školy.....	70
6.4.2 Studenti	71
6.4.3 Veřejnost.....	71
6.5 Technický plán, harmonogram	72

6.6 Zhodnocení průběhu projektu	75
6.7 Doporučení, varování, upozornění.....	76
6.7.1 Obecné závěry a rady	76
6.7.2 Jaké reakce je možné čekat u organizátora typu „nadšený kantor“	77
6.7.3 Jaké reakce je možné čekat u organizátora typu „líný kantor“	77
6.7.4 Jaké reakce je možné čekat u spolupracovníka typu „nadšený kantor“	77
6.7.5 Jaké reakce je možné čekat u spolupracovníka typu „líný kantor“	77
6.8 Resumé v rámci integrace	77
7 Projekt Silní bez násilí.....	79
7.1 Charakteristika projektu.....	79
7.2 Projektový záměr, cíle projektu	80
7.3 Cílová skupina	81
7.4 Propagace projektu	81
7.4.1 Kolegové, vedení školy.....	81
7.4.2 Studenti	82
7.4.3 Veřejnost	82
7.5 Technický plán, harmonogram	83
7.6 Zhodnocení průběhu projektu	86
7.7 Doporučení, varování, upozornění.....	87
7.7.1 Obecné závěry a rady.....	87
7.7.2 Jaké reakce je možné čekat od zapojeným učitelů typu „nadšený kantor“ ...	87
7.7.3 Jaké reakce je možné čekat od zapojeným učitelů typu „líný kantor“	88
7.8 Resumé v rámci integrace	88
Závěr	90
Seznam použité literatury	91
Resumé.....	95
Seznam tabulek	96
Seznam příloh.....	97

ÚVOD

Tato diplomová práce si dává za cíl představit pojem integrace, a to pouze v kontextu se školstvím. Ze tří možných pojetí významu pojmu školské integrace se zaměřím pouze na tzv. integrovanou výuku, zejména ve vztahu k vyučovacím předmětům hudební výchova (především na víceletých gymnáziích). Kromě představení jednotlivých typů integrované výuky se práce zaměří na popis současného stavu českého školství v kontextu integrace. Jedna z kapitol se bude věnovat i analýze současného Rámcového vzdělávacího programu, zaměřím se v ní na monitoring požadavků na integrativní vyučování v dnešním českém školství.

Seznámil jsem se s několika již existujícími studii zabývajícími se rovněž integrací v českém školství (často v propojování dvou předmětů), a protože se domnívám, že daná problematika je vcelku dobře zpracovaná jinými autory, rozhodl jsem se nevěnovat pozornost všem aspektům integrace, ale zaměřil jsem se podrobněji jen na několik vybraných témat. Hledal jsem pojetí, které by splnilo jeden ze základních požadavků stanovený katedrou hudební kultury Fakulty pedagogické ZČU: „...diplomová práce přináší nový pohled na zadaný problém.“¹ Na rozdíl od ostatních kapitol této diplomové práce, které většinou pojednávají o současném stavu integrace v českém školství, bych - ve snaze o komplexnější zpracování celého tématu – představil i historii integrace v českém školství. Zvažoval jsem dvě možnosti: buď standardně chronologicky a stručně popsat celý vývoj českého školství s ohledem na integrovanou výuku, anebo se věnovat jednomu tématu hlouběji. Jelikož se již několik let zajímám o osobnost Jakuba Jana Ryby a jeho přínos českému školství považuji za průkopnický a obdivuhodný, rozhodl jsem se využít svého zájmu a pokusím se pátrat po prvcích integrace v jeho životě a díle. Jednu kapitolu věnuji projektu „Po stopách skladatelů v Západních Čechách“, která bude sledovat život J. J. Ryby, proto o to více vnímám samostatnou podkapitolu o J. J. Rybovi ve spojitosti s integrací jako vhodnou. Může totiž případnému zájemci o organizaci podobného projektu pomoci při přípravě exkurze.

V této práci si dále dávám za cíl stručně porovnat požadavky na výuku hudební výchovy v současné době a v době relativně nedávného socialistického školství. Za posledních dvacet let prošlo školství velkou proměnou, kterou můžeme pochopitelně

¹ *Západočeská univerzita v Plzni: Katedra hudební kultury* [online]. 2012 [cit. 2012-05-29]. Dostupné z: http://lavinia.zcu.cz/fpe/khk/Pro_studenty/BP_DP/

vnímat i ve vývoji vyučovacího předmětu hudební výchova. Ta si sice v posledních desetiletích pevně drží stabilní pozici „okrajového povinného předmětu s jedno- až dvouhodinovou týdenní dotací“, v posledních letech se však v kontextu s ní začíná projevovat nový fenomén: některé předměty se otevírají předmětům druhým, aby ve vzájemné spolupráci působily na vzdělávání studenta z více úhlů / oborů / pohledů zároveň.

Vycházeje z vlastního poznání současného stavu vyučovacího předmětu hudební výchova, dávám si za cíl monitorovat a představit projevy nového principu k uchopení didaktického obsahu a popsat samotné možnosti předmětu hudební výchova. Domnívám se, že v době, kdy jsou studenti (podobně jako celý národ) obklopeni širokými možnostmi percepce hudby; v době, kdy většina studentů volí raději hudbu reprodukovanou než vlastními zdroji vyprodukovanou; v době, kdy je ve většině předmětů kladen důraz na metodu *škola hrou* a na rozvoj komunikačních dovedností studenta na úkor hlubší znalosti obsahu; tedy v takové době existuje perspektiva vyučovacího předmětu hudební výchova v odstranění jeho izolace v rámci učebního plánu a hlavně v kooperaci s dalšími vyučovacími předměty, v praxi tedy primárně v kooperaci jednotlivých vyučujících.

Tato práce si v praktické části neklade za cíl ukazovat čtenáři možnosti pojetí „kvalitnějších jednotlivých vyučovacích hodin předmětu hudební výchova“ (tomu se věnují jiné práce). Svou pozornost bych spíše nasměroval k sledování multidisciplinární integrace než integrace jednooborové. Na Církevním gymnáziu v Plzni, kde šestým rokem pracuji jako učitel hudební výchovy, jsem se setkal s několika zajímavými projekty. Některé jsem inicioval a realizoval jako organizátor, případně koordinátor. Čtyři z těchto projektů bude tato diplomová práce obsahovat ve své praktické části. Jejich popisy bych rád zpracoval tak, aby možnému čtenáři mohly být inspirací, motivací či oporou při vlastních snahách o realizaci jakéhokoli podobného projektu v duchu multidisciplinární integrace.

Jsem vděčný, že jsem mohl při studiu na Západočeské univerzitě v Plzni nabýt potřebného pedagogického vzdělání. S těmito znalostmi ve spojení se získanými praktickými zkušenostmi z pěti let učení na Církevním gymnáziu v Plzni věřím, že mohu tuto praktickou část této diplomové práce tvořit z poněkud jiného pohledu než někteří mí spolužáci. Jak jsem si ověřil, většina vysokoškolských studentů tvoří svou diplomovou práci pouze na základě teoretických znalostí, které (v ideálním případě) jednorázově vyzkouší v praxi na nějaké škole, kde jsou jejich snahy o *zpestření*

výuky pár hodin akceptovány. Zpravidla pak nechybí anketa mezi studenty sondující úspěch a vliv tohoto „projektu“ na žáka. Takovouto odezvu bych hodnotil jako nedostačující. Jednak se výsledky projeví až po delší době, jednak chybí hlubší sonda do názorů spolupracujících učitelů, která by hodnotila vliv projektu na vzdělávací program školy a na ostatní předměty.

K projektům, které popisuji v této diplomové práci, mohu poskytnout hlubší a širší analýzy. Mám pestřejší zpětnou vazbu, a to nejen z dotazníků. Některé odezvy přicházejí v rámci týdnů, ne-li měsíců. Např. projekt Integrace předmětů se konal pětkrát a projekt Po stopách hudebních skladatelů v Západních Čechách již devětkrát. Každé opakování přinášelo nové optimalizace, které redukovaly chyby a nedostatky z předchozích realizací. Tím, že jsem v denním kontaktu s ostatními učiteli gymnázia, z nichž každý zastává svůj vlastní postoj k současnému vývoji školství, mohu ve svých analýzách zohlednit i odlišné přístupy k zmíněným projektům, a pojmenovat tak jednotlivá úskalí. Za tímto účelem a na základě řady zkušeností se pokusím o vlastní jednoduchou typologii učitelů, která mi usnadní popis možných reakcí spolupracujících učitelů či učitelů – realizátorů. Pokusím se tedy definovat dva extrémní typy učitele, které by mohly kontrastně reagovat na možné nové podněty ve výuce.

Téma diplomové práce jsem volil tak, abych neulpěl na popisné a faktografické formě zpracování, ale především abych vytvořil živou a praktickou metodickou pomůcku, kterou (věřím) uvítá některý z kolegů, učitelů hudební výuky, jenž rád dělá něco, co má smysl pro jeho studenty, ale i pro něj samého. Rád bych mu touto prací poskytl nápady, postupy, ale i varování před možnými riziky.

1 Pojem integrace

Tento čím dál tím častěji užívaný pojem označuje dle slovníků prakticky jeden význam, ačkoli se dá opsat řadou synonym, a to: sjednocení, začlenění, spojení v jeden celek, proces spojování ve vyšší celek, zapojení apod.

Setkáváme se s ním nejčastěji ve sféře dopravy, sociálního začleňování, v tématech multikulturních, obchodních, technologických apod. V této diplomové práci však budeme sledovat pouze jeho význam v kontextu se školstvím.

Peter Špilák ve sborníku Pedagogické fakulty UJEP² ve své práci o integrujících projektech ve vyučování hudební výchovy řeší pojem „integratívna výchova“. Přirovnává ho k pojmu polyestetická výchova. Ten pak analyzuje: pojem „aesthesis“ překládá jako „vnímání“, přiřazuje vznik pojmu Aristotelovi a definuje jako „aktivaci smyslů a představ“. Ústav pro jazyk český definuje předponu „poly“ významem: „mnohý, četný, hojný, různý“ (v protikladu k *mono-* s významem jeden)³. Autor vnímá význam slova „integrita“ jako „celistvost, neporušenost“ a odkazuje na starověký význam řeckého pojmu „Musiké“, který již tenkrát pojímal nejen hudbu (instrumentální i vokální), ale i tanec a slovo. Ve své práci tedy přichází se závěrem, že: „všetky nové poznatky, ktoré získáme z jednotlivých umění, ale aj z rôznych vedeckých disciplín, treba využiť tak, aby se prelínaly hranice jednotlivých medzipredmetových väzieb.“⁴

Vysvětlení pojmu integrace pečlivě a precizně představuje Jana Středová ve své diplomové práci. Nerad bych jinými slovy popisoval paralelně totéž, uvedu tedy část její práce v Příloze A a v tomto místě odcituji její vysvětlení tří možných pojetí smyslu integrace:

² *Hudební teorie a pedagogika - Teória vyučovania hudobnej výchovy: česko-slovenský sborník prací doktorandů katedry hudební výchovy Pedagogické fakulty Univerzity J.E. Purkyně v Ústí nad Labem (Česká republika) a Katedry hudby Fakulty humanitných vied Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici (Slovenská republika)*. Vyd. 1. Ústí nad Labem: Univerzita J.E. Purkyně, 2004, 137 s. ISBN 80-7044-547-5.

³ *Ústav pro jazyk český, Akademie věd ČR: Internetová jazyková příručka nabízí ucelený přehled základních jazykových jevů češtiny* [online]. 2004 [cit. 2012-05-01]. Dostupné z: <http://prirucka.ujc.cas.cz/?id=123>

⁴ *Hudební teorie a pedagogika, cit. 2, s. 93*

„1) Integrace ve smyslu: „*Integrovaná škola*“. Jde o propojení různých typů a stupňů vzdělání v jeden celek (např. propojení mateřské školy a prvního stupně ZŠ).

2) Integrace ve smyslu: „*Integrované vzdělávání*“. Dnes je to velice aktuální téma, jež bylo zohledněno i při tvorbě naší nejnovější pedagogické reformy. (...) Integrované vzdělávání se týká zapojení hendikepovaných žáků nebo žáků se zvláštními vzdělávacími potřebami do běžných škol.

3) A konečně integrace ve smyslu: „*Integrovaná výuka*“. Jejím cílem je spojení učiva jednotlivých předmětů. Propojování učiva by mělo vždy být srozumitelné a logické, aby vzdělávání neztratilo edukační a výchovnou hodnotu. Je tedy výhodou, pokud integrujeme kognitivně blízké oblasti s potenciálem mezipředmětových vazeb.“⁵

Tato diplomová práce si dává za cíl věnovat se integraci ve výuce.

V současné době je uznávané dělení integrované hudební výuky doc. PhDr. Václavem Drábekem, CSc.:

„1) Jednooborová integrace v rámci hudby

2) Polyestetická integrace komplexní estetické výchovy

3) Komplexní univerzální integrace ve všech vyučovaných předmětech“⁶

Eva Jenčíková ve svém článku *Integrační možnosti v přípravě učitelů hudební výchovy* publikovaném ve Sborníku příspěvků z konference na UK v Praze⁷ pojednává mimo jiné o faktu, že „v posledních 30 letech poskytla oborová didaktika výchovné praxi celou řadu inovací, kterými byly zmíněné tři druhy integrace významně podpořeny.“⁸ V tomto článku se výše vyjmenovaným bodům věnuje velice podrobně⁹ - uvádí i příklady z praxe a předkládá i možnosti řešení aktuálních problémů.

⁵ STŘEDOVIÁ, Jana. *K možnostem integrace hudební a dramatické výchovy jako program facilitující rozvoj člověka (ve výuce Hv na gymnáziích)*. Plzeň, 2009. Diplomová práce. Západočeská univerzita v Plzni. Vedoucí práce Mgr. Štěpánka Lišková, s. 31

⁶ DRÁBEK, V. *Integrace v receptivní hudební výchově*, Hudební výchova VI, 1998, č. 4, s. 58-60

⁷ *Multimediální komunikace v hudební a polyestetické výchově: sborník příspěvků z konference konané ve dnech 9. a 10.11.2000 na Univerzitě Karlově v Praze - Pedagogické fakultě*. Editor Václav Drábek. Praha: Univerzita Karlova v Praze - Pedagogická fakulta, 2001, 144 s. ISBN 80-729-0065-X.

⁸ *Multimediální komunikace v hudební a polyestetické výchově*, cit.7, s. 103

⁹ na straně 104 – 107

V praxi se však můžeme setkat i s obecnější bipolární interpretací výše zmíněného dělení, a to na integraci interdisciplinární a multidisciplinární. Interdisciplinární integrace je prakticky totožný název jako jednooborová integrace – tedy v rámci jednoho vyučovacího předmětu. Zatímco multidisciplinární integrace označuje integrace jakýchkoli dvou a více vyučovacích předmětů. Vzhledem k charakteru projektů, které v praktické části diplomové práce popisují, bych nadále operoval pouze s těmito termíny.

1.1 Interdisciplinární integrace

Interdisciplinární integrace propojuje mezi sebou jednotlivé činnosti jednoho předmětu do vyššího celku. Definujme hlavní činnosti předmětu hudební výchovy. V tomto směru panuje celkem jednotná představa již delší dobu. Např. I. Poledňák a J. Budík již v 60. letech 20. století definovali základní činnosti na: „reprodukční, recepční a produkční“.¹⁰ Tento autorský tým bojoval za širší vymezení obsahu hudební výchova, než je jen zpěv a poslech hudby. Reprodukční činnosti jsou dle nich vokální, instrumentální a taneční¹¹. Apelují na nepřeceňování cíle vést děti k dokonalému konkrétnímu výsledku, ale na uvědomění si, že samotná cesta je cílem – tedy snaha o rozvíjení hudebních schopností žáků (konkrétně: čistá intonace, správná vokální výslovnost, smysl pro rytmus, osvojení základů hry na jednoduché rytmické a melodické nástroje, smysl pro estetičnost pohybu ve spojení s hudbou apod.)¹². Dále pak podle těchto autorů další činnost - recepční¹³ - hraje důležitou roli při formování hudebního vkusu. Činnost produkční vyhodnocují jako nejtěžší, jelikož vyžaduje hudební fantazii, vyspělou hudební představivost, samostatnost, osobitý přístup, inteligenci, zájem a nadání.

Propojování těchto činností mezi sebou není téma posledních několika let. Často se s touto problematikou setkáváme v různých publikacích. Uvedu příklad. Bohumil

¹⁰ Poledňák I., Budík K. *Hudba – škola – zítřek – projekt modernizace pojetí a osnov hudební výchovy na ZDŠ*. 1. vyd. Praha: Supraphon, 1969, s. 54

¹¹ případně možno ještě širěji označit slovem pohybové

¹² KARPÍŠKOVÁ, Anna. *Využití dramatických technik v hudebně výchovném procesu na gymnáziích*. Plzeň, 2011. Diplomová práce. Západočeská univerzita v Plzni. Vedoucí práce Doc. PaedDr. Marie Slavíková, Csc.

¹³ neboli poslechovou

Voborník poukazuje na nutnost neoddělovat výše uvedené činnosti. Ve své práci v publikaci Jihočeské univerzity (katedry hudební výchovy) zabývající se tematikou poslechu hudby (tedy pouze jednou z výše uvedených činností předmětu hudební výchova) dochází k závěru, že: „poslech nemůže být izolovanou částí všeobecné hudební výchovy, jeho výchovně vzdělávací výsledky ovlivňují i ostatní činnosti praktické povahy – zpěv, tělesný pohyb spojený s hudbou i hru na hudební nástroje. Sám poslech však musí také stále nové zkušenosti vytvářet výběrem ukázek ze široké škály rozmanitých hudebních druhů, žánrů a stylů.“¹⁴

Učitel hudební výchovy pracující v duchu interdisciplinární integrace se snaží ve svých hodinách neizolovat tyto činnosti, ale naopak: propojovat je mezi sebou – aneb z jedné činnosti vychází činnost druhá. V jedné vyučovací hodině předmětu hudební výchova vedené v duchu jednooborové integrace se tedy vystřídají v ideálním případě všechny hudební činnosti. Možnost realizace takovýchto hodin závisí hlavně na uvědoměném přístupu učitele a na možnostech, které determinují kvalitu hodiny (třídní kolektiv, vybavení hudebny, aktuální situace u žáků / u učitele / na škole, atd.).

Paní Doc. PaedDr. Marie Slavíková, CSc., uvádí ve skriptech určených svým studentům v hodinách předmětu Didaktika hudební výchovy (DISA) na katedře hudební výchovy Západočeské univerzity požadovanou náplň předmětu hudební výchova: „Nová koncepce hudební výchovy - osnovy z r. 1976/77, obnovené v 90. letech. Jako hlavní úkol si kladla zvýšení celkové a všestranné hudební aktivity žáků a překonání izolovanosti složek.“¹⁵ Již v této větě je patrná snaha o integraci, ovšem při formulaci je použito opisu. Pokračuji v citaci: „To se mělo podařit prostřednictvím systému hudebních činností: činnosti hlavní – činnosti pěvecké a poslechové a činnosti vedlejší - činnosti instrumentální a hudebně pohybové.“¹⁶

¹⁴ VOBORNÍK, Bohumil. *Didaktické problémy poslechu hudby*. 1. vyd. České Budějovice: Jihočeská univerzita, 1993, 36 s. ISBN 80-704-0064-1, s. 11

¹⁵ SLAVÍKOVÁ, Marie. *Didaktika hudební výchovy. Materiály ke studiu na Katedře hudební kultury FPE ZČU, 2006*. Nepublikovaný rukopis.

¹⁶ SLAVÍKOVÁ, cit. 15

Paní docentka dále uvádí, že je třeba tyto složky vnímat ve vzájemné propojenosti aneb „jedna činnost vyrůstá z druhé a může se do ní opět vracet.“¹⁷ Jasně je vidět, že už koncepce stará přes 30 let vnímá potřebu sjednocování (aneb integrace) jednotlivých složek. Signalizuje to i možné vyhodnocení, že současná reforma školství reformuje na základě dřívějších struktur, ovšem novým jazykem.

Pohledme nyní do RVP, základního současného pedagogického materiálu českého školství, jak definuje obsah učiva předmětu hudební výchova. Jsou to tyto činnosti: „vokální činnosti (kultivace pěveckého a hlasového projevu, intonační a rytmický výcvik, sólový a sborový zpěv, orientace v notovém zápisu vokálních kompozic, ...), instrumentální činnosti (hra a tvorba instrumentálních doprovodů..., hra a tvorba jednoduchých instrumentálních kompozic ..., orientace v notovém a grafickém zápise instrumentálních kompozic, ...) a hudebně pohybové činnosti (pohyb hudby a gesto, pohybové etudy, tanec jako způsob komunikace)“.¹⁸ Dále pokračuje vymezení učiva těmito body:

„ - hudba jako organizovaný zvuk – hudební dílo – hudební objekt, hudebně výrazové prostředky, hudební forma, hudební znak, formální struktura a sémantika skladby

- hudební nástroje, nové technologie v hudbě, záznam hudby, přímá a nepřímá komunikace hudby

- hudební styly a žánry, funkce hudby – hudba a její využití v běžném životě, hudba jako kulturní statek a jako zboží, estetická a umělecká hodnota hudebního díla, hudební průmysl, hudba na objednávku a možnosti jejího zneužití

- vznik a vývoj hudby – hudba vokální a instrumentální, periodizace hudebního vývoje (hledisko obecně historické, kulturně historické, hudebně imanentní),

¹⁷ pokračování citace: „např. pěvecká reprodukce je podmíněna předcházejícím poslechem hudby, hra na hudební nástroje, která účinně rozvíjí hudební sluch, může zprostředkovat pěvecký projev u nezpívajících žáků. Podobně: při práci s písní neuplatníme pouze pěvecké činnosti, ale propojíme je funkčně a promyšleně s činnostmi ostatními. Stejně pracujeme i s poslechem hudby.“ SLAVÍKOVÁ, Marie. *Didaktika hudební výchovy. Materiály ke studiu na Katedře hudební kultury FPE ZČU, 2006.* Nепublikovaný rukopis.

¹⁸ BALADA, Jan. *Rámcový vzdělávací program pro gymnázia: RVP G.* Praha: Výzkumný ústav pedagogický v Praze, 2007, 100 s. ISBN 978-808-7000-113, s. 50

charakteristické hudební znaky jednotlivých slohů, průniky, syntézy, hledání nových cest hudební skladatel a interpret, interpretace v hudbě, umělecký provoz

- hudba jako způsob identifikace, sebe prezentace a druh generační výpovědi

- interpretace hudebního díla – popis hudebního díla v rovině významu, výrazu a výstavby, zařazení díla do historického a sociálního kontextu, hudební dílo jako možné poselství, vlastní hodnocení¹⁹

Při jednohodinové týdenní²⁰ dotaci můžeme hovořit o široké škále učiva. RVP nijak nevymezuje hloubku výkladu. To na jednu stranu dává svobodu učiteli, který si sám (na základě znalosti stavu a zájmu třídního kolektivu a na základě okruhu svých znalostí a zkušeností) definuje poměr a onu hloubku předávaného obsahu učiva studentům. Vliv tohoto faktu na kvalitu výuky v porovnání s předchozím pojetím nebudu analyzovat, jelikož se jedná o hůře měřitelnou problematiku (mohlo by být samostatným tématem jiné vědecké práce). Podstatné je, že registrujeme vyzdvižení integrace jako metodického pokynu v RVP. Učiteli je jasně stanoven okruh činností (včetně konkrétního vymezení – zvláště pak v sekci „očekávané výstupy“). Učitel je tak postaven před povinnost naučit všemu ze základu hudebních činností, ale metody a postup je již ponechán na něm. Obecně přílišná svoboda a volnost podporuje tvůrčí duchy, ale zároveň „nahrává na velký problém“. Najdou se učitelé, kteří více oceňují starou koncepci osnov, protože jim pomáhá pocit „být něčím veden“. Pokud se k takto obecně stanoveným podmínkám výuky hudební výchovy postaví neaprobovaný učitel hudební výchovy, zůstává pak vývoj tohoto předmětu v České republice s velkým otazníkem a obtížně můžeme hovořit o jednotné tváři současného stavu výuky hudební výchovy.

Z výše uvedeného je patrné, že prostor pro tvorbu vyučovacíh hodin předmětu hudební výuka v duchu interdisciplinární (neboli jednooborové) integrace je vytvořen naprosto ideálně. Učitel má vodítka, kterých by se mohl držet, má volně udaný okruh náplně hodiny a je jen na něm - na jeho schopnostech, znalostech, motivaci, rozhledu a snaze rozvíjet všechny hudební činnosti prakticky najednou (tj. během jedné, resp. každé vyučovací hodiny).

¹⁹ BALADA, cit. 18, s. 53

²⁰ na běžném typu škol – tj. na základní škole či na víceletém gymnáziu - bývá maximálně bývá dvouhodinová týdenní dotace

1.2 Multidisciplinární integrace

Multidisciplinární integraci vystihuje J. Slavík jako „multidisciplinární přístup a komunikaci přes hranici tradičně vymezených oborů“²¹, hovoří o tomto jevu jako o v současné době čím dál tím více uplatňovaném principu. V praxi se jedná se o prolínání jednotlivých vyučovacích předmětů mezi sebou, a to nejčastěji v podobě různých projektů, případně projektových dnů / týdnů. Častá jsou spojení předmětů stejné skupiny – např. předmětů estetických (výtvarné a hudební výchovy), exaktních předmětů (chemie a fyziky) apod., anebo předmětů, které pojí určitý jev / látka / princip – příkladem může být rytmus při spojení hudební a tělesné výchovy (při výuce tance apod.).

Učitel hudební výchovy pracující v duchu multidisciplinární integrace se snaží ve svých hodinách otevřít prostor i předmětům blízkým (estetickým, výchovám) či nějakým způsobem mezi sebou souvisejícím. Při výkladu hudebních dějin spolupracuje s předmětem dějepis, literární výchova, výtvarná výchova, občanská výchova atd. Při nácviu nových písní vybírá písně, ke kterým se dá rozvíjet látka probíraná v občanské výchově a v zeměpise (např. písně národnostních menšin), v dějepise (např. lidové písně národního obrození) atd. Tento učitel neopomíná při poslechu skladeb rozvíjet fantazii studentů i pomocí výtvarných technik. V hodinách hudební výchovy učitele tohoto typu žáci nesedí po celou dobu v lavicích, ale naopak – učí se propojovat hudbu s pohybem.

Více k možnostem integrace předmětů uvádím na konkrétních případech – při popisu projektů Církevního gymnázia (v druhé polovině této diplomové práce).

²¹ SLAVÍK, J. a kol. *Multidisciplinární komunikace – problém a princip všeobecného vzdělávání*. 1.vyd. Praha: UK v Praze – pedagogická fakulta, 2005, s. 6.

2 Integrovaná výuka

Tato kapitola pojednává o pozici integrované výuky v historii českého školství a v dnešní době. Jelikož cílem této diplomové práce není popis ani chronologická dokumentace celého vývoje českého školství, představím detailně pouze jednu kapitolu a tu podrobím analýze, zda již v minulosti existovalo smýšlení o vztazích mezi předměty podobné těm dnešním – tedy zda existovaly snahy překonat bariéry mezi vyučovacími předměty.

Analyzovat současné požadavky na učitele je úkol poměrně jednoduchý díky existenci Rámcového vzdělávacího programu, který učitelé nařizuje rozsah a obsah výuky. Ovšem pro analýzu určité epochy školství je již výběr objektu analýzy složitější. Výrazných epoch ve vývoji českého školství v předchozích staletích vnímáme totiž několik. Jelikož nejsem historik, bude pro mne praktičtější analyzovat školství na základě pokrokových myšlenek pedagogického reformátora. Významnou osobností české pedagogiky je exulant Jan Ámos Komenský (1592 – 1670), v jehož díle najdeme řadu revolučních pokrokových pedagogických myšlenek. Ovšem těžko lze na jeho životě sledovat vývoj českého školství, když v Čechách žil pouze první část svého života. A navíc se domnívám, že je někdy jeho význam pro pedagogiku přeceňován na úkor jiných velkých osobností. Abych tento fakt alespoň náznakem napravil, k analýze vybírám jinou velikou osobnost, Čecha, který žil celý svůj život v Čechách a který budoval osobní „pedagogickou reformu“ na základě vlastních zkušeností a tím, že sám své zásady v praxi uplatňoval. Podstatný je i fakt, že se zasloužil i o nasměrování a rozvoj hudební výchovy. Další důvod je i ten, že J. J. Ryba žil v době reformy školství císařovny Marie Terezie – tedy v době českých venkovských kantorů přelomu 18. a 19. století. Což je doba, kdy do naší země (přes vídeňský dvůr) pronikaly osvícenské myšlenky a školství jevílo výrazný pokrok (už např. zavedením povinné školní docházky a výukou trivia). Pro hledání existence principů integrované výuky v dějinách českého školství se tedy na první pohled jeví tato doba značně nadějně.

2.1 Integrovaná výuka v historii českého školství *aneb Jedná se o zcela nový trend?*

Cílem této kapitoly je odpovědět na otázku, zda je myšlenka integrace trendem opravdu novodobým a zda projekty mající integrující charakter přicházejí do českého školství až v 20. století, anebo jestli byly patrné už v dřívější době.

Nároky, které se kladly na (především venkovského) učitele před 200 lety a nyní jsou zcela rozdílné. Na konci 18. století musel být učitel především i hudebník a většinou bylo jeho povinností starat se i o kostelní zpěv, zastával tedy zpravidla funkci tzv. regenschoriho. Bylo nepsaným pravidlem, že kantor musel umět i komponovat drobná dílka – nejen pro děti, ale i pro církevní dění kostela (mimo pravidelné nedělní mše i další sváteční mše). Pro prostého venkovana byl kostel jedním z mála míst, kde se v té době mohl setkávat s kulturou. Kantor tedy kromě toho, že učil negramotné děti (povětšinou negramotných sedláků) trivium (číst, psát a počítat), musel věnovat velkou pozornost i zpěvu a tzv. muzicírování, aby byl schopen s žáky doprovázet mše (děti nejenom ministrovaly, ale většinou i zpívaly a hrály na kůru). Můžeme tedy z těchto informací vyvodit, že postavení hudby na školách bylo zásadní. Nejednalo se o předmět sekundární, narozdíl od dnešní doby.²²

Typickým českým kantorem je osobnost Jakuba Jana Šimona Ryby. Nejenže učil trivium v rožmitálské škole, ale staral se i jako regenschori o kůr kostela Povýšení Svatého kříže na okraji Rožmitálu pod Třemšínem, psal básně, školní písně, didaktickou poezii a prózu, básně příležitostné a oslavné, libreta ke zpěvohrám, překládal z latiny a z řečtiny náboženské a filosofické spisy, ale též komponoval církevní i světské skladby (varhanní skladby, komorní hudbu, hudbu symfonickou, kantáty, písně, moteta, oratoria, rekviem, mešní skladby, pastorální skladby atd.)²³.

J. J. Š. Ryba má z mého pohledu podobný úděl za své doby i dnes. J. J. Ryba přinášel pokrokový přístup ke školství, za což nebyl ani ve své, ani v dnešní době doceňován běžnou populací tak, jak by si zasloužil. A to i přesto, že byl již za svého

²² k tomu, že se jedná o předmět sekundární, napovídá několik faktů: počet maturantů z hudební výchovy v poměru k jinému předmětu; obecné mínění společnosti (včetně samotných žáků), zaměřená pozornost trhu učebnic na hudební výchovu v porovnání s jinými předměty apod.

²³ NĚMEČEK, cit. 23, s. 363

života vyzdvihoval školní inspekci nejen při běžných kontrolách, ale i při důkladné (hloubkové) inspekci, kterou sám inicioval pro vyřešení dlouho trvajících konfliktů s místním farářem Zacharem. Cituji: „Poněvadž se tento skrze pravý sokratický způsob učení, pořádné a užitečné vyplňování školních hodin, skrze přísné dohlížení na mravy mládeže a skrze své vlastní přičinění, dává mládeži poučujícího příkladu sám na sobě před mnoho jiných učitelů zvláště vyznamenal a jemu svěřenou školu od 3 ½ let, nehledě žádných překážek, pronásledování, utiskování a nebezpečství s udatnou myslí a pevně stálým smyslem z prachu vytáhl a k takovému stupni přivedl, na kterém nyní dotčená škola tak mnohým jiným mládežním školám za příklad sloužiti může: tak se dává dotčenému učiteli zvláštní zalíbení, kteréž z jeho přičinění královský Krajský úřad bere skrze přítomný dekret pochvaly...“²⁴ Dokonce ještě během svého života získal 28. května 1805 čestné měšťanství města Plzně za velké latinské oratorium Stabat Mater pro tamní kůr kostela svatého Bartoloměje. Bohužel veřejnost, prostý nevzdělaný venkovský lid (který z velké části nechtěl své děti v lavicích, ale na poli), ale i samotní představitelé města osobnost tak velkého reformátora neuznávali. Což byl jeden z hlavních důvodů, proč se nakonec Jakubu Janu Šimonu Rybovi podlomilo psychické zdraví a kvůli různým formám nevděku ukončil svůj život sebevraždou.²⁵ Podobně (jak jsem výše nastínil) si stojí tento pedagogický velikán i dnes - Jakub Jan Šimon Ryba je uznávaný ve vzdělaných kruzích, ale laickou veřejností daleko méně, než by si zasloužil. Malá anketa v běžné populaci mi potvrdila, že ho dnes národ zná pouze jako autora proslulé České vánoční mše (zvané též lidově počátečním zvoláním Hej, mistře), zatímco jako člověka se zásluhami o lepší stav pedagogiky má národ zafixováno pouze jméno Jana Ámose Komenského. Bohužel. Dle mého soudu by pomohlo, pokud by se více vědělo o J. J. Š. Rybovi, kantorovi, který svou praxí a - jak je zmíněno výše v citaci - pojetím svého žití jako vzoru pro studenty dal kořeny novému školství. Existují (dnes již anonymní) pokračovatelé jeho pedagogických myšlenek v 18. století. Nemám zde bohužel prostor k představení všech revolučních myšlenek (např. vedení „třídní knihy“²⁶, pevný rozvrh vyučovacích hodin během dne, starší žáci v roli dohlížitelů, podávání písemných stížností od žáků - jako podnět k dalšímu šetření, zatraktivnění probírané látky, motivace odměnami - knihou na konci

²⁴ NĚMEČEK, cit. 23, s. 21 (přeložil samotný Jakub Jan Šimon Ryba)

²⁵ 8. dubna roku 1815 (na kopci 3 km od Rožmitálu pod Třemšínem)

²⁶ Kniha cti a kniha hanby

roku, odpor k memorování náboženských textů v latině, kterým žáci nerozuměli, ale jejich nahrazování českými překlady atd.), proto bych vybral jen jeden příklad za všechny. Pokud se mám pokusit dokázat, že Rybovy pedagogické přístupy měly integrující charakter, ilustruji to na jedné z jeho prací, kterou pracovně označím dnešní terminologií „projekt integrující obsahy předmětů mezi sebou pomocí vytvoření společného díla“. Nejdříve by ale bylo vhodné umístit záležitost do kontextu. Uvedu i důvody Rybovy motivace přemýšlet pokrokově, neboť tyto důvody mají v sobě nadčasové zákonitosti, které stojí u zrodů i dnešních projektů.

Jako většina mladých kantorů (včetně těch dnešních) i mladý J. J. Š. Ryba hleděl zasněně vstříc budoucnosti, byl plný iluzí, nadějí a plánů. Nadchl se natolik, že byl ochoten obětovat svůj život za vyšší cíle. Navzdory ranám osudu se pokusil reformovat školství alespoň v rámci malého regionu. Nejenže šel příkladem žákům svým chováním, ale snažil se vybudovat takovou školu, takový systém, kterým by mohl jít příkladem dalším učitelům, dalším školám. Vymýšlel inovace, zaváděl a pevně dbal na dodržování pevného školního řádu, na první místo stavěl pokoru před konáním - sebekritiku aplikoval denně při psaní analýz svých odučených hodin; neustále vymýšlel, jak zpestřit výklad a jak ho nasměrovat, aby obsah byl dětem co nejvíce k užítku při jejich vývoji a v jejich životě (většinou v zemědělství, v rodině). V neposlední řadě myslel na ono sjednocování poznatků do vyšších celků. Že jeho snahy byly úspěšné, o tom hovoří výše zmíněná citace hodnocení hloubkové inspekce a další zprávy z inspekci následujících.

Primární Rybova motivace přišla shodou náhod. J. J. Š. Ryba se totiž stal učitelem v období silných rakousko-uherských školních změn. Jejich podstata tkvěla v uvědomění si potřeby vzdělanější pracovní síly do expandujícího systému manufaktur, potřeby inteligentnějšího venkova, který lépe dokáže hospodařit se svou půdou, potřeby, aby každý ovládal trivium. „...vzdělání lidu bylo nyní v zájmu prosperity státu, větší produktivity práce, tím schopnosti konkurence a ovšem i obrany země. Josefínská škola měla ještě další úkol: učit poslušnosti a úctě k panovníkovi a vychovávat oddané občany monarchie.“²⁷ Ryba sám jako dítě prošel ještě starou koncepcí školství, ke které měl své výhrady. A právě v roce 1774²⁸ vyšla v úvodu ke Všeobecnému školnímu řádu²⁹ tato zcela nová humanistická myšlenka: „Výchova obou pohlaví je nejdůležitější základ

²⁷ NĚMEČEK, cit. 23, s. 31

²⁸ 6. prosince

²⁹ Allgemeine Schulordnung (pro normální, hlavní i triviální školy)

pravé blaženosti národů. Na dobré výchově a vedení v prvních letech závisí celý budoucí způsob života všech lidí, vzdělání ducha i způsob myšlení všeho lidstva.³⁰ Nebudeme věnovat pozornost části, které nevyzdvihuje muže a ještě řadu desetiletí před vznikem silného a hlasitého proudu smýšlení pro vyzdvižení ženských práv a vyrovnání je s právy mužskými (uvědomme si, jak to bylo např. s volebním právem žen v 19. století v Rakousku - Uhersku)³¹ staví vzdělání muže a žen na stejnou linii, ale podívejme se na myšlenkový náboj, který byl zaměřen na kantory, na pozdvižení jejich pozice v rámci státního zřízení. Zvláště u mladých kantorů vzbudil tento výrok nadšení a zápal do jejich začínající učitelské praxi, neboť zřejmě cítili, že mají v rukou vývoj národa, že mohou něco změnit k lepšímu. Tak tomu očividně bylo i u kantora - skladatele J. J. Š. Ryby.

Jak výše uvedená citace závěru hloubkové inspekce uvádí, Ryba doopravdy po svém nástupu na místo kantora v rožmitálské škole³² školu zvelebil. Žákům do té doby škola nabízela velice špatné hygienické podmínky, které potvrzuje např. fakt, že jim během výuky třídou „cirkulovala“ domácí zvířata, konkrétně slepice, husy, občas i koza. Místnost byla zašlá, setmělá a štiplavě smrdutá. Kantor Ryba hned v prvních měsících učebnu uklidil, vybělil vápnem a inicioval a přísně dodržoval pravidelné vykuřování třídy jalovcem (po celou zimu dopoledne i odpoledne) a časté větrání učebny (což bylo v zimě na vesnici nezvyklé a pokrokové). Dobře si uvědomoval, že chce-li působit na kvalitní výchovu žáků, musí k tomu vytvořit dostačující (nejen hygienické) podmínky. Z dnešního pohledu standardní záležitost, z pohledu 18. století pokroková myšlenka.

Kantorovi Rybovi bylo zřejmě hnací silou uvědomění si odpovědnosti za výchovu jemu svěřených žáků, a proto dbal na vysokou kvalitu své učitelské praxe. O tomto faktu jasně svědčí sdělení v úvodu jeho Kancionálku pro školní mládež: „My, triviální učitelové, jsme osoby, kterým otec i matka své nejmilejší poklady, své děti v nejútlejším věku, obec své budoucí měšťany a obyvatele, vrchnosti své dorůstající

³⁰ NĚMEČEK, cit. 23, s. 31

³¹ Pro zájemce doporučuji dobře připravený pořad Českého rozhlasu:

Český rozhlas: radio Praha [online]. 28.2.2012 [cit. 2012-02-28]. Dostupné z:

<http://www.radio.cz/cz/rubrika/historie/volby-a-predvolebni-kampane-za-rakousko-uherska>

³² samotný vývoj a usazení se Jakuba Jana Šimona Ryby v Rožmitále nad Třemšínem bylo daleko složitější, detaily např. v NĚMEČEK, cit. 23

poddané, církev nevinné údy, naše nejmilejší vlast své budoucí vlastence, veškeré člověčenství vykvétajícího člověka a Bůh své živé obrazy k opatrování, k rozumnému vedení, k prospěšnému cvičení a k veřejnému vychování svěčuje.“³³

Existuje celá řada dalších podobných příkladů, uvedl bych zde však již poslední pro dokreslení. Kantor Ryba se ve stejném spise považuje (podobně jako by se podle něj měl cítit každý učitel) v metafoře jako „první rozvinovač, štěpař, který z pláňat užitečné a sladké ovoce nosící stromky očkuje, roubuje, štěpuje“.³⁴

Z výše uvedených argumentů je vidět potenciál dobrého učitele, který za sebou zanechává dobrou práci. Motivace pro takto náročné povolání, kde se tak často setkáváme se syndromem „vyhoření“, „pocitem zbytečnosti“ apod., je zřejmě nejdůležitější základ pro případnou iniciativu a hledání možností 'jak dobře učit'. U kantora J. J. Š. Ryby můžeme sledovat v jeho práci plno projevů a výsledků jeho zápalu. Nutno předem podotknout, že mu tento zápal časem zhasl, že Ryba upadl do hlubokých depresí a těžkých stavů, které mu bránily v setrvání v díle, které tak znamenitě a geniálně započal a které po několika letech vyústily k pocitům marnosti, zbytečnosti, nepochopení, což reformátora školství dohnalo ke zkratovému jednání - k sebevraždě. Tento fakt sám o sobě dnešního učitele hlasitě varuje, aby nezapomněl stát pevně nohama na zemi, a upozorňuje, že ne všechny iluze lze bezmeznou pílí a snahou dovést při realizaci k dokonalé podobě. Což je okolnost, kterou si každý učitel / reformátor / snilek musí uvědomovat už od začátku svého snažení, aby nebyl s přibývajícími lety praxe zraňován pocitem neúspěchu a marnosti. Abych dodal čtenáři předchozích vět mírně optimismu, použiji výrok pana PhDr. Petra Halajčuka: „Když děláš něco, u čeho nevidíš ty výsledky na konci, to neznamená, že nejsou.“³⁵

Zvláště šťastné období přišlo J. J. Š. Rybovi pár let před koncem 18. století. Částečně se vyrovnal s nepřízní osudu, který mu vzal budoucnost ve vyspělých městech, kde by mohl žít kvalitní kulturní a vědecký život, kde by byl respektován jako osobnost, ale který ho donutil usadit se v podbrdské vesnici, kam to nejen vzdělání a kultura měla daleko. Zároveň došlo k vyřešení sporů s farářem Zacharem (díky oné výše citované hloubkové inspekci, jejíž hodnocení jsem výše citoval) a ke smíru mezi

³³ NĚMEČEK, cit. 23, s. 32

³⁴ NĚMEČEK, cit. 23, s. 32

³⁵ ŠEDIVÝ, Jakub. *Šedivé povídky, aneb, Život není černobílý*. 1. vyd. Ilustrace Jana Cardová. Zlín: Tigris, 2011, 113 s. ISBN 978-80-86062-37-2 (Váz.), s. 28

oběma. Farář přestal kantorovi dělat tzv. naschvály (ty spočívaly např. v tom, že možnosti potenciálních přivýdělků mladého Ryby – většinou se jednalo o sjednávání muziky k pohřebním, svatebním aj. obřadům - byly řazeny do dob školní výuky, kdy Jakub Jan Šimon Ryba musel být ve škole s dětmi). To, že mu i samotné úřady daly za pravdu, motivovalo kantora Rybu k hlubšímu vzplanutí pro novou koncepci výuky a nové a obsáhlejší projekty. „S větším optimismem než dříve hleděl vstříc budoucnosti, což plně vyjádřil i hudbou, jejímiž tóny jako by hovořil k lidu o nových předsevzetích a plánech svých dovršených třiceti let a jako by předvídal lepší budoucnost, v níž tak pevně doufal. Proto nemohl být jeho projev jiný než lidu srozumitelný, vše mystické a nadzemské se tu stává ryze pozemským.“³⁶

Je patrné, že se blížíme k samému vzniku proslulé České mše vánoční.

Myšlenka nácvičku vánočního příběhu s žáky různého věku a jeho zasazení do prostředí rožmitálským žákům dobře známého; následná prezentace vánoční mše přímo o Vánocích v kostele Povýšení Sv. kříže ve Starém Rožmitále před rodiči a dalšími rožmitálskými obyvateli; zapojení více složek hudební výchovy (zpěv, instrumentální doprovod); a to v době mimo vyučování a mimo školu – to vše ve mně vyvolává pocit, že jsem našel, co jsem hledal: označme si tedy nyní jeho přes 200 let staré dílo dnešním termínem „projekt“ a zkusíme ho hodnotit v jednotlivých bodech.

„Hudebně – literárně – divadelně - koncertní projekt Česká mše vánoční“:

- ✓ byl sepsán v češtině, aby mu každé dítě, každý (i negramotný) divák rozuměl
- ✓ melodie zpěvu je v přijatelných tóninách a polohách, aby part byl otevřený i méně talentovaným jedincům; dílo neneso znaky technicky náročného operního zpěvu
- ✓ dílo obsahuje příběh, téměř až pohádkový – ideální materiál pro školní děti
- ✓ dílo je rozděleno do částí – party pro chlapce a děvčata, nechybí postavy hlavní (samotný hlavní pastýř, tzv. Mistr) i vedlejší (Ferda, Janek, Jozka, Tomeš, ...); to vše vede k lepší přehlednosti, k zajímavějšímu toku a k vyšší atraktivitě – pro diváka i pro zúčastněné
- ✓ dílo nabízí možnost různých variací divadelních zpracování

³⁶ NĚMEČEK, cit. 23, s. 191

- ✓ u Betléma se pasou zvířata – další zatraktivnění, integruje to další složku vzdělání, více se příběh otevírá mladšímu percepentovi
- ✓ děj se odehrává v přírodě – pastýřská tematika je dětem Rožmitálska velice blízká, vychází z běžného vesnického života i z tradice
- ✓ projekt podporuje tradice, ve výčtu darů a povolání je patrné, jak každý občan může být něčím prospěšný, výchova k řemeslům
- ✓ dílo dětským pohledem přibližuje biblický příběh – v rámci výuky náboženství geniální tah (v dnešní době dílo a příběh dobře přijímán i nekatolíky)
- ✓ děti v tomto projektu mohou aktivně aplikovat své hudební dovednosti
- ✓ děti získávají pocit seberealizace, jejich počínání má své hmatatelné výsledky (v podobě potlesku a jiných forem uznání)
- ✓ dochází k integraci dospělých zkušených pěvců a muzikantů s mladšími, s dětmi – společně vytvářejí jedno dílo, jeden výsledek
- ✓ posiluje se zde skupinová práce, rozvoj a význam spolupráce
- ✓ děti mají čím žít i ve svém volném čase, připravují se na představení, efektivně tráví svůj mimoškolní čas
- ✓ rodiče jasně vidí, že škola dokáže jejich dítě vychovat a dovést k viditelnému výsledku (důvěra ve školství – jako prosazující se systém pro všechny občany)
- ✓ příběh ukazuje národ jako skupinu lidí, kteří drží pospolu, kteří se společně dokážou domluvit a být druhým prospěšní
- ✓ příběh ukazuje národ jako skupinu lidí, kteří rádi zpívají – představuje zpěv jako součást běžného života, zpěvem dokáží odměnit malého Ježíška; dítě je tedy motivováno ke zpěvu a vnímá zpěv jako něco přirozeného
- ✓ jednotlivé části mše jsou nazývány dle církevní liturgie (Kyrie, Gloria, Graduale, Credo, Offertorium, Sanctus, Benedictus, Agnus, Communio), ovšem obsah se již od zaběhlé formy vzdaluje – je v češtině; děti si tímto dobře osvojí nejen existenci, ale i chronologii jednotlivých částí
- ✓ skladba má český obsah, řeč i hudbu
- ✓ atd.

Z výčtu je jasné, že celý projekt vede nejen k výchově k hudbě (vokální i instrumentální), ale především k náboženské výchově (v 18. století připojena k základnímu vzdělávání), k vlastenectví a volně i k výchově k přírodě a světu kolem nás (v dnešní terminologii k prvouce, přírodovědě a vlastivědě). V neposlední řadě pak k výchově k lidství, k přátelskému a slušnému chování ve společnosti, k nesobectví, k nelhostejnosti vůči druhým, k solidaritě.

Závěrem k Rybovi: ze současného pohledu bychom měli Jakuba Jana Šimona Rybu označovat za jednoho z nejsilnějších reformátorů českého školství. Je patrné, že logika jeho uvažování jde jednoznačně ruku v ruce se současnými trendy a smýšlením a že mimo jiné v jeho díle a konání můžeme vidět znaky toho, co v dnešní době pojmenováváme slovem integrace. Čest dílu a životu Jakuba Jana Šimona Ryby, člověka, který předešel svou dobu o dvě stě let.

Závěr (odpověď na otázku této kapitoly):

Ano, z výše uvedeného je zřejmé, že podobné projekty, které jsou v dnešní době doporučovány pro propojení učiva z více vyučovacích předmětů, existovaly již za Rakouska-Uherska – jen s tím rozdílem, že při jejich popisu nebylo použito slov jako např. projekt, integrace apod.

2.2 Požadavky na integraci v současném českém školství aneb Integrace v Rámcovém vzdělávacím programu pro gymnázia

Pokud se začteme do Rámcového vzdělávacího programu pro gymnázia (dále jen RVP)³⁷ Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy ČR (dále jen Ministerstvo), nemůžeme si nevšimnout častého výskytu slova „integrace“. Celkem třicet pětkrát se vyskytuje v různých kontextech kořen tohoto slova na stu stránkách dokumentu. Svědčí to tedy o tom, že Ministerstvo a zpracovatel RVP Výzkumný ústav pedagogický přisuzují tomuto novému nasměrování českého školství velkou důležitost.

Současná podoba požadavků na vyučovací hodiny nahrazuje bývalou desetiletí trvající koncepci opírající se o učební osnovy. RVP velice vhodně zdůrazňuje potenciál estetických předmětů, v nichž je kladen důraz především na podobný typ výchovy. Tento soubor požadavků a navrhovaných principů nejen, že zdůrazňuje požadavek na integraci, ale dává i prostor a možnosti pro její realizaci. Autoři RVP koncipovali jeho strukturu tak, aby dávala prostor k vzájemné integraci vyučovacích předmětů. Jasně byl pojmenován onen prostor, který pak jednotliví učitelé mohou naplňovat každý svou představou výuky. Uvedu několik příkladů.

RVP využívá blízkosti estetických předmětů hudební a výtvarná výchova. Jasně vymezil integrující téma oborů a prezentuje jejich společné téma Umělecká tvorba a komunikace: „Vzdělávání v této oblasti kromě hlubšího poznání výtvarného, hudebního a dalších druhů umění vede žáka k reflektování uměleckého procesu v jeho celistvosti a uměleckých oborů v jejich vzájemných vazbách a přesazích. Takto pojímané vzdělávání je rozvíjeno tématem Umělecká tvorba a komunikace, které má integrativní charakter. Vzdělávací obsah tématu umožňuje žákovi pochopit základní principy umělecké tvorby a procesu komunikace v umění a prohlubuje jeho schopnost reflexe umění a kultury jako celku.“³⁸

Jiný příklad: podívejme se na samotné obecné hodnocení a stanovení náplně průřezového tématu název onoho průřezového tématu od autorů Rámcového vzdělávacího programu: „Nejvhodnějším způsobem, jak toto průřezové téma efektivně naplňovat, je jeho integrace do různých vzdělávacích oblastí, vzdělávacích oborů a vyučovacích předmětů. Silnou stránkou průřezového tématu je získané informace

³⁷ BALADA, cit. 18

³⁸ BALADA, cit. 18, s. 51

takto zařazovat do uceleného systému vědomostí, dovedností, schopností, postojů a hodnot, s kterými vstupuje žák gymnázia do života.³⁹ Můžeme zde ostře vidět velký důraz na integraci jako systémový pilíř současné koncepce školství.

Pokud se vrátíme k úvodnímu definování významu slova integrace⁴⁰, uvedený předchozí příklad signalizuje význam slova integrace ve smyslu sjednocování či sjednocení dvou podobných předmětů, které mají obdobné cíle, obdobné cesty, jen jiný obsah. Vznik a začlenění průřezových témat do výuky přináší druhý v definici uvedený rozměr významu pojmu integrace – a to „proces spojování ve vyšší celek“.

Jedním z těchto „vyšších celků“ je průřezové téma Multikulturní výchova. Uvedu výňatek z jeho popisu v RVP, kde se setkáváme s významem slova integrace i ve smyslu „začlenění“. „Jejím úkolem je především rozvíjet porozumění žáků sobě samým a hodnotám své kultury, podpořit jejich integraci v širším multikulturním prostředí při zachování vlastní kulturní identity.“⁴¹ V pokračování se opět setkáme se znakem sjednocování složek působení na studenta: „Škola má při působení na žáky v tomto směru funkci vzdělávací i výchovnou.“⁴² A okamžitě rozšiřuje dále a integruje v sobě širší okruh: „Aby byla multikulturní výchova úspěšná a efektivní, musí prolínat celým výchovným a vzdělávacím prostředím školy, ...“⁴³

Těmito (a jistě by se našly další) příklady jsem se pokusil odpovědět na otázku, zda směřuje současná nová koncepce českého školství k integraci. Ano, jak je patrné. Kromě formálního, explicitního, častého výskytu tohoto slova v základním dokumentu je v něm i obsahově, implicitně zjevná. Dokládají to mimo jiné i případy, kdy jsou v textu RVP uvedeny české ekvivalenty slova integrace – synonymické fráze (větu je možné přeformulovat, aby slovo integrace obsahovala, aniž se změní její význam).

³⁹ BALADA, cit. 18, s. 70

⁴⁰ viz kapitola 1 Integrace ve školství, první odstavec, s. 10 této diplomové práce

⁴¹ BALADA, cit. 18, s. 73

⁴² BALADA, cit. 18, s. 73

⁴³ BALADA, cit. 18, s. 73

3 Úvod k prezentaci realizovaných integrativních projektů

V kapitolách 4, 5, 6 a 7 prezentuji projekty, které jsem inicioval a řídil jejich průběh. V této kapitole definuji prostředí a podmínky, ve kterých se projekty uskutečňovaly. Jelikož jsem zaměstnán na plný úvazek jako učitel hudební výchovy, všechny projekty souvisejí s hudební výchovou. Proto v podkapitole 3.1 představuji základní vymezení předmětu hudební výchova (vzdělávací obsah, současný stav a aktuální problematiku). Vyústěním tohoto bloku je rozdělení učitelů na dva typy – pro snadnější a konkrétnější popis projektů v následujících kapitolách. Podkapitola 3.2 pojednává o instituci, ve které všechny projekty byly realizovány (kde i 75% těchto projektů vzniklo). Poznání prostředí realizace je důležité pro názornější porozumění průběhu a charakteru projektů. Podkapitola 3.3 spojuje témata předchozích dvou podkapitol – hovoří o stavu hudební výchovy na škole, kde se projekty uskutečňovaly. Poslední podkapitola této kapitoly slouží jako legenda pro přehlednější orientaci při seznamování se s jednotlivými projekty – všechny jsou popisovány dle stejné osnovy.

3.1 Současný stav předmětu hudební výchova

(se zaměřením na popis výchozího klimatu pro možné projekty integrace)

Definovat cíl vyučovacího předmětu hudební výchova je složitý úkol, existuje celá řada různých definic. Použiji tedy na začátek tu z dnešního pohledu nejaktuálnější, pro učitele v praxi nejdůležitější, tedy tu z Rámcového vzdělávacího programu: „Hudební obor vede žáka k porozumění hudebnímu umění. Vzdělávací obsah Hudebního oboru proto tvoří tři vzájemně provázané a podmíněné okruhy činností – produkce, recepce a reflexe, které žákovi umožňují hudebně se projevat jak při individuálních, tak i skupinových aktivitách, poznávat zákonitosti hudební tvorby, seznamovat se s různými funkcemi hudby, hodnotami a normami v umění, porozumět sdělením přenášeným hudebním jazykem, vytvářet hodnotící soudy o znějící hudbě apod., tedy pronikat do podstaty hudby.“⁴⁴

Doplnil bych citací z diplomové práce Jany Středové: „...jde o záměrný (tzn. sleduje určitý vědomý záměr, nejde tedy o procesy nahodilé), cílený (směřující

⁴⁴ BALADA, cit. 18, s. 50

k určitému cíli) a více či méně systematický a dlouhodobý proces, který působí na rozvíjení rozumových a citových schopností člověka, na utváření jeho postojů, způsobů chování. Také je jedním z mechanismů socializace člověka, tj. jeho vývoje z bytosti biologické v bytost sociální a kulturní.⁴⁵ Poté ještě upřesňuje, že snahou popisovaného procesu je rozvinout hudební sluch, smysl pro rytmus, tonální a harmonické cítění, hudební paměť, představivost atd. Nezapomíná poukázat na snahu, která už je při realizaci daleko obtížnější: rozvíjet konkrétní hudební dovednosti jedince, jako např. naučit základům hry na určitý hudební nástroj, zpívat (i vícehlasně) a nejtalentovanější žáky učit i základům komponování.

Doc. PaedDr. Marie Slavíková CSc. ve svých hodinách předmětu Didaktika hudební výchovy (DISA) na katedře hudební výchovy Západočeské univerzity v Plzni dodává⁴⁶ citaci z Didaktiky hudební výchovy F. Sedláka⁴⁷, že cílem hudební výchovy je „seznamovat žáky s bohatstvím hudební kultury naší i cizí a jejím prostřednictvím rozvíjet jejich estetické cítění, etické a světonázorové postoje.“⁴⁸

Podobně jako je to u všech výchov, existuje primárně výchova neinstitucionalizovaná (doma v rodině, ve volném čase s kamarády apod.), která je velice podstatná jako základní pilíř a která je velmi důležitá hlavně v prvních rocích vývoje jedince. Pomyslnou nástavbou je druhý typ výchovy – institucionalizovaný (mimoškolní a školní). V této diplomové práci budeme pracovat pouze s typem institucionalizované hudební výchovy na školách.

Laická veřejnost, většina žáků, učitelů a ředitelů škol vnímá předmět hudební výchova jako nepřímý, případně okrajový; obecněji řečeno nedůležitý, ne-li zbytečný. Do této pozice (i v rámci učebního plánu nejen víceletých gymnázií)

⁴⁵ STŘEDOVÁ, Jana. *K možnostem integrace hudební a dramatické výchovy jako program facilitující rozvoj člověka (ve výuce HV na gymnáziích)*. Plzeň, 2009. Diplomová práce. Západočeská univerzita v Plzni. Vedoucí práce Mgr. Štěpánka Lišková, s. 3

⁴⁶ rovněž tak uvádí i v pracovních listech pro své studenty

⁴⁷ SEDLÁK, F. a kol. *Didaktika hudební výchovy 1*, 1. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1985, s. 14

⁴⁸ rovněž v diplomové práci: STŘEDOVÁ, Jana. *K možnostem integrace hudební a dramatické výchovy jako program facilitující rozvoj člověka (ve výuce HV na gymnáziích)*. Plzeň, 2009. Diplomová práce. Západočeská univerzita v Plzni. Vedoucí práce Mgr. Štěpánka Lišková, s. 4 a v SLAVÍKOVÁ, Marie. *Didaktika hudební výchovy. Materiály ke studiu na Katedře hudební kultury FPE ZČU, 2006*. Nepublikovaný rukopis.

se předmět dostal tím, že se jedná o výchovu, z níž se na většině škola nedá maturovat, ale i čím dal tím častější dehonestací formy předmětu vlivem nedostatečné kvalifikace či vlivem samotné osobnosti učitele hudební výchovy.

Uskutečnil jsem malý průzkum, abych zjistil, jaké jsou zkušenosti s učiteli hudební výchovy v současné době. Výsledky sice dokumentují stav hlavně v Plzeňském kraji, ovšem domnívám se, že se jedná o celkový stav v celé České republice.

Na základě tohoto vlastního průzkumu⁴⁹ mohu potvrdit všeobecný názor, že se stále v dnešní době setkáváme s případy, kdy hudební výchovu učí učitel vysokoškolsky nevystudovaný anebo stále ještě nedostudovaný, případně člověk, který má vystudované aprobace jiné než hudební výchovu. V současné době je tato problematika aktuální zejména v menších městech. Výskyt takovýchto učitelů v hodinách hudební výchovy v poměru s aktivními kvalifikovanými učiteli hudební výchovy v proměnách několika desetiletí by jistě mohl dát podnět k dalšímu bádání.

Tento problém způsobuje a zaštiťuje shovívavost posledních i současné vlády ČR, především ministrové školství Ondřej Liška, Miroslava Kopicová a Josef Dobeš.⁵⁰ Už totiž přes 20 let žijeme ve státě, kde platilo „co není dovoleno, je zakázáno“, nyní však platí „co není zakázáno, je povoleno“. Ředitelé škol totiž jako zaměstnavatelé vycházejí ze stejného Zákoníku práce jako všichni ostatní zaměstnavatelé. Aprobace učitele může sloužit pouze k jeho tarifnímu zvýhodnění v rámci výplaty. Legislativa totiž dává řediteli volnost při výběru kandidáta na určitou profesi, stačí mít pouze dobrý záměr a přesvědčení. To jsou jediné mantinely. Ano, v praxi to znamená, že učitel může být i člověk vysokoškolsky nevzdělaný, stačí jen, aby ředitel školy uměl obhájit své rozhodnutí zaměstnat toho či onoho do té či oné pozice. Zřejmě jedním z důvodů takového stavu je fakt, že zvláště na menších školách se špatnou dopravní obslužností najde jednooborový kvalifikovaný učitel hudební výchovy těžko uplatnění na celý pracovní úvazek.

⁴⁹ Průzkum z ledna roku 2009: dotazníky na typ osobnosti učitele hudební výchovy od zhruba 54 studentů ve věku 14 – 16 let z různých, nejen plzeňských škol. Posléze analýza diskutována s několika učiteli (všech věkových skupin).

⁵⁰ QCM S R.O. *Ministerstvo školství ČR* [online]. 2012-02-19 [cit. 2012-02-19]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/ministerstvo/ministri-skolstvi-od-roku-1848>

Druhým faktorem, který ovlivňuje průběh a vyznění vyučovaných hodin hudební výchovy (tj. vliv výuky na rozvoj studenta – vnímáno z dlouhodobého pohledu), je samotná osobnost učitele. Ta je dána nejen věkem, ale hlavně charakterovými predispozicemi a celkovou (i sociální) situací a pozicí učitele.

Jelikož veškeré projekty týkající se integrace vyžadují spolupráci kolegů – učitelů, budu věnovat pozornost vlivu osobnosti učitele na funkčnost různých projektů majících integrující charakter. Z vlastních zkušeností totiž vím, že podcenění této tematiky přináší iniciátorovi různých projektů - zejména mezioborových - integrujících projektů potíže, které ve svém důsledku mohou degradovat úsilí o zkvalitnění výuky; v horším případě odradit od dalších snah.

Z obecné psychologie známe základní dělení lidské osobnosti, jejího charakteru – a to dle temperamentu a dle přístupu k okolí (extrovert a introvert). V psychologii pak nalézáme složitější typologii osobnosti učitele - W. O. Döring (na základě práce E. Sprangera) představuje tyto základní typy učitele (na základě hodnot upřednostňovaných v životě):

- náboženský typ (podtypy: více citový – pietistický - a více intelektuální – ortodoxní)
- estetický typ (podtypy: aktivně tvořivý typ a pasivně receptivní typ)
- sociální typ
- ekonomický typ
- teoretický typ
- mocenský typ.⁵¹

Autoři zároveň připouštějí, že mohou existovat smíšené typy.

Ch. Caselmannova zase přichází s jiným dělením, a to s eliptickou typologií učitelů: „logotrop (zaměřen především na učební předmět a důraz klade na vzdělání žáka) a pajdotrop (zaměřen především na žáka a na utváření jeho osobnosti).“⁵²

⁵¹ *Blog Prof.PhDr.Rudolfa Kohoutka,CSc.* [online]. 27.12.2009 [cit. 2012-04-28]. Dostupné z: <http://rudolfkohoutek.blog.cz/0912/typy-osobnosti-ucitelu>

Prof. PhDr. Rudolf Kohoutek, CSc., v práci, z níž jsem vycházel, dále uvádí další dělení osobností učitele – typologie dalších psychologů a pedagogů. Pokud mám v praktické části analyzovat přístup učitelů k myšlence i k uskutečňování projektů, dostal bych se paradoxně při takovém množství typologií do složité situace. Proto si vyčlením pouze dva typy učitelů, kteří v sobě ponесou více typů osobností z výše uvedených. To mi v dalších kapitolách pomůže stručněji a jasněji popisovat vliv projektů na zaběhlý chod školy a fungování učitelského kolektivu.

Definoval bych tedy dva archetypální příklady extrémních typů učitelů, kteří mají ovšem jednu věc společnou – a to ve výsledku svého konání: nekvalitní hodiny hudební výchovy. Věřím, že každý učitel se v patřičné míře najde v každém z obou typů učitelů, každý k určitému typu inklinujeme, ovšem většina z nás se s tímto jevem snažíme (i třeba nevědomě) bojovat. Někdy úspěšně.

a) „Nadšený kantor“⁵³

Takový učitel rád zkouší své nápady v praxi. Jedná se o vznětlivé učitele, kteří rádi aplikují to, co „někde slyší“, „někde vidí“, „někde se vymyslí“. Což je samozřejmě výborná vlastnost učitele, ovšem pokud chybí ve vyučovacích hodinách hudební výchovy náznak pevného řádu – systému (nejen klasifikace), propracovanější cíl jednotlivých aktivit, kontextu s ostatní probíranou látkou (nejen v hudební výchově), může tato (někdy až přehnaná) iniciativa (většinou mladého) učitele být kontraproduktivní.

Na jednu stranu jsou tyto hodiny studenty přijímány pozitivně, ovšem z celkového pohledu takové hodiny vnímáme jako špatné, jelikož děti v probíraném učivu mají zmatek, bez nosného systému se naučí velice málo a jen povrchně.

Tento typ by měl spíše zahrnovat extrovertní typy, sangviniky a choleriky, estetický (spíše aktivně tvořivý typ).

Alternativní možnost označení: nápaditý, energický.

b) „Líný učitel“⁵⁴

Většinou se jedná o staršího učitele s delší praxí, který už by nerad cokoli na své výuce měnil. Má své zaběhlé postupy, kterých se drží. Trvá na svých přípravách hodin,

⁵² *Blog Prof.PhDr.Rudolfa Kohoutka,CSc., cit. 51*

⁵³ mé pracovní označení

⁵⁴ mé pracovní označení

kteře vypracovával před řadou let. Takovýto učitel nesleduje aktuální dění, neobměňuje probíranou látku nebo písňe. Nejčastěji jsou takové vyučovací hodiny tohoto typu učitele bezcílne prozpíváné písňemi na přání žáků, což je pro uvedeného učitele nejjednodušší možnost: nulová příprava + spoléhání se na své dlouhodobě získané (tedy „výborné“) schopnosti v hraní na klavír, které korunuje případným náhodným rozdáním rytmických nástrojů dětem; jež si s nimi mohou dělat, co chtějí. Pro získání známek, ze kterých by šlo „zprůměrovat“ výslednou známku na vysvědčení, zkouší ze zpěvu – což ale v žákovi postavenému před tabulí (bojujícího s pamětí slov a melodie písňe, se studem a obavou ze „ztrapnění“ se před svými spolužáky / spolužačkami) vytvoří záporný postoj ke zpěvu. Dalším způsobem, jak „zabít čas“ a získat známku, jsou referáty (častá jsou témata „představte zde svého oblíbeného interpreta“ anebo „jakýkoli skladatel vážné hudby“), které mají nízkou užitečnost, nepramení-li z nich následující doplnění učitelem, vytvoření poznámek, diskuze apod.

Tento typ by měl spíše zahrnovat introvertní typy, flegmatiky a melancholiky, mocenský, autoritativní a ekonomický typ učitele.

Dále by se do této kategorie dali zařadit učitelé se syndromem vyhoření.

Alternativní možnost označení: zkosnatělý, pohodlný, vyhořelý, zaneprázdněný, unavený.

Pravit, že pro tuto kategorizaci typu učitele stačí vzít do úvahy pouze věk s přihlédnutím k době učitelské praxe, není platným pravidlem. Druhý popisovaný typ učitele se totiž při vyhodnocení dotazníků vyskytl i u několika mladých učitelů. V jednom případě se objevilo vysvětlení, že učitel, který hudební výchovu vystudoval, ji vlastně učí jen dočasně, do svého života má jiné plány – chyběla mu tedy motivace učít lépe. I z těchto důvodů jsem nakonec použil pro označení této sorty učitelů pojem „líný učitel“, protože pojem „vyhořelý“ učitel by mohl být na jednu stranu výstižnější, na stranu druhou zavádějící.

(Nerad bych, aby tato klasifikace působila jako kritika kolegů. Na sobě denně pozoruji typické prvky obou těchto typů.)⁵⁵

⁵⁵ V prvních letech v roli učitele jsem inklinoval hlavně k prvnímu typu učitele. A to pochopitelně i se skoro všemi neduhy, které k tomuto typu učitele patří. S přibývajícimi zkušenostmi se pochopitelně můj přístup k výuce měnil. Euforii tišila racionalita a díky poznávání reality již některé aktivity neuskutečňuji tak, jak dříve: někdy hledám varianty s podobným vlivem na studenty, ale s vynaložením

Věřím, že by celkovému stavu úrovně hudební výchovy pomohly dobré metodické materiály. Současný trh nabízí hned několik velice kvalitních učebnic a metodik pro učitele hudební výchovy. Ovšem jsou většinou koncipovány pro aprobované učitele a jsou většinou jako izolovaný produkt (jen učebnice / jen metodická příručka / jen zpěvník). Jsem přesvědčen, že řada učitelů⁵⁶ by ocenila učební set pro hudební výchovu – koncipovaný tak, aby pomohl zkušenému, ale i méně zdatnému učiteli hudební výchovy; set, který by propojoval všechny hudební činnosti mezi sebou, který by propojil hudební výchovu s dalšími (nejen estetickými) předměty a který by se skládal z učebnice, příručky učitele, pracovního sešitu a ze zpěvníku a ve kterém by byly rozepsány písně pro několik drobných hudebních nástrojů k amatérským doprovodům.

V současné době spolupracuji s plzeňským nakladatelstvím učebnic na přípravách případné realizace tohoto konceptu. Cíl jsem stanovil tak, aby tento set prvním typu učitele hudební výchovy byl opěrnou kostrou (ze které by vycházel pro své další tvůrčí aktivity) a pro druhému typu učitele byl pomocníkem pro zajímavější a plnohodnotné hodiny (jelikož by nemusel příliš investovat čas do přípravy hodiny, např. vlastním rozepisováním doprovodů k písním).

Existuje řada učebnic hudební výchovy, ovšem pořád se jedná o podobnou třídu učebnic vycházejících z formátu a obsahu učebnic předrevolučních. Můj koncept vychází z myšlenky učebnicového kompletu, kde je obsah učebnice doplňován cvičeními v pracovním sešitu či přímo na interaktivní tabuli. Neměly by chybět poslechová cvičení a hry. Zároveň by měl zpěvník doplňovat výklad – měl by existovat prostor pro písně vhodné k výkladu probírané látky ve vyučování. Samozřejmě by měl v partituře zápis melodie jednoduchých doprovodných nástrojů (flétna, zvonkohra, housle, bubínek, ozvučná dřívka...) , aby se každý žák dokázal připojit k vytvářené písni nejen vokálně a nejen improvizovaně.

Celý návrh setu propojuje představa metodické příručky, která by obsahovala různá doplnění, vysvětlení, návody, informace pro zpestření a pro kontext (z nehudebních oborů). Snažím se o začlenění hudební výchovy mezi plnohodnotné předměty a jako nosnou spatřuji právě metodu integrace hudební výchovy s ostatními

menšího lidského úsilí. Z toho tedy vyplývá, že u mě nabývá na síle druhý typ učitele. Věřím, že se jedná o zcela běžný jev.

⁵⁶ například i já

předměty, zejména při sledování vývoje hudby (při výkladu jednotlivých etap vývoje naší civilizace, naší kultury).

3.2 Církevní gymnázium v Plzni

V praktické části této diplomové práce se zaměřím na popis integrativních projektů, které jsem inicioval na Církevním gymnáziu v Plzni, kde učím. Nejprve představím pracoviště, charakterizují podmínky, na kterých k integraci hudební výchovy dochází. Použiji k tomu informace, které nabízí gymnázium na svých oficiálních webových stránkách⁵⁷ a své znalosti.

Gymnázium se nachází v Plzni na Slovanech⁵⁸. Patří mezi všeobecně zaměřená víceletá plzeňská gymnázia s orientací na výuku dvou cizích jazyků.

Církevní gymnázium vzniklo relativně velice brzy po pádu socialismu v Čechách, a to roku 1992. Zřizovatelem bylo a stále je Biskupství plzeňské. Je jediné svého druhu v západních Čechách a v plzeňské diecézi (Církevní střední odborná škola Spálené Poříčí⁵⁹ není osmiletá a všeobecně zaměřená). Jeho absolventi dosahují okolo 95% úspěšnosti v přijímacích zkouškách na vysoké školy.

Církevní gymnázium je osmileté, zájemci o studium se mohou hlásit po absolvování 5. třídy a jsou přijati na základě úspěšně vykonaných přijímacích testů. Každý rok gymnázium přijme 64 - 66 nových primánů z průměrně 150 hlásících se adeptů. Přijetí studenti jsou rozděleni do dvou tříd (označované jako „prima A“ a „prima B“), přičemž obě třídy mají povinně jako cizí jazyk anglický a jedna třída k němu jazyk francouzský a druhá třída jazyk německý. Po absolvování sexty se studenti přerozdělují dle svých studijních plánů (které ovlivňuje výběr předmětů k maturitní zkoušce, typ zamýšlené vysoké školy a typ budoucí profese) do nových třídních formací. Třída označovaná písmenem A je humanitně zaměřená (důraz na dějepis, zeměpis, základy společenských věd) a třída označovaná písmenem B je

⁵⁷ Církevní gymnázium v Plzni [online]. 28.2.2012 [cit. 2012-02-28]. Dostupné z: <http://www.cg-plzen.cz/gymnazium.html>

⁵⁸ Adresa: Mikulášské nám. 15, 326 00 Plzeň, Czech Republic; Telefon: 377 248 816, 377 240 159, tel./fax: 377 245 232; e-mail: info@cg-plzen.cz; webové stránky: <http://www.cirkevnigymnazium.cz>; zakládající paní ředitelka: Mgr. Jana Hrbotická; současný pan ředitel: Mgr. Daniel Petříček

⁵⁹ Zámecká 1, Spálené Poříčí, 33561

zaměřena přírodovědně (důraz na fyziku, chemii a biologii; přírodní větev preferují zejména budoucí lékaři).

Gymnázium denně navštěvuje zhruba 500 studentů v 16 třídách. Jako výsledek spolupráce s partnerskými školami v Německu a ve Francii je možnost realizovat pro pár zájemců z řad studentů gymnázia i roční zahraniční studium.

K specifikaci gymnázia mohu uvést vyučovací předmět religionistika, který je pro všechny žáky povinný, a to od primy po oktávu. „Se zřetelem na zřizovatele školy je ve výuce kladen důraz na křesťanství, ale nevyhýbáme se ani jiným náboženským systémům. ... Výuka probíhá v následujících blocích: starozákonní události a dějiny, novozákonní události a dějiny, církevní dějiny, křesťanská etika a spiritualita, křesťanská nekatolická náboženství, nekřesťanská náboženství, obecná religionistika. Z pilotního předmětu „Religionistika“ je možné skládat školní část maturitní zkoušky.“⁶⁰ Zároveň je na gymnáziu školní kaple Svatého Ducha, kde se pravidelně (každé čtvrté ráno) konají nepovinné mše pro zájemce z řad studentů. Vnitřní vybavení kaple je prací sochaře Jaroslava Šindeláře.

Gymnázium pochopitelně umožňuje žákům účast v různých meziškolních soutěžích – např. v matematice, českém jazyce, francouzském jazyce atd. Studenti gymnázia většinou obsazují přední místa, seznam je vždy uveden v tzv. Ročence, což je drobná publikace hodnotící uplynulý rok na gymnáziu a je určena pro prezentaci školy (zejména budoucím zájemcům).

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy uvedlo seznam středních škol řazených dle úspěchů absolventů státních maturitních zkoušek v roce 2011⁶¹. V Plzeňském kraji obsadilo Církevní gymnázium 2. místo.⁶²

⁶⁰ *Církevní gymnázium v Plzni* [online]. 28.2.2012 [cit. 2012-02-28]. Dostupné z: <http://www.cg-plzen.cz/predmety/katecheticka-sekce-.html>

⁶¹ QCM S R.O. *Ministerstvo školství ČR* [online]. 2012-02-19 [cit. 2012-02-19]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/file/16368>

⁶² Církevní gymnázium získalo 180,48 bodu, a je tak „těsně“ druhé po Masarykově gymnáziu (Petáková 2, Plzeň) – 181,59 bodu, 3. místo obsadilo Gymnázium Františka Křížáka, s.r.o. (Sokolovská 54, Plzeň) - 177,64

O kvalitě a úrovni jednotlivých sekcí vyučovacích předmětů hovoří mimo jiné i inspekční zpráva z roku 2000, kterou příkládám jako Přílohu B.

3.3 Hudební výchova na Církevním gymnáziu v Plzni

Hudební výchova je na Církevním gymnáziu vyučována od primy do sexty. V posledních dvou ročnících (v kvintě a v sextě) je již realizována prostřednictvím předmětu „dějiny hudby“. Cílem gymnázia je předat základní všeobecný přehled a vývoj kultury národa (do které pochopitelně hudba patří). V primě jsou hudební výchově věnovány dvě hodiny týdně, v dalších ročnících už jen jedna. Tento úbytek hodinové dotace považuji za špatný, dle zkušeností se domnívám, že do tercie by studenti měli mít předmět hudební výchova v rozvrhu dvakrát týdně⁶³. Kladným prvkem pojetí hudební výchovy na Církevním gymnáziu v Plzni je práce s rozdělenou třídou na dvě skupiny: jedna vyučovací hodina hudební výchovy je určena pro menší skupinku (průměrně 17 studentů). Tento fakt usnadňuje učiteli práci se skupinou studentů a dává mu více možností k individuálnímu rozvoji žáků.

K dalšímu rozvoji hudebnosti studentů (a mimo jiné i k lepší propagaci školy) dochází na gymnáziu prostřednictvím pěveckého sboru. V jeho repertoáru jsou převážně písně tříhlasé. V předchozích letech byl sbor společně s hudební a výtvarnou výchovou veden jako předmět povinně volitelný. Na každý z těchto tří předmětů byla určena dvouhodinová týdenní dotace a řazení těchto předmětů do rozvrhů studentů bylo od primy do kvinty. Žák si tedy v primě vybral, bude-li následujících 5 let rozvíjet své výtvarné, hudební nebo pěvecké (sborové) dovednosti. To se v praxi ukázalo jako špatný systém, když žák od svých 12 let přestal být rozvíjen ve výtvarné anebo hudební oblasti. S nástupem nové etapy českého školství gymnázium přijalo nový učební plán, který pojmenovalo jako KOMPAS 1 (pro nižší gymnázium) a KOMPAS 2 (pro vyšší gymnázium). V tomto systému již všichni studenti absolvují výtvarnou i hudební

⁶³ stejně jako předmět výtvarná výchova (kolegyně je nešťastná, že za jednu vyučovací hodinu nejde se studenty pracovat na malbě, jelikož je vždy nutný připočítat čas přípravy a úklidu pracovní plochy. Podobně tak i v předmětu hudební výchova těžko stačí 45 minut na propojení všech činností hudební výchovy, zvláště pokud má učitel i naučit základní informace z dějin hudby.

výchovu ve stejném poměru dotovaných hodin. Pěvecký sbor se stal ryze okrajovým dobrovolným předmětem. To pochopitelně znamenalo značný odliv studentů, kteří si předtím předmět vybírali často proto, „aby se vyhnuli testům z hudební či výtvarné výchovy“. V současné době pěvecký sbor hledá novou podobu, aby si uchoval existenci. Výběr písní je tak ovlivněn líbivostí, často na úkor kvality. Na repertoáru sboru je v současné době široké pásmo písní (i vícehlasně zpracovaných) kapely The Beatles, pásmo písní z muzikálového filmu Rebelové apod. Pro vánoční koncerty má sbor nastudovanou Malou vánoční kantátu (paní prof. Loudové) a pro příležitostný hudební doprovod katolických mší Ebenovu Truvérskou mši pro dětský sbor. Pro doplnění v Příloze C přikládám seznam písní z repertoáru sboru z roku 2009 uvedenou na webových stránkách sboru, který v letech 2008 - 11 používal název Grey donkeys.

Existence pěveckého sboru na gymnáziu je další možnost realizace mezipředmětových vazeb:

- studenti aktivně aplikují to, co se naučili v předmětu hudební výchova (dobrá intonace, instrumentální doprovody, smysl pro rytmus, ...), se snahou vytvořit dílo, které budou moci reprezentovat před publikem
- při výběru písní v cizím jazyce aktivně prohlubují správnou výslovnost (zejména anglického, francouzského, německého jazyka a latiny); v některých případech se i zaobírají překladem, aby věděli, o čem zpívají
- při výběru písně menších etnik (např. romská píseň) studenti poznávají cizí kultury a otevírá se prostor k diskuzi a k poznávání (a tedy i k toleranci a respektování) odlišných kultur
- svým vystupováním se studenti učí nebát se vystupovat před publikem, studenti se učí správně artikulovat, správně dýchat, správně stát
- u starších písní může učitel představit pro pochopení kontextu i informace ke skladateli / k hudební skupině, k době, ve které píseň vznikla, pro koho byla určena, případně koho / co ovlivnila
- v některých písních je od studentů požadováno zapojení těla k doprovodu (např. nestatickým postojem při zpěvu, rytmický doprovod – luskání / tleskání / dupání ...)

Z výše jmenovaného je patrné, že pokud se škola rozhodne zřídit pěvecký sbor, nejen že tím rozvíjí hudební aktivity na škole, ale zároveň přichází s myšlenkou integrace hudební výchovy s vyučovacími předměty: cizích jazyků, literaturou, dramatickou výchovou, tělesnou výchovou, občanskou výchovou, dějepisem.

Učebna hudební výchovy je v porovnání s jinými učebnami hudební výchovy velice dobře vybavena⁶⁴ díky dlouhodobé podpoře a zájmu vedení školy a mé iniciativě z roku 2007, kdy jsem během letních prázdnin třídu zrekonstruoval podle představ svých i představ studentů gymnázia.

Jednalo se o projekt Mohlo by tu být i líp, který měl dvě etapy. První probíhala v létě 2007, druhá v lednu 2009. Domnívám se, že i tento projekt měl integrativní charakter. Proto ho popisuji samostatně v následující kapitole.

⁶⁴ nejen subjektivní názor, ale i závěr v diplomové práci Lucie Popovičové (POPOVIČOVÁ, Lucie). *Hudebna a její význam pro výuku hudební výchovyna střední škole*. Plzeň, 2009. Diplomová práce. Západočeská univerzita v Plzni. Vedoucí práce Doc. PaedDr. Marie Slavíková, CSc.); část zaměřenou na hudebnu Církevního gymnázia v Plzni přikládám v Příloze D

3.4 Souhrnné informace k integrativním projektům

V době otevření českého školství západní civilizaci, tedy od 90. let 20. století, pronikají do výuky nové trendy. Od roku 2004, kdy Česká republika vstoupila do Evropské unie, se tento jev ještě více zintenzívnil. Školy totiž zaregistrovaly nové možnosti zkvalitnění a doplnění výuky. Důvodů je více: pozdvižení renomé školy, zviditelnění školy, vyškolení učitelů, bohatší výchova a vzdělání studentů, zdroj peněz pro studenty, učitele a školu, podpora rozvoje, atd. Označení pro nové aktivity, které bývají časově omezené – ucelené, uzavřené, převzalo školství z obchodní terminologie, konkrétněji z terminologie manažerské. Ustálilo se označení projekt. Za definici tohoto slova můžeme tedy použít: "projekt je dočasné úsilí s cílem vytvořit unikátní produkt nebo službu"⁶⁵ anebo „projekt znamená aktivitu plánovanou, řízenou a kontrolovanou a to vedoucím projektu (project managerem), který za ni nese plnou zodpovědnost“⁶⁶.

V současné době převládají ve školství projekty grantové zaměřené na podporu integrace studentů se studenty v zahraničí (výměnné pobyty doplněné prezentací školy, města, regionu a země účastněných studentů v kontextu s geografickými a historickými fakty, s podporou prezentace regionálního folklóru a národní kultury) a projekty ekologické. Prezentace existujících projektů nabízí např. webový portál rvp.cz⁶⁷

Jiný webový portál – projektovavyuka.cz - přináší další výčet projektů včetně jejich popisu a také dvě definice projektové výuky, které uvádím pro vysvětlení:

⁶⁵ *Project management - Řízení projektu: magazín řízení projektu s cílem podporovat výměnu informací v oblasti project management* [online]. 2005 [cit. 2012-05-26]. Dostupné z: <http://rizeni-projektu.cz/view.php?cisloclanku=2005091201>

⁶⁶ *Project management - Řízení projektu*, cit. 65

⁶⁷ Názvy prvních devět uvedených projektů: Žijeme v Evropě, Projekt Energouš, Den EU, Projekt Vodouch, I cesta může být cíl aneb Naučná stezka, Projekt EKOuš, Projektové vyučování – Život v pravěku, Využití regionálních témat ve výuce dějepisu, Exkurze ve výuce. Další projekty a bližší informace k nim dostupné na: <http://rvp.cz/filtr-ZVM-DC-1>

- „Výrazu projektová metoda lze užití tehdy, když individuum či skupina pojme záměr, jehož uskutečnění navozuje změny v jeho (jejich) vědění, zručnostech, zvycích či vztazích.“⁶⁸
- „Projekt je účelně organizovaný souhrn myšlenek, seskupených kolem důležitého střediska praktického vědění, směřující k určitému cíli.“⁶⁹

Tento portál zároveň stručně představuje informace k historii projektové výuky: „Zrod se přičítá pedagogickým směrům konce 19. a začátku 20. století. Zřejmě první projektové vyučování se objevuje v USA pod vlivem psychologa a pedagoga Johna Deweye. Také u nás ve 30. letech 20. století někteří autoři publikují na toto téma. Např. v roce 1932 Stanislav Velinský a R. Žanta.“⁷⁰ jejichž citace jsou uvedené výše. Můžeme tedy vnímat, že projektová výuka se k nám dostala (v porovnání se současnou dobou ve velice malém množství) již před zhruba 80 lety a můžeme tedy tvrdit, že vyučování pomocí projektů není metodou novou.

Církevní gymnázium se již od svého založení účastnilo a účastní řady projektů, většinou zaměřených na rozvoj cizích jazyků. Po mém nástupu do pracovního poměru na Církevním gymnáziu jsem mohl iniciovat několik projektů, a to díky podpoře vedení gymnázia a vstřícnému a ochotnému kolegiálnímu kolektivu. V této diplomové práci tři z nich představím, jelikož nesou prvky multidisciplinární integrace.⁷¹ Jsou to projekty:

- „Mohlo by tu být i líp“ (projekt na podporu sociálního klima ve třídě, na škole: studenti využijí znalostí z určitého oboru – např. hudební kultura/francouzská kultura/anglická kultura/geografie... - a v propojení s výtvarnou výchovou atraktivní prostředí, ve kterém se učí)

⁶⁸ (doplnění: autorem: S. Velinský, 1932) *Projektová výuka: Portál podporující kreativní žáky, učitele a školy při tvorbě a realizaci společných projektů* [online]. 2009 [cit. 2012-05-26]. Dostupné z: <http://projektovavyuka.cz/> a také BÍLEK, Jiří. *Výukový projekt s uplatněním hudby romantismu na druhém stupni základní školy*. Plzeň, 2011. Diplomová práce. Západočeská univerzita v Plzni, Fakulta pedagogická. Vedoucí práce Doc. PaedDr. Marie Slavíková, Csc.

⁶⁹ (doplnění: autorem R. Žanta, 1934) *Projektová výuka*, cit.68

⁷⁰ *Projektová výuka*, cit. 68

⁷¹ ačkoli to nebyl v době vzniku záměr; tyto projekty vznikly spontánně ve snaze změnit zaběhlý systém k lepšímu

- „Po stopách hudebních skladatelů v Západních Čechách“ (dvoudenní exkurze pojatá v duchu integrace činností a znalostí z několika oblastí – formou workshopů apod.)
- „Projekt integrace předmětů“ (založený na spolupráci hudební výchovy, výtvarné výchovy, dějepisu, literatury a dalším předmětů k vytvoření společných úvodů k historickým a kulturním obdobím ve vývoji evropské kultury)

Pro doplnění uvádím čtvrtý projekt, který se realizoval ve školním roce 2011/12 a byl v takovém rozsahu (pro realizaci na naší škole získal organizátor cca 1 000 000 Kč od ESF) a pro zapojené studenty tak silným zážitkem, že rozhodně stojí za popis v této práci. Byl totiž ukázkovým příkladem dobře vymyšleného a dobře zorganizovaného integrativního projektu. Má název „Silní bez násilí“ a jeho hlavní vyústění spočívá v tom, že žáci celé školy vytvoří s kapelou Gen Rosso vlastní nastudování muzikálu Streetlight. Je to tedy projekt stavící na rozvoji hudební výchovy, ale i dalších oblastí (pohybová, výtvarná, dramatická výchova a znalost cizích jazyků).

Projekty jsou řazené chronologicky v pořadí, jak jsem je inicioval. Lze na nich sledovat určitý vývoj.

Pro vyšší přehlednost je popis každého projektu zpracován tímto systémem:

- charakteristika projektu (představení základní myšlenky projektu, prostředků realizace, zařazení do kontextu - např. informacemi k důvodům vzniku projektu)
- projektový záměr, cíle projektu (vymezení cílů projektu)
- cílová skupina (komu je projekt určen)
- propagace projektu (jakým způsobem s projektem byli seznamováni zúčastnění žáci, jak učitelé a jak veřejnost)
- technický plán, harmonogram (podrobné rozfázování průběhu projektu s popisem událostí a náplní daných etap)
- zhodnocení průběhu projektu (se snahou o objektivní nadhled)
- doporučení, varování, upozornění (určeno čtenáři, který by chtěl podobný projekt iniciovat ve svém prostředí, aby si mohl případně dát pozor na jevy, které se ukázaly za práci ztěžující během naší realizace)
- resumé v rámci integrace (vyhodnocení projektu v kontextu s tématem této diplomové práce)

4 Projekt Mohlo by tu být i líp

Projekt na podporu sociálního klimatu ve třídě a na škole.

- Studenti využijí znalostí z určitého oboru (např. hudební kultura / francouzská kultura / anglická kultura / geografie... atd.) a v propojení s výtvarnou výchovou zatraktivňují prostředí, ve kterém se učí.

4.1 Charakteristika projektu:

- Při svém nástupu do pracovního vztahu s Církevním gymnáziem jsem ve své práci uvažoval o změně a vylepšení pracovních podmínek pro výuku asi podobně jako J. J. Ryba (jak jsem se později dočetl). Pokud mám učit studenty estetickému předmětu, bylo by vhodné konat tak v učebně, kde se žáci budou cítit příjemně. To by mělo přinést jiné výsledky. Přece jen součástí hudební výchovy je i předávat vztah k hudbě. A to jde v hezké učebně lépe než v učebně, kde se žák cítí nepříjemně a stísněně.
- Během letních prázdnin jsem tak se svými přáteli a s některými studenty kvart a kvint zrekonstruoval učebnu hudební výchovy za finanční podpory školy (převážně úhrada materiálu) a se sponzorským darem (6.000 Kč na nový koberec). V současné době je tedy učebna vkusně vymalována (oranžově a žlutě), dvě stěny jsou do výše 1 m od podlahy chráněny před oděrem rákosem a na podlaze je zelený zátěžový koberec. Stěny jsou dále ozdobeny karikaturami hudebních skladatelů (Liszt, Mozart, Beethoven, Bach, Dvořák, Smetana, Ryba) od autorky Blanky Křemenové a mozaikami Jaroslava Maška ze starých gramofonových desek a z jejich obalů. V učebně je k dispozici počítač, sestava reproduktorů (včetně subwooferu) a projekční plátno, byl přiveden internet k využití např. serveru youtube a připravených playlistů.
- Úspěch této akce vystihl zásadní myšlenku: mohlo by být na gymnáziu i lépe; vše není jen otázka chybějících peněz, někde stačí pouze chuť a čas něco vylepšit.
- Proto v listopadu 2007, když se profesori Církevního gymnázia přidali ke stávkujícím a v diskuzi pro novináře opakovali, jak chybí peníze a jak se to odráží např. na stavu tříd a chodeb⁷², inicioval jsem hnutí, které se snaží

⁷² (což znělo poněkud kontrastně s prohlášeními předchozího týdne, kde se škola prezentovala pro rodiče)

prezentovat, že by na gymnáziu mohlo být i lépe, kdyby o to opravdu někdo stál. Myšlenka našla řadu podporovatelů⁷³, díky nimž mohl být projekt realizován.

- V přípravné fázi⁷⁴ získala zájemce z řad studentů, kteří vypracovávali návrhy na výzdobu tříd a chodeb. Zároveň vznikala i pravidla realizace. Ta proběhla zhruba dva měsíce od začátku projektu.

4.2 Projektový záměr, cíle projektu

- vzbudit u studentů zájem o vytvoření příjemnějšího „pracovního“ prostředí a zároveň zmírnit jejich lhostejnost vůči stavu prostředí kolem nich, podpořit jejich kladný vztah ke společnému prostředí a tím eliminovat vandalismus
- podpořit jejich tvůrčí přístup k řešení problémů
- umožnit studentům seberealizaci, najít si cestu a možnosti, „čím a jak být užitečný“
- podpořit týmovou práci studentů při tvoření společného díla, rozvoj spolupráce
- posílit schopnost studentů přijmout názor druhého a umět prosadit názor svůj, osvojit si umění kompromisu a asertivitu v praxi
- dát studentům všeobecně zaměřeného gymnázia prostor naučit se základním manuálním dovednostem a podpořit jejich přístup k manuální práci
- zpříjemnit a zkvalitnit prostředí učeben
- sjednotit studenty k zvládnutí úkolu, v přístupu ke školnímu majetku, integrovat rozvíjející se zkušenosti a schopnosti studentů
- sjednotit postoje učitelů k podpoře studentů v jejich mimoškolních aktivitách
- vytvořit dílo, v němž se bude odrážet tvůrčí duch studentů
- naučit se získat informace k zadanému tématu a originálním způsobem jich využít při tvoření vlastního díla
- naučit se pracovat se zadaným tématem (dobře ho poznat, zorientovat se v něm)

4.3 Cílová skupina

- Akce nebyla určena pro studenty maturitního ročníku (aby se mohli nerušeně věnovat přípravám k maturitě).
- Projekt byl tedy určen pro studenty sekund až septim za těchto podmínek:

⁷³ (ale i odpůrců)

⁷⁴ (již v následujících týdnech po stávce)

- akce je dobrovolná, nikdo nesmí být do ničeho nucen
 - do akce se zapojí buďto značná část třídy, anebo nikdo
 - skupina studentů musí mít svého garanta z řad profesorského sboru (primárně třídního učitele), který nad studenty bude mít po dobu projektu dozor
- Při realizaci tato pravidla akceptovalo a do projektu vstoupilo zhruba 300 studentů z 10 tříd školy, tj. 71,4 % z celkového počtu tříd (14), které se mohly účastnit.

4.4 Propagace projektu:

4.4.1 Kolegové, vedení školy

- nejdříve bylo vhodné obejít několik schopných učitelů, u kterých se dalo očekávat, že projekt podpoří a:
- vysvětlit jim základní myšlenky projektu a cíle
 - získat od nich názor, případně podporu
- poté následovalo seznámení vedení školy s vizí projektu:
- vysvětlit jim základní myšlenky projektu a cíle
 - společná diskuze vyladila základní představu do verze, ve které byl projekt schopný existence za podpory vedení školy
- na další schůzce s vedením školy:
- se domluvily technické záležitosti projektu (zajištění dozoru, pravidel, ...)
 - našel se termín, kdy se celý projekt představí všem učitelům gymnázia
- na společné poradě učitelů školy
- se opět celá akce představila – včetně cílů, podmínek, pravidel, termínů atd.
 - byly vyslechnuty postoje, připomínky, doporučení
 - kolegové byli osloveni, kdo chce pomoci jako dozor, ať v následujících dnech vyrozumí organizátora
- Na všech úrovních bylo třeba připomínat, že:
- se jedná hlavně o podporu studentů (že to učitele nebude stát velké úsilí)
 - pochopitelně existuje možnost nezapojovat se aktivně do díla a být v ústraní jen jako tichá podpora

4.4.2 Studenti

- Jelikož na gymnáziu neexistuje školní rozhlas, bylo třeba každou třídu zvlášť navštívit, představit vizi projektu, případně podat další informace. Studenty kromě jiného motivoval i fakt, že se jedná také o soutěž o nejlepší pojetí. Navíc studenti viděli v účasti v projektu i příjemnou změnu v běžném chodu školy a pravidelné výuce.

4.4.3 Veřejnost

- Projekt si nebral za cíl být mediálně publikovaný.
- Ovšem v době po projektu se veřejnosti představuje při mimořádných akcích (výstavy, třídní aktivity, dny otevřených dveří apod.), kdy si návštěvníci mohou všimnout, že škola nemá jen bíle (resp. šedobíle) vymalováno. Nikdy ale nevznikla na chodbě např. nástěnka, která by projekt prezentovala. Jako organizátor jsem viděl cíl v uskutečnění akce, ne v propagaci.

4.5 Technický plán, harmonogram

- 0. fáze: revitalizace hudebny
 - tento krok byl pilotní verzí a vše, co přišlo poté bylo díky zjištění, že opravdu „všechno jde, pokud se chce“ aneb „nic není problém“.
- 1. fáze: prezentace projektu
 - (viz výše – *propagace projektu, bod 1.*)
 - pro vyšší motivaci – soutěžně: nejlépe zútulněná třída (dle zveřejněných kritérií a na základě hlasování studentů) vyhrává školní výlet na přání
- 2. fáze: přihlášení
 - třídní skupiny se u organizátora registrovaly a vybraly si učebny určené k restaurování⁷⁵
- 3. fáze: přípravy
 - odevzdání návrhů řešení + prezentace záměrů
 - konzultace s učiteli výtvarné výchovy

⁷⁵ probíhalo dle pravidla „kdo dřív přijde“

- vytvoření rozpočtu + vybrání peněz na nákup barev (oslovili jsme firmu a dostali sponzorsky značnou slevu na nákup tónovacích barev)
- 4. fáze: realizace
- pan ředitel za tímto účelem souhlasil s tím, že jeden den byly třídy zúčastněné v projektu uvolněny z výuky. Termín realizace byl určen vhodně na konec prvního pololetí – v den, kdy se dává pololetní vysvědčení – tedy na 31. 1. (2008). Některé třídy začaly již odpoledne předtím, některé třídy skončily až v pátek večer, některé třídy přemluvily své garanty (učitele) a pracovaly dlouho do večera a posléze na gymnáziu spaly, aby mohly ráno pokračovat. Většina tříd nejdříve kompletně vymalovala vybranou učebnu a až poté třídy dokreslovaly obrázky k tématice, kterou si zvolily. Jiné třídy učebnu celou nevymalovaly, ale malovaly jen drobné obrázky, a to v takových učebnách, kde byla malba zdi relativně dobrá (tyto učebny si vybraly nižší ročníky). V některých případech žáci realizovali i další své nápady – např. v zeměpisu rozmístili po zdi sítě (které mají funkci nástěnek), v 6.B obrousili a nalakovali vnitřní stranu dveří, v 4.A přilepili na zeď plechovky od nápojů atd.)
- 5. fáze: úklid
- každá třída musela vrátit svěřenou učebnu čistou, a to jak z provozních, tak i z výchovných důvodů
- 6. fáze: vyhodnocení soutěže
- probíhalo hlasováním odborné poroty a studentů o velké přestávce
 - den poté se v tělocvičně o velké přestávce vyhlásilo pořadí
- 7. fáze: odměna pro vítěze
- vítězná třída (6.B) si mohla vybrat výlet na vlastní přání.
 - dozorem a organizátorem výletu byl organizátor projektu
 - výlet se konal 19. - 22. září (pátek po vyučování až pondělní večer)⁷⁶, žáci byli v pondělí uvolnění ředitelem z výuky

⁷⁶ lokace: Tetín u Berouna, obsah výletu: soutěže, hry v tělocvičně, zábava u ohně, 30km túra včetně mimořádné exkurze s průvodcem ve štolách Velké Ameriky, prohlídka Koněpruských jeskyní a naučné stezky kolem nich, aqua centrum v Berouně a prohlídka Berouna – vyhlídková věž, medvědíň atd.)

4.6 Zhodnocení průběhu projektu

- Jelikož se jednalo o projekt, který vznikl spontánně, muselo se řešit několik problémů až během chodu projektu. Všechny však byly úspěšně vyřešeny. Celý projekt proběhl bezkonfliktně v příjemné atmosféře. Na studentech byla vidět radost z díla, když začínalo nabírat finální podobu. Zaznívaly věty typu: „To budou hnedka jiné hodiny angličtiny,“ apod. S několikaměsíčním odstupem mohu konstatovat, že opravdu k příjemnějšímu pocitu z pobytu a z výuky v zrekonstruované učebně došlo. Jediný problém je, a ten jsme si připouštěli ještě před realizací projektu, že se časem tvář třídy studentům „okouká“ a že celé dílo není na desetiletí, ale na kratší dobu.⁷⁷
- Projekt splnil své cíle. Gymnázium získalo 10 lépe vypadajících učeben (kmenových tříd, ale i hudebny, zeměpisu, francouzštiny, angličtiny...). Studenti zažili něco nad rámec svých povinností a ve svém školním kolektivu. Studenti poznali jim neznámou tvář školy v době mimo výuku. V době po projektu nebyly zaznamenány případy předchozích znaků drobného vandalizmu (např. skvrny na zdech z házení houbou, svačinou, vzkazy lihovým fixem na dveřích apod.). Dalo by se říci, že si žáci alespoň po nějakou dobu více vážili školního majetku, protože vnímali spoluúčasť při jeho revitalizaci. Studenti se naučili spolupráci a každý kolektiv předal dobré dílo jen díky snaze všech se zapojit.
- Výsledky – fotografie a hodnocení – v Příloze E.

4.7 Doporučení, varování, upozornění

4.7.1 Obecné závěry a rady

- pro případného zájemce o pořádání podobné akce na jiné škole uvedu raději hlubší rozbor. Je nutné po celou dobu myslet na to, že nadšení a chuť do díla, které jsou k realizaci projektu nezbytné, musí být na straně žáků i učitelů.
- je velice důležité nepodlehnout vlivu nadšení a zápalu a při každém konání myslet na bezpečnost žáků. V naší verzi projektu vzniklo nařízení, že žáci smí vymalovat pouze takovou plochu, kam dosáhnou maximálně ve stoji na židli, maximálně

⁷⁷ zvláště v kmenových učebnách, kde jsou žáci denně a s přibývajícím věkem se mění i jejich vkus; zatímco v učebnách angličtiny, francouzštiny a zeměpisu se třídy střídají a problematika „okoukanosti“ není příliš aktuální

na lavici (tedy zákaz používat štafle) – a to jen za předpokladu spoluúčasti garanta pro zajištění.

- někteří žáci v průběhu hodin ztráceli sílu i zápal a bylo nutné je znovu motivovat, aby včas stačili práci dokončit, případně i připomenout možné sankce (v rámci soutěže). Jednalo se zvláště o úklid. Někteří žáci takto poznali, že každá práce má i své stinné stránky, které je nutno přijmout.
- někteří žáci nesli silněji zklamání, že nevyhráli. U některých to vedlo i k rozhořčení, v extrémním případě i k rezignaci pro případné pokračování projektu. Jako možné řešení bych navrhoval zcela vypustit prvek soutěže, což je možná kontraproduktivní, anebo pojmout soutěž tak, že vítězů bude více, každý však v jiné kategorii.

4.7.2 Jaké reakce je možné čekat u organizátora typu „nadšený kantor“

- většinou projekt vítá, rád podpoří něco nového, něco, co „má dobrou myšlenku“
- je pravděpodobné, že se bude snažit zapojit se do tvoření pravidel - někdy až moc (až situaci zbytečně zkomplikuje, odvede pozornost k nepodstatným podtématikám, znechutí případně váhavé)
- příliš mluví do díla studentů, jeho rady jsou kolikrát až úkoly - to vede k demotivaci žáků, kteří už pod dílem nevidí své nápady, cítí se vedeni, posléze získají pocit, že jsou v projektu z povinnosti.
- ignoruje bezpečnostní omezení, dovoluje či přímo nabádá studenty, aby pracovali ve výškách
- vymýšlí až příliš náročná „vylepšení“
- apeluje na preciznost, detaily - to může žáky postupně demotivovat
- nezvládá řešit více problémů najednou (aneb žáci malují na několika místech), vydává chaotické a zmatečné rady, příkazy

4.7.3 Jaké reakce je možné čekat u organizátora typu „líný kantor“

- nesouhlasí s projektem většinou z důvodu:
 - že „nebude ve škole trávit čas nad rámec svých povinností“
 - že „nebude dělat něco, za co nemá zapláceno“

- se bojí „o bezpečnost dětí“ – hlavně se bojí případných postihů vůči své osobě za nedůkladný dozor;
- argumentuje, že raději bude „doma s rodinou než s cizími dětmi ve škole“
- nedostatečně drží dozor nad svou skupinou (odchází do sborovny na kávu, případně si v rekonstruované učebně čte či jinak nedává pozor)
- nepodporuje studenty během projektu
- je lhostejný k výsledné tváři hotového díla – tzn. neradí studentům
- je mu jedno, jak velký nepořádek se během akce udělá
- nedbá na šetření barvami (zbytečné zasychání barev, pokud se plechovky nezavřou)
- odmítá s třídou přenocovat ve škole, a to i přes naléhání studentů⁷⁸

4.8 Resumé v rámci integrace

- ✓ projekt je dílo sjednocující studenty napříč ročníky, stávalo se často, že starší studenti vyslyšeli prosby mladších studentů, kteří nedosáhli, kam potřebovali, a šli jim pomoci (ačkoli nemuseli)
- ✓ projekt sjednotil řadu učitelů (jednak „tahouny“ podporovatele, jednak i opozici v jejich názorech a postojích, což je paradoxně také výsledek), po skončení sjednotil i sborovnu, že akce přinesla dobré výsledky⁷⁹
- ✓ projekt sjednotil a rozšířil schopnosti studentů. Především vycházel z aplikování znalostí a dovedností získaných v předmětu výtvarná výchova. Při tvoření návrhů zas aplikovali své znalosti z matematiky.⁸⁰ Studenti zároveň uplatnili (či získávali nové) zkušenosti z jiných oborů – např. při vymalovávání učebny zeměpisu tvořili malbu mapy světa, kde karikaturami ztvárnili hlavní ikony zemí a přírodních jevů; při vymalování učebny francouzského jazyka hledali inspirace pro malbu v oblasti francouzských dějin, zeměpisu, filmů apod. To samé při tvorbě učebny anglického

⁷⁸ (I já v roli koordinátora projektu a garanta jedné třídy, jsem jednal v některých směrech ne zcela dobře, i ve svém jednání spatřuji chyby „nadšeného“ i „líného kantora“. Argumentovat tím, že jsem rád, že se „nic nestalo“ a že se akce velice vydařila, není na místě. Přineslo mi to rozhodně zkušenosti, viditelnou zpětnou vazbu a pocit, že studenti rádi spolupracují a podpoří i svou práci „dobrou myšlenku“.)

⁷⁹ Někteří se proti projektu stavěli zády proto, že si nedovedli představit, jak to bude probíhat; když pak ale viděli výsledky, změnili svůj názor.

⁸⁰ Někteří studenti se prý cítili jako architekti.

jazyka atd. Při samotné realizaci projekt studentům zároveň poskytl možnost využití jejich manuálních dovedností.

- **Tento projekt doporučuji zejména v základní verzi každému šikovnému učiteli hudební výchovy k přeměně učebny hudební výchovy. Studenty potěší možnost podílet se na její nové podobě a jistě budou rádi v takové třídě trávit čas.**
- **Ideální by byla spolupráce s učitelem výtvarné výchovy, ideální by mohlo být zvelebení obou tříd zároveň v jednom projektu. Byla by tím podpořena kooperace mezi estetickými předměty a jejich učiteli.**
- Jako doplnění k tomuto projektu přidávám myšlenku nadstavby: Studenti, kteří se podíleli na revitalizaci, by mohli dát společně dohromady tzv. desatero učebny – aneb systém pravidel, kterým by se následující uživatelé učebny měli řídit. Já jsem tuto myšlenku realizoval ve své učebně se všemi žáky. Dal jsem si za cíl přivést studenty k myšlence, že není samozřejmostí, když je hudebna opravená, že je příjemné v ní být. Tvořením pravidel, která by pomohla ochránit vzhled učebny a prodloužit její životnost, studenti implicitně přijali význam a důvod těchto pravidel a zvýšila se šance, že se jimi i oni budou řídit, když znají kontext. Kritériem při tvorbě uvedených pravidel byla „stručnost a atraktivitu“, jelikož jsem je následně vyvěsil na nástěnku v učebně a ze své zkušenosti vím, že studenti nechtou delší texty na nástěnkách. Proto je řád v bodech, případně v obrazech.

5 Projekt Po stopách hudebních skladatelů v Západních Čechách

Dvoudenní exkurze pojatá v duchu integrace činností a znalostí z několika oblastí; vedená formou poznávání, workshopů, soutěží apod.

5.1 Charakteristika projektu

- Tento projekt vznikl jako doplnění předmětu dějiny hudby. Myšlenka byla zprvu jednoduchá: „Proč se nejet podívat po Plzeňsku na místa, o kterých se ve vyučovacích hodinách hovoří v kontextu s předními osobnostmi české hudby?“ Idea byla studenty kladně přijata. Domluvit autobus nebyl problém. Těžší bylo najít a pospojovat místa, aby vytvořila dobrou trasu exkurze, aby místa mezi sebou měla pojítka a aby časově bylo reálné vše navštívit.⁸¹

5.2 Projektový záměr, cíle projektu

- Hlavní záměr byl zprvu: zpestit, rozšířit, zkvalitnit, obohatit znalosti studentů z hudebních dějin v kontextu s regionem, v němž žijí, formou dvoudenního výletu. S první realizací přibyla snaha pojmout exkurzi širěji - v kontextu se znalostmi z jiných předmětů a oblastí.
- Podstata projektu spočívá nejen v předání informací (primárně k hudební výchově, sekundárně i k ostatním předmětům), ale i sjednotit třídní skupinu pomocí nových zážitků při tvořivém plnění úkolů a při realizaci vlastního díla. Důležitější než výklad učiva přímo v místech jejich působení je vytvořit přátelské klima mimo školní budovu, ve kterém je prostor nejen pro hudební aktivity. Pokud se taková atmosféra podaří vytvořit, informační sdělení ve studentech bude uchováno po delší dobu; zvláště pokud informace získali atraktivní formou a ne jen frontálním výkladem učitele.

⁸¹ podstatné bylo sladit otevírací doby expozic a zajistit ubytování a stravování na oba dva dny

5.3 Cílová skupina

- Projekt je určen pro studenty kvint (tj. 2 totožné akce ročně – pro kvintu A a pro kvintu B) – vždy pro cca 30 studentů, tedy cca 60 studentů ročně. Realizuje se v projektovém týdnu Církevního gymnázia – první celý týden v září. Nejdříve jede na dva dny první kvinta, poté druhá.

5.4 Propagace projektu

5.4.1 Kolegové, vedení školy

- Jelikož se jedná o malou skupinu žáků, postačí v tomto případě pouze dva pedagogové jako dozor. Je tedy nezbytné získat 1 kolegu jako doprovod – nejen z technických a bezpečnostních důvodů, ale i jako pomocníka při zadávání a vyhodnocování úkolů.
- Nutná je podpora vedení školy, akce se koná s jeho souhlasem a v souladu s ročním plánem školy. Proto je třeba seznámit vedení školy s detailním zpracováním programu a organizací celé akce. I z důvodu povolení dalších ročníků (či jiných akcí) je nezbytné, aby vše (od počátku po realizaci) fungovalo bezproblémově⁸² – tj. včas a kvalitně zajistit vše nutné (doprava, ubytování, strava, dostatečný pedagogický dozor, dobrá informovanost žáků i jejich rodičů, zajištění souhlasu rodičů přihlášením jejich dítěte na akci, předem vybrat od žáků peníze na akci – slouží i jako pojistka, aby si to v den odjezdu nerozmysleli, vedení hospodaření – shromáždování dokladů při placení, vyúčtování, dodání písemné závěrečné hodnotící zprávy).

5.4.2 Žáci

- Pro snazší motivaci a větší účast studentů doporučuji drobné zmínky o projektu při běžných vyučovacích hodinách hudební výchovy už v nižších ročnících; zvláště pak v kvartách - intenzivní příprava v posledních vyučovacích hodinách hudební výchovy před odjezdem. Je dobré, aby žáci měli informaci o projektu v povědomí.

⁸² vytvořit dobrou reputaci, dobré jméno projektu i organizátorovi, aby příště vedení školy nebylo v rozpacích, zda další akci povolit

- K větší motivaci studentů slouží, pokud na vytištěné přihlášce s informacemi jsou i fotografie.
- K propagaci je využita také nástěnka s fotografiemi z předchozího projektu doplněná o veselé komentáře. Je umístěna na chodbě, kam mají přístup všichni a slouží nejen jako vzpomínka pro účastníky, ale rovněž jako upoutávka pro účastníky budoucí.

5.4.3 Veřejnost

- Projekt není zapotřebí propagovat mimo účastníky, jelikož kapacita exkurze je pouze pro studenty kvint Církevního gymnázia.
- Důležité ovšem je dobře informovat rodiče. Proto přihlášku, kterou studenti získávají ve vytištěné podobě, prezentuje škola i na svých webových stránkách. Na přihlášce jsou tyto podstatné informace:
 - kdy (v kolik hodin) a kde akce začíná
 - kdy (v kolik hodin) a kde akce končí
 - jaká je trasa, program
 - kde a jak se spí (zda brát s sebou spacák)
 - jaká jídla jsou zajištěná a jaká ne (doporučení, co si účastník má s sebou vzít a co naopak nebrat)⁸³
 - co s sebou (psací potřeby, hygienické potřeby, teplé oblečení, baterku, zpěvník, hudební nástroje, ...)
 - jaké budou jednotlivé výdaje a výsledná částka, která se vybírá předem jako záloha⁸⁴

Podrobným informováním rodičů se předejde nejistotě a případným telefonátům na sekretariát školy ohledně „bližších informací“ k projektu.

⁸³ zakázat rychle se kazící jídla

⁸⁴ lepší vybrat zálohu, aby s akcí počítali studenti i rodiče předem a nedošlo tak k odhlašování chvíli před akcí

5.5 Technický plán, harmonogram

- Jedná o dvou denní trasu, kdy objednaným (historickým⁸⁵) autobusem děti poznají místa regionu, kde žili, působili a tvořili známí čeští skladatelé.
- Uvádím podrobně napsaný program. Časy jsou pouze orientační, přesto bych doporučil případnému zájemci, který by chtěl podobnou exkurzi plánovat, aby časy bral vážně, jelikož zpoždění se velice těžko (a na úkor kvality programu) „dohání“. A navíc jsou v programu jsou zařazena místa, kam se nedá přijet podstatně dále (např. končí otevírací doba, anebo v případě ubytování odchází vrátň v 18 hodin a do té doby je nutno osobně převzít klíče od chat).
- U jednotlivých bodů uvádím pod heslem „Sdělení“ doporučení, jaký výklad by bylo vhodné na daném místě hodit žákům určitou formou předat. Pro lepší orientaci jsem rozdělil sdělení do sekcí podle jednotlivých vyučovacích předmětů.

Harmonogram:

5.5.1 První den

- doposud začátky programu byly v úterý a ve čtvrtek, pondělí je nevhodné kvůli zavřením několika expozic

5.5.1.1 Před gymnáziem

- sraz ráno v 7:50 hodin
- vyzdobení autobusu plakáty, které si v rámci motivačních příprav studenti připravili v předchozích hodinách hudební výchovy⁸⁶
- v 8 hodin odjezd od gymnázia

5.5.1.2 Dolní Lukavice

- příjezd v 8:30 hodin
- prohlídka zámku v doprovodu současného majitele hraběte Veverky: zámecké kaple, horní pokoje (i tzv. Haydnův pokoj), zámecká zahrada

⁸⁵ autobus RTO z roku 1967 provozovaný RTO Clubem v Bdeněvsi pány V. Kordíkem a V. Prokopcem. Informace: <http://www.busportal.cz/modules.php?name=article&sid=5766>. Proč historický autobus? Cena je podobná (ne-li nižší) jako za běžný autobus; kapacita 43 míst; je to velice nezvyklá nostalgická projížďka – symbolické pojitko při poznávání historie; děti oceňují zadní sedačky, které jsou otočeny k sobě a oni si tak můžou povídat ve čtveřicích; dostatek místa je i na zavazadla; děti se cítí výjimečně, když náš autobus kolemjdoucí s úsměvem pozorují (někdy na nás i mávají)

⁸⁶ doporučuji spolupracovat s učitelem výtvarné výchovy – integrovat i přípravnou fázi

- Sdělení:
 - **hudební výchova:**
 - tříletý pobyt skladatele J. Haydna - vznik jeho první symfonie D dur (tzv. Lukavické symfonie)
 - představení pojmu „zámecká kapela“
 - role kapelníka „zámecké kapely“
 - **dějepis:**
 - vývoj zámku od dob Morzinů (přes prodeje ke konfiskaci, využití v době 1948 - 89 - nejdříve ubytování učňů, poté pacientů dobřanské Psychiatrické léčebny, poté využívala JZD Dolní Lukavice)
 - **základy společenských věd:**
 - navrácení zámku po roce 1989 (spor obce s rodinou Veverkových)
 - **technická výchova:**
 - vliv špatné rekonstrukce střechy na část zámku
 - **biologie:**
 - co je dřevomorka
 - poznávání vzácných dřevin zámecké zahrady
 - **výtvarná výchova:**
 - hledání stejných znaků zámeckého parku s parky známých evropských zámků (Versailles)
 - určení stavebního stylu zámku
 - rarita malby zámecké kaple: sádrová noha na stropě
- odjezd v 9:30 hodin

5.5.1.3 Přeštice

- příjezd v 9:45 hodin
- vyhledání hrobky rodiny Hlávků na přeštickém hřbitově
- vyhledání památníku J. J. Ryby
- Sdělení:
 - **hudební výchova:**

- dětství J. J. Ryby – rodný dům (kde přibližně a proč)
- základní informace k rodině Rybových;
- důvody stěhování rodiny
- historiky z dětství J. J. Ryby (hraní na varhany v kostele)
- historie památné desky věnované zpěváckým spolkem
- **dějepis:**
 - slavní přeštičtí rodáci
 - historie kostela
- **výtvarná výchova:**
 - Kilián Ignác Dientzenhofer a další významní představitelé této rodiny a jejich stavby (především v Čechách)
- odjezd v 10:45 hodin

5.5.1.4 Lužany

- příjezd v 11:00 hodin
- návštěva zámku Josefa Hlávky
 - upozornění: veřejnosti je zámek nepřístupný, nutno s dostatečným předstihem písemně žádat Nadání Josefa, Marie a Zdenky Hlávkových
- Sdělení:
 - **hudební výchova:**
 - kaple: Dvořákova Lužanská mše
 - klavír na zámku – dar Antonína Dvořáka
 - odkaz na časté hosty na zámku (literáti, hudebníci, ...)
 - častým hostem Sukovo kvarteto
 - **dějepis:**
 - osobnost Josefa Hlávky
 - jeho dílo – např. rozsáhlé Černovice, známá Vídeňská opera, ale i záchrana Karlova mostu po povodních...
 - **základy společenských věd:**
 - mecenášství - Hlávkovy podpory
 - solidarita - Hlávkovy koleje
 - skromný život - Hlávková životní filosofie

- úspory - Hlávkovy knihy hospodaření (preciznost, neustálá kontrola, šetření na sobě samém...)
- **literatura:**
 - literární hosté na zámku („centrum kultury“)
 - historka s J. Vrchlickým (neshoda s Hlávkou, který ho mylně považoval za žebráka)
- **technická výchova:**
 - zámecký „mincovod“
 - vynálezy a patenty Josefa Hlávky
- **biologie:**
 - zámecký park – chov domácích zvířat (jaká a proč)
 - pokusy o pěstování vinné révy v Pošumaví (vlastní víno pro Hlávkovy hosty; vyhřívaná zeď)
- **výtvarná výchova:**
 - vliv pravoslavné církve na interiér Hlávkových budov
 - porovnání zámecké kaple s běžnými českými kaplemi
- odjezd ve 12:15 hodin

5.5.1.5 Chudenice

Tato lokalita nabízí 4 místa k návštěvě. Mezi nimi je ale nutný několikaminutový přesun (mezi zámek a Bolfánkem autobusem, ostatní pěšky).

- příjezd na zámek ve 12:45 hodin
- prohlídka zámku (doporučuji jen spodní patro – Kvapilova expozice a chudeničtí rodáci)
- odjezd ze zámku ve 13:30 hodin
- příjezd k rozhledně ve 13:45 hodin
- návštěva rozhledny Bolfánek
- odchod od rozhledny ve 14:40 hodin
- příchod do arboreta ve 14:50 hodin
- prohlídka Americké zahrady
 - kromě procházky za dřevinami je i ideální čas na piknik, muzicírování, drobné hry, posezení (odpočínutí)

- rozdělení žáků do tří skupin; každá dostane vytištěný text jednoho dějství Kvapilovy a Dvořákovy Rusalky; během určeného času si studenti připraví dramaturgii úryvku⁸⁷
- odchod z arboreta v 15:50 hodin
- příchod ke Kvapilovým jezírkům v 16:00 hodin
 - prezentace nacvičených dějství Rusalky (ve správném pořadí); všichni účastníci exkurze se tak nezapomenutelně seznámí s dějem opery
- odchod od jezírek v 16:30
- Sdělení:
 - **hudební výchova:**
 - osobnost Jaroslava Kvapila (život a dílo)
 - pozadí vzniku libreta Rusalky
 - představení děje Rusalky
 - **dějepis:**
 - rod Černínů (nepřetržitě vlastnictví zámku dodnes)
 - historie rozhledny Bolfánek – osobnost biskupa Wolfganga
 - historie vzniku arboreta
 - **literatura:**
 - Josef Dobrovský u Černínů – jeho pokoj
 - Dobrovského obroditelské snahy v rodině Černínů i v regionu
 - Kvapilova díla, která nebyla zhudebněná
 - děj Princezny Pampelišky
 - **technická výchova:**
 - historická hospodářská zařízení chudenínského dvora
 - **biologie:**
 - entomolog Jan Roubal a jeho sbírka brouků Chudenicka
 - druhová rozmanitost v arboretu – hledání určitých druhů – seznámení s raritami
 - **tělesná výchova:**
 - rozhledna Bolfánek je od parkoviště autobusu cca půl kilometru s velkým převýšením; pokud se vyhlásí závod (s odměnou pro

⁸⁷ Osvědčilo se tuto aktivitu se studenty konat již v Plzni v dnech před exkurzí. Mají tak dostatečný čas promyslet si koncepci vlastního výstupu a hlavně mají prostor obstarat si i kostýmy a rekvizity

prvních 15), „dobytí“ rozhledny se zkrátí minimálně o pět minut.

- odjezd z parkoviště pod rozhlednou Bolfánek v 16:45

5.5.1.6 Nepomuk

- příjezd v 17:50 hodin do kempu Nový rybník (2 km od Nepomuka)
- ubytování v kempu
- odpolední sporty
- příprava dříví k ohništi na večer
- v 19:00 hodin přejezd do Nepomuka
- tam možná večeře v některé ze 3 místních restaurací na náměstí
- drobná prohlídka večerního Nepomuku (nasvícený kostel)
- odjezd do kempu v 20:30
- večerní hudební posezení u ohně s muzicírováním, případným připraveným programem
- Sdělení:
 - **hudební výchova:**
 - nacvičení a prezentace písní, hudební improvizace u ohně, rytmizace písní s kytarovým doprovodem a se zpěvem, ...
 - **tělesná výchova:**
 - různé kolektivní sporty (zvláště míčové, ringo, ...)
 - pro otužilé možnost vykoupaní v rybníku (je čistý)
 - ranní rozcvička aktivuje studenty i vyučující

5.5.2 Druhý den

- bývá zpravidla středa a pátek

5.5.2.1 Nepomuk

- budíček v 7:30 hodin
- snídaně od 8:00 hodin
- do 9:00 hodin zkontrolovat a vyhodnotit úkoly z předchozího dne (ve skriptech apod.)

- předání uklizených chatek a odjezd zpátky do Nepomuka v 9:15 hodin
- v čase 9:30 – 9:45 hodin návštěva nepomuckého kostela
- Sdělení:
 - **hudební výchova:**
 - dětství J. J. Ryby v Nepomuku
 - odchod J. J. Ryby z Nepomuka (studia)
 - **dějepis, výtvarná výchova:**
 - historie kostela svatého Jana Nepomuckého
 - připomenutí významu rodu Dientzenhoferů
 - **dějepis, religionistika:**
 - osobnost a život Jana Nepomuckého

5.5.2.2 Rožmitál pod Třemšínem

- příjezd do Voltuše⁸⁸ v 10:45 hodin
- procházka k místu sebevraždy J. J. Ryby (k mohyle z kamenů)
- odjezd z Voltuše v 11:05 hodin
- příjezd do Rožmitálu pod Třemšínem v 11:15 hodin⁸⁹
- návštěva Podbrdského muzea s akcentem na vrchní patro, které celé patří expozici J. J. Ryby
 - osvědčilo se mi rozdělit studenty do dvojic, přiřadit jim část expozice a dát jim 20 minut na přípravu ústní prezentace toho, co jejich část expozice představuje. Poté se společně prochází expozicí a u jednotlivých částí jednotlivé dvojice předvádějí svou „show“ plnou informací a hádanek. V muzeu je ideální prostor pro představení Rybovy pedagogické filosofie včetně příkladů.
- odchod z muzea ve 13:15
- oběd doporučuji v restauraci Panský dům⁹⁰
- 1 km přejezd autobusem do Starého Rožmitálu ve 14:15

⁸⁸ jen 3 km od Rožmitálu pod Třemšínem

⁸⁹ doporučuji zaparkovat autobus na velkém parkovišti u rybníka, cca 4 minuty chůze k muzeu

⁹⁰ přímo na náměstí, minuta chůze od muzea, levná jídla, bohatý výběr z hotových jídel, rychlá a vstřícná obsluha; vždy si předem telefonicky rezervujeme nekuřácký salonek (Náměstí 22, tel. 318 665 349)

- návštěva kostela Povýšení Svatého kříže ve Starém Rožmitále s krátkým varhanním koncertem současného místního regenschoriho (pana Huberta Hoyera)
 - v kostele pan regenschori Hoyer může na požádání zahrát na „Rybovy“ varhany průřez Českou mší vánoční
 - pan Hoyer návštěvníkům zpřístupní i kůr, kde u varhan rád vysvětluje celý mechanismus (co jsou rejstříky, jak funguje měch, proč dvě klaviatury...).
- Sdělení:
 - **hudební výchova:**
 - aby si studenti lépe spojili jednotlivé etapy Rybova života, předkládám u mohyly na místě Rybovy sebevraždy (první zastávky na Rožmitálsku) připodobnění ve formě čtyřdílného seriálu o životě J. J. Ryby (Přeštice, Nepomuk, mohyla u Voltuše, kostel v Rožmitále a muzeum):
 - ❖ v Přešticích a v Nepomuku studenti „očima natáčeli“ první díl, u mohyly naopak poslední.
 - ❖ v kostele a u hrobu (který je u kostela) se „natáčí“ čtvrtý díl – tematika „Ryba a církev“ – (možno zmínit problémy se Zacharem) okolnosti kolem Rybova pohřbu (nepohřben na hřbitově u kostela, ale uložen do „hromadného hrobu“ na hřbitově za Rožmitálem; přenesení ostatků o 40 let později synem Ambrožem); do této kapitoly patří i zmínka o okolnostech vzniku České mše vánoční (v kostele jsou varhany, na kterých zněla premiéra).
 - ❖ třetí díl seriálu vypovídá o Rybově aktivním životě v Rožmitále se zaměřením na jeho pedagogické úspěchy. "
 - **dějepis, biologie, občanská výchova:**
 - porovnání života v (Rybově) Podbrdí se životem v (Mozartově) Vídni.
 - expozice (v přízemí a v prvním patře) představuje historii Rožmitálu pod Třemšínem a okolní faunu a flóru.

- názorná ukázka lidové tvořivosti demonstruje izolovanost města v minulosti od vývoje a vzdělanosti. Nabízí se porovnávání se životem např. v Plzni v 18. a 19. století; případně i porovnání se současností.
- **základy společenských věd:**
 - okolnosti a důvody Rybovy sebevraždy, reflexe, hledání možností jiného řešení (prevence sociálně patologických jevů)
- **technická výchova:**
 - expozice veteránů ve spodní části expozice
- odjezd v 15:10 hodin

5.5.2.3 Vysoká u Příbrami

- příjezd v 15:30 hodin k Památníku Antonína Dvořáka
- exkurze v Památníku Antonína Dvořáka (expozicí provází pokrevní potomek Antonína Dvořáka)
- po půlhodinové návštěvě Památníku přechod k Rusalčinu jezírku, kde tvořil autor hudbu k opeře Rusalka (cca 10 minut lesem po značené cestě)
 - u jezírka možná tato aktivita: dvě jezírka inspirovala dvě různé osoby ke vzniku příběhu a hudby k němu. „Zkusme nechat promluvit jezírko i dnes – k jakému příběhu nás přivede?“ Je možno studenty rozdělit do dvojic a nechat je na břehu jezera v několikametrových intervalech (aby se navzájem nerušili) v naprosté tichosti cca dvacet minut tvořit námět k novému muzikálu Rusalka. Poté společná prezentace, vyhodnocení a odměna nejlepším.
- park a les nabízí možnosti k nějaké pohybové hře k aktivaci unavených studentů
- Sdělení:
 - **hudební výchova:**
 - život Antonína Dvořáka ve Vysoké – např. historky ze života ve Vysoké (dopisy z Ameriky se vzpomínkami na Vysokou)
 - Dvořákův vztah k venkovu – např. zájem Dvořáka o život místních horníků, procházky přírodou při hledání inspirace

(popsané rukávy košile, když přišla na procházce inspirace a chyběl papír...)

- Dvořákův vztah k švagrovi hraběti Kounicovi a k jeho ženě (Dvořákově životní lásce)
- představení dalších oper, Slovanských tanců a dalších skladeb, komponovaných v době pobytů na Vysoké
- **dějepis a k hudební výchova:**
 - osobnost Zdeňka Nejedlého – proč chtěl zámek na Vysoké zlikvidovat; jeho vztah ke Smetanovi a ke Dvořákovi; porovnání dopadu tohoto faktu na Dvořákovu a Smetanovu hudbu před 40 lety a dnes
- **dějepis a výtvarná výchova:**
 - interiér zámku v kontextu s rabováním státu ve 20. století (v letech 1939-1945 a 1948-1989)
- **základy společenských věd:**
 - porovnání tří odlišných prostředí, ve kterých Dvořák střídavě žil: Praha (pracovní život), Vysoká (odpočinek) a New York; „Kde se asi jak cítil a proč?“, aneb jaké byly možnosti, výhody a nevýhody těchto prostředí
 - porovnání života horníků a Dvořáka („Proč Dvořák rád u piva poslouchal o jejich životě?“)
- **biologie:**
 - porovnání vegetace u Kvapilova a u Dvořákova jezírka (lekníny, řasy, rašelina)
- **tělesná výchova:**
 - pohybová hra (něco jednoduchého, ale akčního – např. „kvasinky“, „rybičky, rybičky, rybáři jedou“, „na ovce a na vlka“...)
- odjezd domů v cca 18:30

5.5.2.4 Zastávka před příjezdem do Plzně

- např. mezi Nezvěsticemi a Losinou na autobusové zastávce v polích v čase cca 19:15 – 19:30 hodin

- vyhodnocení posledních úkolů
- sečtení bodů, odměny
- zhodnocení celé exkurze
- poděkování, rozloučení
- návrat do Plzně vychází kolem 20. hodiny.

5.6 Zhodnocení průběhu projektu

- Projekt se těší velké oblibě u studentů, získal pevné místo ve školním plánu.
- V Příloze F přikládám pro představu dokument, který byl v roce 2008 vytvořen pro prezentaci na nástěnce chodby Církevního gymnázia v Plzni.
- Každá realizace (z předchozích devíti) je – přes stejnou strukturu - svým způsobem originální, popis kterékoliv jednotlivé z nich by zkreslil celkový pohled, proto se pokusím spíše najít společné znaky a uvést několik doporučení k možnému dalšímu provedení.

5.7 Doporučení, varování, upozornění

5.7.1 Obecné závěry a rady

- Na základě zpětných reakcí se domnívám, že je projekt pro studenty atraktivní svým obsahem i formou. Není ale pro nikoho překvapením, že ať se člověk snaží sebevíc, noční individuální program některé potěší daleko víc, než nabitý pestrý program. S tímto jevem musí být člověk vnitřně smířený a věřit, že kvůli některým má cenu snažit se o co nejlepší realizaci vzdělávacího výletu.
- Program je nabitý a na hranici zvládnutelnosti – jak u organizátora, tak i u zúčastněných studentů. Zvláště druhý den (jelikož studenti rádi ponocují) bývá pro ně náročný. Proto je ideální volit zábavnou formu, aby se děti těšily na nové úkoly, hry. Anebo si odepřít spánek a být přísný strážce nočního klidu.
- Vzhledem k plnému harmonogramu si organizátor nemůže dovolit nabírat několikaminutová zpoždění. Rázem se tedy ocitá v pozici „popoháněče“ (studenti rádi posedávají).
- V každém případě je nezbytné mít neustále u sebe všechna telefonní čísla na jednotlivé expozice, muzea atd. Aby se vše dalo stihnout, doporučuji být

domluven s průvodci na konkrétní čas a ten během dne ještě vzájemně potvrdit či poupravit. Není také od věci mít pro jistotu i druhé telefonní číslo. Na základě zkušenosti doporučuji mít skripta pro studenty připravená pár dní předem a s několika exempláři do rezervy.

- Důležitá je celková motivace pro plnění úkolů. V našem případě studenti získávají body, které jim po sečtení tvoří číslo (např. 3,8), kterým si mohou během nadcházejícího školního roku vylepšit v kterémkoli pololetí svou celkovou známku z předmětu hudební výchova.
- Pro dlouhodobější vyznění projektu doporučuji v poslední etapě projektu rozdělit zúčastněné do pěti skupin (tedy cca po šesti) a dát jim úkol na následující pololetí (zkušenost ukázala, že ideální lhůta pro splnění je pět týdnů; delší doba vede pouze k odkládání řešení). Cílem je vytvořit krátký film (desetiminutový) na zadané téma (výběr témat je na základě výhry v jedné ze soutěží projektu):
 - ❖ Zámek Dolní Lukavice v proměnách času
 - ❖ Ze školní praxe Jakuba Jana Ryby
 - ❖ Neherecké zpracování příběhu Rybovy České mše vánoční
 - ❖ Příběh Kvapilovy a Dvořákovy opery Rusalka
 - ❖ Antonín Dvořák ve Vysoké u Příbrami

Vytvořené příběhy žáci nahrají na [www. youtube.com](http://www.youtube.com), dodají titulky a shot z fotografií z exkurze pro připomenutí celého projektu. V nadcházejících vyučovacích hodinách jsou pak filmy prezentovány. Hodiny jsou tak pro studenty hned příjemnější – bývají totiž zvědaví na práci svých spolužáků. Zároveň se tímto studenti seznamují i se základy natáčení a střihání videa, čímž tedy můžeme říci, že se projekt integruje s obsahem předmětu informatika a průřezovým tématem mediální výchova.

5.7.2 Jaké reakce je možné čekat u organizátora typu „nadšený kantor“

- mít neustále u sebe hodinky, dobře nabitý telefon, kontakty; nezapomínat na kontroly; na bezpečnost studentů (pravidlo „někdy méně znamená více“ platí obzvláště!);
- vyvarovat se spontánních nápadů a rozšíření plánovaného harmonogramu (hrozí zpoždění, „nestíhání“) anebo úraz či jiná nepříjemná možnost

- myslet na hygienu studentů (tedy nutno mít představu, na kterých místech se dá jít na toaletu; pokud budou nevyspalí, je pak veškerá práce na programu kontraproduktivní; pokud nebudou dostatečně pít a jíst, hrozí problém; podobně jako hrozí problém, pokud budou mít s sebou jídlo, které rychle podléhá zkáze

5.7.3 Jaké reakce je možné čekat u organizátora typu „líný kantor“:

- tato aktivita je dosti náročná na přípravu a organizaci; aby nedošlo k odrazení od konání dalšího ročníku, doporučuji některé body programu zredukovat, ne-li zcela vyškrtnout a zařadit je třeba až příště. Z možností škrtnů doporučuji vynechat sledování Josefa Hlávky, rodu Černínů, Josefa Dobrovského, života Jaroslava Kvapila. Na druhou stranu, aby si ale projekt zachoval ráz projektu multidisciplinárně integrujícího, je zapotřebí neubrat vše navíc – neizolovat se jen do osobnosti J. J. Ryby a Antonína Dvořáka, ale uvádět alespoň pár souvislostí i z jiných předmětů.

5.7.4 Jaké reakce je možné čekat u spolupracovníka typu „nadšený kantor“

- jasně si před akcí rozdělit úkoly a pravomoce, aby nedošlo k neshodám před žáky (přebírání iniciativy apod.)
- vymezit si témata, která v projektu a na kterých místech budou rozvíjena (aby nedošlo k přesycení projektu vzdálenými výklady – možnost chaotického přijetí studenty)
- na druhou stranu, aby se spolupracovník necítil zbytečný, je dobré se s ním předem domluvit, na kterých místech budou studenti v jeho „péči“ a v tu dobu mu neskákat do řeči, nepřebírat iniciativu

5.7.5 Jaké reakce je možné čekat u spolupracovníka typu „líný kantor“

- důsledně sledovat, zda přidělené úkoly plní tak, jak má (aby nedošlo k rozpačitým koncům úkolů – např. neúplným/nespravedlivými vyhodnoceními)
- jasně se domluvat na místech setkání, časech odjezdů, přesunů atd.
- jasně dát najevo svůj vděk za pomoc při pořádání akce (dle situace – např. i poděkováním před studenty nebo předat soukromě malou pozornost)

- Projekt je nutno přizpůsobit řadě možných změn – jak ze strany studentů, tak i zvenčí (např. uzávěrky silnic, uzavřená expozice, špatné počasí, ...). Ideální je mít vše několik týdnů předem vše zajištěné a mít několik náhradních řešení a úkolů k dispozici.

5.8 Resumé v rámci integrace

- ✓ Tento projekt se snaží dokázat, že výklad tematiky z jednoho předmětu jde doplňovat výkladem z jiných oborů. Obsah sdělení poté vyplývá uceleněji, v širším kontextu. Student si uvědomuje, že jedno souvisí s druhým; že osobnosti, které sledujeme z pohledu předmětu hudební výchova, žili a působili v době velikánů jiných oborů a profesí; studenti na příkladu Rusalky jasně vidí, že k napsání opery je zapotřebí sloučit dva různé světy (literární a hudební) – kde však pro oba světy může být stejné pojítko ⁹¹.

⁹¹ (v tomto případě ve formě „hledání inspirace u jezírka v lese“)

6 Projekt Integrace předmětů

Projekt založený na spolupráci hudební výchovy, výtvarné výchovy, dějepisu, literatury a hostujících předmětů k vytvoření společných úvodů k historicky kulturním dobám ve vývoji evropské kultury.

6.1 Charakteristika projektu

- Tento spontánně vzniklý projekt je zaměřen na zlepšení výuky na Církevním gymnáziu v Plzni tím, že sjednotí harmonogram výkladů v jednotlivých vyučovacích hodinách předmětů: dějepis, literatura, hudební výchova, výtvarná výchova.
- V ročnících nižšího gymnázia se vytvoří na začátku každého pololetí projektový den na téma aktuálně probírané doby v daném ročníku. Tento projektový den poslouží zapojeným učitelům jako společný úvod do doby, kterou pak každý z učitelů probírá ve svých vyučovacích hodinách v rámci následujícího pololetí.
- prvotní verze projektu počítala se 4 základními projektovými dny během roku
- plán rozvržení dob do průběhu studia studenta:
 - sekunda – renesance
 - tercie – baroko
 - tercie – klasicismus-osvícenství
 - kvarta - romantismus

6.2 Projektový záměr, cíle projektu

- Základní myšlenkou je, aby žáci měli možnost pochopit dané období uceleně a z různých pohledů.
- Cílem je propojit informace z dějepisu s informacemi z jiných oborů – literatury, umění, hudby, fyziky, chemie a filosofie, aby každý student pochopil, že probíraná látka v jednom předmětu souvisí s tím, co se dozvěděl v jiném předmětu. Toto prolínání informací mezi sebou mohou žáci šikovně využít zejména při vykonávání ústní maturitní zkoušky.
- Učitelé zapojení do tohoto projektu se tímto konáním snaží bojovat proti tendenci chápání informací v předmětech odděleně od jiných předmětů.

- Projekt se snaží pomoci nejen studentům, ale i učitelům. Každý učitel zapojený do projektu by měl poznat, z jakého pohledu se probírají v jiných předmětech stejné doby, o kterých mluví on ve svých hodinách.
- Tento projekt by mohl být jakýmsi rozšířením obzoru každého učitele. Svou účastí při výkladu jiného učitele se může nechat inspirovat pro možné nové pojetí svých příprav některých svých následujících vyučovací hodin.

6.3 Cílová skupina

- projekt je koncipován jako opora při výkladu v ročnících: sekund, tercií a kvart
- v každé třídě cca 33 studentů
- na gymnáziu jsou v každém ročníku dvě třídy (označovány písmeny A a B)
- v každém projektovém dni by se pracovalo s celým ročníkem, tzn. jednoho projektového dne účastnilo cca 66 studentů
- každý projektový den vedou zástupci předmětů: dějepis, literatura, výtvarná výchova, hudební výchova, fyzika nebo chemie – tedy minimálně 5 vyučujících

6.4 Propagace projektu

6.4.1 Kolegové, vedení školy

- Projekt se realizoval díky ochotě oněch pěti potřebných vyučujících. V porovnání s jinými projekty je tento projekt po stránce personální nenáročný.
- Jedná se však o složitou diskuzi. Každý učitel má totiž svůj vyzkoušený systém výuky, drží se svých vlastních osvědčených osnov stanovených školním vzdělávacím plánem v rámci Rámcového vzdělávacího programu. Z těchto důvodů ne úplně všem projektový den přijde vhod, jak by měl.
- V případě Církevního gymnázia v Plzni byl výchozí bod nepříznivý: dějepisný plán výkladu látky je proti harmonogramu projektu pozadu - projektový den je načasován cca o dva měsíce dříve, než by bylo pro dějepis žádoucí. Podle vyučujícího to ale prý tolik nevadí a pochvaluje si, že mu to i tak posléze pomáhá při výkladu. Vyučovací předmět literatura zase neučí dějiny literatury chronologicky (dle vývoje), ale žánrově. Na druhou stranu vyučujícím se nápad projektu velice zalíbil, a ačkoli ho nevyužijí tak, jak organizátor zamýšlel, vnímají ho jako dobré obohacení výuky – prý k propojení vědomostí. Výtvarná výchova

zase dějiny umění na nižším gymnáziu neprobírá vůbec, až v kvintě a v sextě. Ale ze stejných důvodů jako vyučující předmětu literatura se vyučující výtvarné výchovy projektu aktivně účastnila. Podpora tedy ze stran zapojených učitelů Církevního gymnázia v Plzni je veliká, přístup velice konstruktivní a věcný. Sami vyučující přišli s některými doplňujícími nápady a s dobře vymyšleným vlastním vstupem.

- Vedení školy přijalo projekt kladně, jediné, co se muselo podrobně vyřešit, bylo suplování a blokace tříd potřebných k projektovému dni.
- Ve sborovně byli ostatní kolegové seznámeni s projektem v rámci pravidelné porady několik týdnů předem s tím, že mohou přispět svými radami či případným vstupem do projektu. Zároveň byli všichni pozváni k případnému nahlédnutí do workshopů.

6.4.2 Studenti

- Studentům projekt příliš nezasahuje do režimu dne, jelikož se koná ve stejném čase jako běžná výuka (pracovní den od 8 do 14 hodin). Proto třídám bohatě stačí oznámit zpestření výuky projektovým dnem jen pár dní před konáním. Kvůli absenci školního rozhlasu musí být propagace prováděna osobně organizátorem ve třídě. Pozvánky ani přihlášky není nutné vyrábět.

6.4.3 Veřejnost

- Veřejnost (ani rodiče zúčastněných dětí, ani žáci jiných ročníků) není do projektového dne zvána. A to proto, že třídy jsou malé a studenti by byli cizími návštěvníky rušení při práci a byla by odváděna pozornost.
- Projektové dny se konají stejně v čase, kdy je většina rodičů v práci a nemůže přijít.
- Projektový den je zatím koncipován tak, že neexistuje studentský výstup, který by se prezentoval veřejnosti. Projekt by měl sloužit studentům jako součást vzdělávání.
- Veřejnost se může seznámit s projektem na webových stránkách projektu (www.integrace.blog.cz) a gymnázia (www.cg-plzen.cz), kde je projekt popsán, kde jsou reakce zúčastněných a fotodokumentace.

6.5 Technický plán, harmonogram

- Projekt Integrace předmětů je cyklus 4 projektových dnů. Představa je taková, že každý student Církevního gymnázia v Plzni během svého studia postupně prožije všechny čtyři projektové dny:
 - v dubnu 2. ročníku: Renesance (15. a 16. století)
 - v říjnu 3. ročníku: Baroko (zejména 17. století)
 - v březnu 3. ročníku: Osvícenství (neboli klasicismus + rokoko: 18. století)
 - v říjnu 4. ročníku: Romantismus (19. století)
- Všechny čtyři projektové dny mají podobnou výstavbu. Dovolují si tedy popsat detailně jen jeden z projektových dní, jelikož zbylé tři vypadají prakticky stejně, jen se liší tématickým obsahem.

Téma: ROMANTISMUS (obecněji: období 19. století)

Určeno: žákům obou kvart

Realizováno: 22. října 2007

Přípravy a realizace „dne romantismu“ se zúčastnili profesori a profesorky:

dějepis: J. Sankot, literatury: A. Böhmová a M. Zemenová, dějin umění: L. Šloufová, dějin hudby: J. Šedivý, chemie: M. Novotný, fyziky: K. Lipertová

Koordinátor akce: J. Šedivý

Studenti zúčastnění v této akci již půlrok předtím absolvovali (v loňském roce v květnu) projektový den na téma osvícenství (18. století).

Průběh dne:

Každá třída se nejprve sešla v hudebně ke slavnostnímu zahájení, každý žák dostal vlastní devítistranná **skripta** vypracovaná vyučujícími pro jednotlivé přednášky a workshopy. Žáci se v nich při výkladu lépe orientovali a dopisovali si do nich drobné poznámky (pro zvýšení aktivity v hodinách). Tato skripta žáci dva dny po akci odevzdali vyučujícím k opravě chyb, ohodnocení aktivity a domácího doplnění. Příslušní vyučující zahrnuli hodnocení do své průběžné klasifikace. Skripta byla po opravě žákům vrácena s tím, že jim mohou v budoucnosti sloužit jako opora

pro vyhledávání informací při výuce v jednotlivých předmětech, ale i např. při zpracovávání maturitních otázek.

Po uvítání bylo žákům představeno **schéma dne**, jež se skládalo z následujících bloků:

- nejdříve třídy paralelně absolvovaly přednášky (zaměřené na teorii) dějepisu, literatury a filosofie (s pětiminutovými přestávkami)
- pro uvolnění následovaly kratší přednášky z chemie a fyziky s aktivním zapojení žáků do tématu (představení funkčního parního stroje)
- v poledne byla vyčleněna dvacetiminutová přestávka na oběd
- poté byli žáci rozděleni napříč třídami do tří skupin, které paralelně prošly semináři literatury, hudby a umění (zaměřenými na praktická cvičení)

Schéma harmonogramu dne, které měl každý žák na přední straně skript:

Tabulka 1 Plán dne romantismu

místnost → čas ↓	učebna multimediální dveře 104	učebna literatury dveře 141	učebna výtvarná dveře 211	učebna hudební dveře 135	učebna fyziky dveře 112	učebna chemie dveře 113
8:05 - 8:10				zahájení Šedivý		
8:15 - 8:50	B dějepis Sankot		A Národ. divadlo Šloufová			
	B dějepis Sankot	A teorie liter. Bohmová				
8:55 - 9:30	A dějepis Sankot	B teorie liter. Bohmová				
	A dějepis Sankot	B teorie liter. Bohmová				
9:35-10:10	A dějepis Sankot		B Národ. divadlo Šloufová			
	A dějepis Sankot		B Národ. divadlo Šloufová			
10:15 - 10:50				B století páry Lipertová	A věda přírodní Novototný	
10:55-11:20				A století páry Lipertová	B věda přírodní Novotný	
11:20 - 11:45				oběd		
11:45 - 12:05				1 literatura Zemenová	3 umění Šloufová	2 hudba Šedivý
				2 literatura Zemenová	1 umění Šloufová	3 hudba Šedivý
12:05 - 12:40				3 literatura Zemenová	2 umění Šloufová	1 hudba Šedivý
				3 literatura Zemenová	2 umění Šloufová	1 hudba Šedivý
12:45 - 13:20						
13:25 - 14:00						

Písmeno A označuje kvartu A, písmeno B označuje kvartu B. Příjmení patří lektorům.

6.6 Zhodnocení průběhu projektu

- Profesoři měli svobodu v pojetí svého bloku. Tato důvěra učitele motivovala ke kvalitnímu pojetí své části. Využívali nejrůznějších metod, jak žáka zaujmout, jak vytvořit kvalitní a originální hodinu.
 - Kromě osobního jedinečného přístupu vyučujících bylo využíváno těchto médií:
 - projekce prezentace dataprojektorem (dějepis)
 - vizuální projekce obrazů (umění)
 - audioprojekce hudebních ukázek (hudba a dějepis)
 - Vyučující podporovali rozvíjení osobních postojů u žáků:
 - např. interpretace konkrétních úryvků textu (praktická část literatury)
 - Žáci byli zapojeni do výkladu
 - např. aktivní podíl na fyzikálních pokusech.
- Žákům byla dána možnost vyjádřit se ke dnu (ale i k celkovému projektu) na webových stránkách k tomuto účelu zřízených: www.integrace.blog.cz
 - Této možnosti využil každý čtvrtý žák, často anonymně.
 - Ve svých příspěvcích žáci projekt a celkovou myšlenku chválili především jako pomoc při učení, ale i jako příjemnou změnu školního stereotypu.
 - Tento den hodnotili jako velmi zdařilý, mnohem lepší než předchozí období (které bylo prototypem celého projektu).
 - Mnoho žáků hodnotilo konkrétní styl vedení výuky – nejlépe byly hodnoceny exaktní vědy, literatura a hudba (díky pokusům / poslechům a díky odlehčenému přístupu k výkladu jednotlivých vyučujících).
 - U dějepisu ocenili žáci pracná skripta, ale s výkladem byli spokojeni méně. Stejně tak i v umění a Národním divadle, kde žáci (i koordinátor) čekali aktivnější zapojení a lepší kázeň.
 - U praktické literatury žáci ocenili snahu profesorky „ponoukat je přemýšlet“.

- V neposlední řadě někteří žádali rozvržení akce do dvou dnů, popř. s oživením typu dramatizace (secvičení divadelní scénky ze života měšťanů dané doby apod.).⁹²
- Současný stav projektu:
- V roce 2009 byl projekt pozastaven v rámci přechodu na nový, obsáhlejší cyklus. Byl vypracován projekt v rámci výzvy Operačního programu Vzdělávání pro konkurenceschopnost. Bohužel žádost nebyla podpořena a čeká se na novou příležitost. V projektu se počítá s vytvořením skript tištěných v patřičné kvalitě, s finančním ohodnocením zapojených kolegů, s obsáhlejším programem končícím až v odpoledních hodinách, v rozšíření motivace aktivního přístupu studentů (celodenní soutěž mezi třídami)...atd.

6.7 Doporučení, varování, upozornění

6.7.1 Obecné závěry a rady

- mít po celou dobu u sebe hodinky a sledovat čas. První projektový den velice zkomplikoval učitel, který „přetáhl“ o pár minut. Na chodbě tedy hlučely čekající skupinky a nervozita jiných učitelů zbytečně stoupla (přišli o vzácný čas, se kterým v přípravách počítali).
- další problém byl se skripty. Naštěstí pan ředitel podpořil projekt povolením rozsáhlého tisku na školní kopírce. Ovšem někteří učitelé si kladli drobné požadavky (např. na sytost kopií obrázků / umístění ve skriptech – dvoustrana vedle sebe atd.), a jeden vyučující dodal svůj materiál až večer před konáním projektu a vše tím zkomplikoval (tisk 600 oboustranných kopií + kroužková vazba skript je úkol časově náročný).
- vytvořit časový koncept dne tak, aby nebyl shodný s normálním časovým rozvrhem ostatních tříd – tedy aby žáci zúčastnění v projektu měli přestávku v době, kdy jsou chodby prázdné (kdy se ostatní třídy učí ve třídách). Je to krok k lepší pozornosti a ucelenosti dojmu z projektového dne.

⁹² 3 citace uvádím v Příloze č. 9

6.7.2 Jaké reakce je možné čekat u organizátora typu „nadšený kantor“

- výhodou je větší šance při oslovení kolegů ke spolupráci
- nevýhodou může být podcenění či nezvládnutí organizační přípravy
- případně (např. kvůli drobné chybě) špatně vypracovaný harmonogram dne

6.7.3 Jaké reakce je možné čekat u organizátora typu „líný kantor“

- tuto akci doporučuji v takovéto verzi jen člověku s aktivním přístupem k věci. Jednodušší varianta ztrácí smysl.
- kompromisem pro zjednodušení organizace a neztracení obsahu projektu je rozdělení projektového dne na dva totožné projektové dny pro každou třídu zvlášť. Nutno ale počítat s tím, že takto se jedná o dvojnásobný zásah do klidného chodu školy a může způsobit pobouření u kolegů, které je třeba v obou dnech a kteří tím přijdou o více svých plánovaných vyučujících hodin (bojí-li se tzv. skluzu)

6.7.4 Jaké reakce je možné čekat u spolupracovníka typu „nadšený kantor“

- několikrát s ním projít požadavky organizátora
- zdůraznit vymezený časový prostor a třídu
- apelovat na držení se zadaného tématu
- výhodou může být geniálně pojatá hodina / workshop – zvláště pokud bude mít před sebou studenty, které běžně neučí a kteří jeho styl výuky neznají

6.7.5 Jaké reakce je možné čekat u spolupracovníka typu „líný kantor“

- nezatěžovat velkými požadavky
- být spokojen, pokud splní základní zadání
- případně mu nabídnout pomoc v hodině svou účastí (případně účastí jiného kolegy)

6.8 Resumé v rámci integrace

- ✓ Subjektivně se domnívám, že tento projekt je naprosto ideální koncepcí moderního učení v duchu myšlenky Rámcového vzdělávacího projektu, jelikož jeho snahou je sjednotit několik předmětů mezi sebou – porušit jejich bariéry, najít společná pojítka a při následujících vyučovacích hodinách v jednotlivých předmětech dává možnost opírat se o základní informace společného úvodu (dne z projektového cyklu).
- ✓ Tento projekt splňuje hlavní požadavky na budování mezioborových vztahů dle ideje současného Rámcového vzdělávacího programu.

- ✓ Projekt je zhmotněným nástrojem abstraktního požadavku nového školství na integraci ve výuce.

7 Projekt Silní bez násilí

(aneb Realizace muzikálu Streetlight)

7.1 Charakteristika projektu

- Transparentním tématem (v médiích vyzdvihovaným) tohoto projektu je zapojení studentů celé školy do realizace muzikálu Streetlight kapely Gen Rosso ve velké městské hale. Studenti v jednotlivých tvůrčích dílnách nacvičí některé pasáže z muzikálu pod vedením členů kapely Gen Rosso, se kterými poté na jevišti společně vystupují.
- Nadtéma celého projektu je daleko širší než jen vytvořit zajímavé představení. Tvůrci projektu (v české podobě je to sdružení Trialog⁹³ se sídlem v Brně⁹⁴) chtějí tímto projektem vylepšit sociální klima na škole (i v rámci prevence šikany), upevnit u studentů vyšší sebevědomí a dodat jim pocit uznání za dobře vykonanou práci. Studenti by měli poznat, že mohou být silní i bez použití síly a že ke konání dobrých skutků spočívá síla v tom, že se spojí s druhými.
- Z důvodu intenzivnějšího ovlivnění vývoje do projektu zapojených studentů a z důvodu zlepšení vztahů mezi žáky školy projekt nestaví pouze na pětidenní práci se studenty během nacvičování a realizace muzikálu. Těchto pět dní je pouze součástí několikaměsíční práce se studenty. Projekt se skládá ze tří fází:

1. fáze: několik týdnů příprav studentů v běžných vyučovacích hodinách

- učitelé do svých hodin zakomponují aktivity na dané téma období – emoce, plány do budoucnosti, agrese, ...

2. fáze: projektový týden

- studenti nejdříve ve škole pracují ve workshopových skupinkách vedenými členy kapely Gen Rosso na přípravách jednotlivých částí muzikálu Streetlight; ten zároveň v druhé části projektového týdne prezentují obecnstvu ve sportovní hale

3. fáze: navazující víkendová setkání

⁹³ TRIALOG - sídlo: Colova 17, BRNO - Žabovřesky, 616 00, IČ: 605 75 450, tel.: +420 542 221 501, email: info@trialog-brno.cz, statutární zástupce: PhDr. Miloslav Kotek; ředitel (kotek@trialog-brno.cz)

⁹⁴ Trialog [online]. 2010 [cit. 2012-05-21]. Dostupné z: <http://www.trialog-brno.cz/kontakty/>

- žáci, které projekt oslovil, mají možnost ve svém volnu absolvovat tři víkendová setkání, během kterých se vytvoří nový kolektiv, který v duchu hlavní myšlenky projektu bude tvořit aktivity pro druhé
- Projekt je momentálně postupně realizován ve všech krajích České republiky, v každém kraji v jednom městě. V Plzeňském kraji bylo pro projekt vybráno Církevní gymnázium. Realizace muzikálu probíhala v druhém říjnovém týdnu roku 2011.
- Podrobné informace psané sdružením Trialog - realizátora série realizací projektu v ČR . přikládám v Příloze H/1.

7.2 Projektový záměr, cíle projektu

- Hlavní cíl, jak již je naznačeno v předchozí podkapitole, je sjednotit studenty napříč třídami, napříč jejich zájmy a vytvořit mezi nimi nové přátelské vztahy. Těchto nových vazeb se poté dá využít pro případné další projekty, zejména charitativního rázu.
- Vedlejší, ale dosti viditelný cíl projektu je využít individuálních schopností studentů (nadání taneční, pěvecké, instrumentální, herecké, sportovní, rytmické) k vytvoření muzikálového vystoupení.
- Projekt staví na vyzdvihování silných stránek studentů (v čem jsou dobří) díky jedinečnému přístupu lektorů z Gen Rossa, kteří aplikují pravidla „nevyčítat, netrestat, nezesměšňovat, nezvyšovat hlas, ale naopak chválit, když se něco povede, jít příkladem, hledat pro každého studenta vhodnou možnost zapojení“. Tato filosofie velmi zdvihá sebevědomí zúčastněných studentů, projekt dodává každému dítěti pocit seberealizace a přináší utvrzení a nadšení pokračovat v osobním rozvoji⁹⁵ (aneb „má to cenu“).

⁹⁵ např. účast ve volnočasových aktivitách (hra na nástroj, tanec, dramatická výchova, zpěv...)

7.3 Cílová skupina

- První a třetí fáze je určena spíše pro studenty nižšího gymnázia (cca 250 studentů).
- Druhá fáze počítá se zapojením ještě většího počtu studentů gymnázia v tomto rozdělení:
 - 250 studentů nižšího gymnázia je rozděleno do pracovních dílen příprav muzikálu (pod vedením lektorů z kapely Gen Rosso)
 - vyšší ročníky pomáhají s cateringem, tlumočením (kapelu Gen Rosso tvoří muzikanti z celého světa) a s dokumentací (rozhovory, reportáže, fotografie pro webové stránky a speciální muzikálové noviny)

7.4 Propagace projektu

7.4.1 Kolegové, vedení školy

- Vzhledem k obsáhlosti projektu je těžké dobře seznámit kolegy s projektem a stojí velké úsilí získat jejich podporu pro projekt. Jedna část učitelů je velice ráda za možnost aktivně zažít kvalitně připravený projekt, který díky podpoře Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy ČR a díky grantu z Evropské Unie má enormně vysoký rozpočet pro realizaci; a projekt podpoří. Ovšem druhá část učitelů vnímá praktický dopad projektu na klidný chod školy, obávají se ztráty svých vyučovacích hodin a ze strachu, že nestihnou probrat to, co potřebují, projekt nepodpoří. Většina učitelů si zároveň uvědomuje, že do projektu budou muset vložit síly a čas nad rámec svých povinností. Ti, které tento fakt děsí, poté hlasitě proti projektu vystupují a hledají podporu u jiných kolegů. Toto není individuální případ pouze při realizaci na jedné škole, tento jev se prý vyskytuje pokaždé.⁹⁶
- Možností řešení je více. Primárně individuálními rozhovory s učiteli. Často negativní přístup pramení ze špatné informovanosti, řada kantorů si projekt nedovede předem představit. Je tedy dobré s nimi o projektu mluvit, sdělit jim, jaký význam to má, jak to studenty dokáže nadchnout. Pomůže i prezentace fotografií a videoukázek z již realizovaných projektů. Rovněž některé učitele přesvědčí fakt, že akce školu zviditelní díky propagaci veřejného představení ve velké hale pro veřejnost. Zároveň pomůže, pokud vedení školy vymyslí kompenzaci

⁹⁶ Bylo mi řečeno koordinátory sdružení Trialog a rovněž mi toto potvrdili učitelé ze školy v Českých Budějovicích, v Ústí nad Labem, v Jihlavě a ze dvou škol v Brně.

pro ztracené vyučovací hodiny (např. omezením dalších akcí v nadcházejících týdnech atd.).⁹⁷

- Primární prezentaci projektu učitelům vede sdružení Trialog na mimořádném setkání všech učitelů školy (svolané vedením školy v čase po výuce).
- Komplexnější seznámení učitelského sboru s detaily všech tří fází projektu Silní bez násilí provádí Trialog na dvoudenním školení, kde mimo jiné s učiteli probere individuální možnosti jak pracovat se studenty v první fázi projektu – v běžných vyučovacích hodinách (tzv. zcitlivění).

7.4.2 Studenti

- Propagace projektu u studentů je ideální jako hodinová beseda (např. v aule či v tělocvičně školy), během níž se jim představí stručná historie projektu, kapela Gen Rosso, promítnou se dataprojektorem fotografie, prezentují se audio i video ukázky a jsou seznámeni s harmonogramem projektového týdne. A v ideálním případě se jim dá možnost hlasovat, zda se projektu chtějí účastnit. Poté následuje popis jednotlivých workshopových dílen a na závěr si studenti vyplňují kartičku, v jaké dílně by chtěli být.⁹⁸

7.4.3 Veřejnost

- K seznámení rodičů s projektem slouží speciální dopis s oficiálními informacemi uvedenými v Příloze H/1
- K propagaci na veřejnosti slouží plakáty (přikládám v Příloze H/2) vyvěšené ve městě (placená reklamní plocha, nástěnky v jiných školách, ZUŠ, u lékařů, v malých obchodech ve výloze atd.), dále rozhovory v médiích. V případě realizace na Církevním gymnáziu pomohl i pan biskup Mons. František Radkovský (oslovil farnosti, kněží zvali při ohláškách během mše a na dalších církevních akcích).

⁹⁷ Při realizaci na Církevním gymnáziu pan ředitel Mgr. Daniel Petříček pro aktuální pololetí zrušil tradiční 4 dny pololetní zkoušek, při kterých se nekoná běžné vyučování.

⁹⁸ napíše tři možnosti, organizační tým během následujících dní vytvoří seznam (při dodržení stanovených kapacit) tak, aby každý student byl v jedné ze tří možností, které si vybral

7.5 Technický plán, harmonogram

- Průběh projektu se na různých školách liší celkem značně zejména ve své první a třetí etapě projektu. Důvodem je individuální přístup učitelů, celkové klima na škole - typ školy, typ studentů školy, typ průběhu vyučujících hodin, ...
- V první fázi projektu (zcitlivění studentů) mohou učitelé využít některých svých běžných příprav a koncepcí svých hodin a pouze je aktualizovat k zadanému tématu (druhy emocí, agrese, životní plány, ...). Např. ve své vyučující hodině jsem s kvartány analyzoval několik hudebních ukázek skladatelů 19. století; cílem hodiny bylo poznat, jaké různé druhy emocí v nás hudba může rozvíjet. Studenti měli při poslechu vybírat z obrázků různě se tvářících obličejů, které měli k dispozici, potenciálního posluchače. Měli hovořit o tom, jak se asi cítí a případně z jakých důvodů by doma poslouchali zrovna tuto skladbu. Poté následovala diskuze, ve které někteří studenti přemýšleli o svých pocitech ve spojení s hudbou, kterou v dané situaci poslouchají. (Z ukázek zazněly tyto skladby: Edward Grieg: Ve sluji krále hor z baletu Peer Gynt – běsnění, Edward Grieg: Jitřní nálada z baletu Peer Gynt - něžnost, Antonín Dvořák: Humoreska – veselost, Antonín Dvořák: 2. věta – Largo - z 9. symfonie - Z nového světa – nostalgie, Antonín Dvořák: 4. věta z 9. symfonie - Z nového světa – rozohněnost, ...). Podobně vedené hodiny probíhaly prakticky ve všech vyučovacích hodinách, což mělo očividně integrující potenciál.
- U třetí etapy poté závisí na počtu a typu přihlášených studentů, na charakteru nově vzniklého kolektivu, na kontextu s aktuálními zájmy a možnostmi studentů. Většinou se jedná o víkendová setkání, které vedou lektoři sdružení Trialog a na kterých je přítomen učitel školy jako dozor. V seminářích se atraktivním způsobem pracuje každý víkend s jedním z těchto témat: Jsem silný, Společně zvládneme víc, Spolu uděláme něco pro druhé. Vyústěním práce se studenty je navazující projekt, který si studenti řídí sami – z již uskutečněných bych uvedl brněnský projekt „Týden s handicapem“ (studenti ve škole prožívali výuku s určitými omezeními – zavázané oči, svázané ruce, pohyb na invalidním vozíku, atd.; cílem bylo vcítění se do těch, kteří s handicapem musí denně žít), anebo vznik pěveckého sboru, který uskutečnil několik koncertů pro seniory a těžce nemocné v jejich sídlech.
- Samotný vrchol projektu – etapa druhá aneb projektový týden realizace muzikálu – nese na všech školách dosti podobný **koncept**:

○ **V pondělí a v úterý:**

- Studenti ve škole pracují v dílnách vedených členy kapely Gen Rosso.
- Každý student je členem pouze jedné dílny.
- V kolektivu vládne přátelská atmosféra a je různými způsoby opakováno, že dohromady musí vytvořit produkt, který budou na představení představovat (svým vstupem, vyvěšením kulis, nasvícením...).
- Studenti si vybírají v účasti v těchto dílnách:
 - dílny taneční, pohybové (celkem 93 míst)
 - tanec „gang“ (8 míst)
 - tanec „Brasile“ (40 míst)
 - tanec „Kombinace“ (20 míst)
 - tanec „Broadway“ (25 míst)
 - dílny hudební (celkem 70 míst)
 - sborový muzikálový zpěv (celkem 35 míst)
 - kytary + bicí (20 míst)
 - orchestr (15 míst)
 - dílny dramatické (celkem 22 míst)
 - divadlo (22 míst)
 - dílny výtvarné (celkem 25 míst)
 - scénografie - kulisy (25 míst)
 - dílny technické (celkem 10 míst)
 - osvětlování (5 míst)
 - zvučení (5 míst)
 - dílny literární, multimediální (celkem 46 míst)
 - fotoreportáže (12 míst)
 - videoreportáže (6 míst)
 - žurnalistika – interwiev, rozhovory, články a redakce (25 míst)

- webové stránky (2)
 - facebooková skupina (1)
- dílna cateringová (celkem 8 míst)

- Během těchto dvou dnů se pokaždé studenti ráno a v poledne setkávají společně v aule školy (případně v tělocvičně) ke společnému pozdravu, motivaci atd. Zaznívají písně z muzikálu v kombinaci s mluveným slovem. Každý den studenti získají jedno heslo z muzikálu (Don't stop living, Don't stop loving, Don't stop giving) – vysvětluje se jeho význam a možnosti aplikace do vlastního života.

○ **Ve středu:**

- Studenti se od rána účastní generálních zkoušek přímo na jevišti v hale dle harmonogramu zkoušek – každá dílna má určený konkrétní čas zkoušek.
- V podvečerních hodinách se koná samotné vystoupení. V první části představení se prezentuje projekt, jeho tvůrci, organizátoři, mecenášové, vzácní hosté atd. To vše s krátkými vstupy (hudebními, pohybovými atd.). V této části se zároveň prezentuje škola, která muzikál hostila předtím a dochází k tzv. předání štafety (symbolickým předáním muzikálového plyšového medvěda). Po přestávce se odehrává samotný muzikál. Střídají se části, kdy vystupuje pouze Gen Rosso s částmi, kdy na jevišti hostují studenti školy se svými nacvičenými pasážemi k doplnění muzikálu (taneční, sborové, instrumentální výplně).

○ **Ve čtvrtek:**

- V dopoledních hodinách se muzikál prezentuje znova, tentokrát už bez předprogramu, pro studenty jiných škol. Studenti bývají většinou rádi, že mohou představit, co se naučili, opadává z nich tréma a podruhé si to i více „užívají“.

○ **V pátek:**

- Dopoledne se opět studenti v prostorách školy scházejí se svými lektory z kapely Gen Rosso ve svých dílnách ke společnému zhodnocení a rozloučení. Poté v aule školy následuje finální rozloučení – pár písní z muzikálu v kombinaci s mluveným slovem (zaměřeným na výchovný prvek muzikálu, vyzdvižení myšlenek: „Nepřestávej žít“, „Nepřestávej milovat“, „Nepřestávej dávat“, „Společně pro druhé“, „Můžeme být silní bez násilí“ apod.)

7.6 Zhodnocení průběhu projektu

- Projekt díky profesionálnímu přístupu sdružení Trialog probíhá na všech školách velice dobře, neboť kapela Gen Rosso vyžaduje pečlivé naplánování, jelikož je pro ni účast v projektu velice náročná. Kromě toho, že jsou lektory workshopů, stavějí i podium a hrají v muzikálu.
- Projekt je na každé škole individuální vzhledem ke specifikům dané školy. První fáze závisí hlavně na přístupu učitelů (pokud se rozhodnou projekt podpořit aktualizacemi svých vyučovacích hodin). Třetí fáze závisí na přístupu studentů – zda vznikne dobrá parta, která bude pokračovat v projektu v duchu myšlenky „Don't stop giving⁹⁹“.
- Tento projekt patří mezi nejkvalitnější projekty, se kterými jsem se osobně setkal, a to z několika důvodů:
 - ✓ projekt dodává každému zúčastněnému studentovi vyšší mínění o sobě samém, pocit uplatnění; působí i motivačně pro další aktivní činnost studentů (nejen ve vyučovacích hodinách, ale i v mimoškolní době)
 - ✓ zúčastnění studenti si uvědomují, že na jejich konání závisí celkový výsledek všech; projekt upevňuje práci v kolektivu; spolužáci si navzájem pomáhají, protože jejich cílem je společný výsledek
 - ✓ projekt je ideální doplnění a zároveň propojení několika vyučovacích předmětů (hudební výchovy, dramatické výchovy, tělesné výchovy,

⁹⁹ volně přeložené jako „Nepřestávej (ze sebe druhým) dávat“

občanské výchovy, informatiky, literatury, fyziky) – studenti získávají pocit, že informace, se kterými se ve škole seznamují, a dovednosti, které ve škole a v zájmových útvarech rozvíjejí, jim k něčemu mohou pomoci

- Projekt bývá mediálně sledován, na Církevním gymnáziu je v archivu školy možnost nahlédnout do výstřižků novin. Další informace jsou také na samotných webových stránkách o muzikálu v obsazení studenty Církevního gymnázia – zveřejněny jsou reportáže, fotografie atd.¹⁰⁰ V Příloze H/3 a H/4 přikládám pro ilustraci citace z médií a v Příloze H/5 dojmy a zprávy dvou zúčastněných studentek nižšího stupně gymnázia.

7.7 Doporučení, varování, upozornění

7.7.1 Obecné závěry a rady

- Projekt je tak rozsáhlý, že při seznamování učitelů školy s jeho harmonogramem může organizátor narazit na potíže, na nepochopení či odmítání.

7.7.2 Jaké reakce je možné čekat od zapojeným učitelů typu „nadšený kantor“

- Tento projekt stojí hlavně na tomto typu učitelů, jelikož vyžaduje svěží přístup a ochotu pracovat po určitou dobu trochu jinak (hlavně v 1. etapě projektu) a v samotném projektovém týdnu je od všech učitelů vyžadována spolupráce a vůle přizpůsobit se zcela jinému pracovnímu režimu.
- U těchto učitelů (dle zkušeností) se stává, že se nechají unést dobrou tvůrčí a přátelskou atmosférou, že se někdy vrhají do víru dění více aktivně, než je od nich žádáno. Dílny jsou totiž po celou dobu vedeny lektorem z Gen Rosso a učitel je v dílně jen jako tichý dozor. Členové kapely Gen Rosso si nepřejí, aby učitel žáky v jejich dílně napomínal, káral nebo naopak úkoloval a radil dle svého umínění.
- Podstatné u tohoto učitele také je, aby byl schopen žáky dobře organizačně vést během programu v hale (na zkouškách a během muzikálu) – musí důsledně vědět, kdy a kde má se svými žáky být.

¹⁰⁰ <http://streetlight.cirkevni-gymnazium.cz/>

7.7.3 Jaké reakce je možné čekat od zapojeným učitelů typu „líný kantor“

- Pokud na škole převládá tento typ učitelů, není možné projekt iniciovat. Projekt je totiž natolik náročný (ovlivní chod celé školy na týden), že větší absence ochotných učitelů brání možnosti realizace. Jak jsem se dozvěděl, nejen na naší škole, ale i na předchozích školách se našel alespoň jeden učitel, který byl proti tomuto projektu. Je těžké s ním v projektovém týdnu pracovat a spory se případně musí řešit s vedením školy. Učitel se může bránit, že ve středu večer mu nikdo nemůže nakázat, aby byl s dětmi na muzikálu jako dozor. Takovýto postoj zaujali učitelé, kteří nechtějí svému zaměstnání věnovat čas nad rámec svých povinností, ale zároveň i učitelé, kteří se bojí odpovědnosti (hlídat zvláště mladší žáky ve večerních hodinách v hale s dvěma tisíci diváky je vcelku náročné, nutno ještě pamatovat na předání žáků rodičům po skončení muzikálu – tj. kolem 22. hodiny).
- Pokud učitel není ochoten přizpůsobit výuku požadavkům v první fázi, rovněž mu to těžko někdo může nařídit. Je tedy předem dobře motivovat učitele, dokázat jim, že to má smysl nejen kvůli zcitlivění žáků, ale i kvůli možnosti práce na sobě samém. Pokud by se našlo jen pár jedinců, kteří by chtěli podpořit první fázi projektu svými aktualizovanými vyučujícími hodinami, stojí za zvážení, zda má smysl projekt realizovat.

7.8 Resumé v rámci integrace

- ✓ Tento projekt nese jasně několik znaků a prvků integrace.
- ✓ To, že žáci v dílnách nacvičují své výstupy s vědomím, že vše bude pospojováno v jeden celek, ukazuje na hlavní význam integrace – pospojování ve vyšší celek. Samotná myšlenka – secvičit se studenty muzikál – je naprosto v duchu multidisciplinární i interdisciplinární integrace:
- ✓ žáci využívají znalostí a schopností z více předmětů, aby je uplatnily v jednom díle
- ✓ žáci tvoří vystoupení z několika (často izolovaných) složek – časté je spojení pohybu s hudbou (taneční kreace), dále propojení instrumentální hry s vokální složkou, v neposlední řadě propojení anglického jazyka se zpěvem (muzikál je v angličtině, pro diváky se promítají titulky nad jevištěm)
- ✓ Pro integraci multidisciplinární je zároveň podstatná první fáze, kdy je vytvořen prostor pro spolupráci mezi učiteli. Jedno téma je společné pro všechny předměty, každý učitel s ním může naložit, jak uzná za vhodné. Jedno téma pojí týden výuku

napříč ročníky. Učitelé spolu komunikují, domlouvají se v jakých třídách kdo a kdy použije speciální hodinu (aby to bylo vyvážené) – tento jev buduje vazby nejen mezi učiteli, ale i mezi předměty a je základním východiskem pro další spolupráci při možných dalších projektech v rámci integrace.

Závěr

Věřím, že tato diplomová práce zpracovala dané téma dle konkrétních požadavků stanovených v úvodu. Ve své první části představila základní podstatné pojmy, dělení a charakteristiky, ale zároveň přinesla i nový pohled na některá témata.

Kapitola 3.1 (o historii českého školství v kontextu s integrací) se snažila najít odpověď na stanovenou otázku, zda je integrace v českém školství trend 20. století, anebo jestli se s tímto jevem setkáváme i dříve. Po analýze života a díla pedagogického reformátora J. J. Ryby jsem dospěl ke kladné odpovědi: *„Podobné projekty, které jsou v dnešní době doporučovány pro propojení učiva z více vyučovacích předmětů, existovaly již za Rakouska - Uherska – jen s tím rozdílem, že při jejich popisu nebylo použito slov jako např. projekt, integrace apod.“*. Musím však uznat, že při hledání odpovědi na tuto otázku, byla uvedená kapitola pojata možná rozsáhleji, než by se zdálo třeba. Uznávám, že jsou více popsány okolnosti, které dokreslují prostředí a podmínky, v nichž skladatel - pedagogický reformátor žil. Podle mého názoru je to velice důležité pro pochopení situace, díky níž každý snáze pochopí důvody, rozsah a velikost jeho pedagogických inovací. Pokud by mi tedy někdo právem vytýkal nadměrný rozsah této kapitoly, uvádím, že jsem celkovým rozsahem práce překročil minimálně o padesát procent zadavatelem stanovené minimum; proto lze část zpracování tohoto podtématu případně považovat za doplňující.

Ve druhé části této diplomové práce jsou představeny čtyři vybrané projekty Církevního gymnázia usazené do prostředí jejich realizace. U každého projektu byly sledovány jejich cíle, cílové skupiny, způsoby prezentace a propagace (směrem ke kolegům učitelům, studentům i veřejnosti), průběh projektu a především uplatnění integrace. Ke každému projektu jsou připojeny rady a varování případnému zájemci o realizaci v jeho prostředí. Byl bych rád, kdyby někoho tato diplomová práce inspirovala k vytvoření vlastních variant uvedených projektů, nebo ještě lépe - vlastních projektů v duchu multidisciplinární integrace. Domnívám se totiž, že právě takovýto typ projektů tvoří nový směr, kterým by se práce s žáky měla ubírat. Takovému čtenáři tedy přeji mnoho zdaru, aby jeho projekt byl přínosný a oslovil co nejvíce studentů, kolegů i rodičů.

Seznam použité literatury

➤ tištěné zdroje:

Hudební teorie a pedagogika - Teória vyučovania hudobnej výchovy: česko-slovenský sborník prací doktorandů katedry hudební výchovy Pedagogické fakulty Univerzity J. E. Purkyně v Ústí nad Labem (Česká republika) a Katedry hudby Fakulty humanitných vied Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici (Slovenská republika). Vyd. 1. Ústí nad Labem: Univerzita J.E. Purkyně, 2004, 137 s. ISBN 80-7044-547-5.

Multimediální komunikace v hudební a polyestetické výchově: sborník příspěvků z konference konané ve dnech 9. a 10.11.2000 na Univerzitě Karlově v Praze - Pedagogické fakultě. Editor Václav Drábek. Praha: Univerzita Karlova v Praze - Pedagogická fakulta, 2001, 144 s. ISBN 80-729-0065-X.

Akademický slovník cizích slov I.díl A-K. 1. vyd. Praha: Academia, 1995, 445 s. ISBN 80-200-0523-4.

BALADA, Jan. *Rámcový vzdělávací program pro gymnázia: RVP G.* Praha: Výzkumný ústav pedagogický v Praze, 2007, 100 s. ISBN 978-808-7000-113.

BÍLEK, Jiří. *Výukový projekt s uplatněním hudby romantismu na druhém stupni základní školy.* Plzeň, 2011. Diplomová práce. Západočeská univerzita v Plzni, Fakulta pedagogická. Vedoucí práce Doc. PaedDr. Marie Slavíková, Csc.

DRÁBEK, V. *Integrace v receptivní hudební výchově,* Hudební výchova VI, 1998, č. 4

KARPÍŠKOVÁ, Anna. *Využití dramatických technik v hudebně výchovném procesu na gymnáziích.* Plzeň, 2011. Diplomová práce. Západočeská univerzita v Plzni. Vedoucí práce Doc. OaeDr. Marie Slavíková, Csc.

NĚMEČEK, Jan. *Jakub Jan Ryba.* Praha: Státní hudební vydavatelství, n. p., 1963.

PETRÁČKOVÁ, Věra. *Akademický slovník cizích slov: II. díl. L-Ž.* 1. vyd. Praha: Academia, 1995. ISBN 80-200-0524-2.

Poledňák I., Budík K. *Hudba – škola – zítřek – projekt modernizace pojetí a osnov hudební výchovy na ZDŠ*. 1. vyd. Praha: Supraphon, 1969

POPOVIČOVÁ, Lucie. *Hudebna a její význam pro výuku hudební výchovyna střední škole*. Plzeň, 2009. Diplomová práce. Západočeská univerzita v Plzni. Vedoucí práce Doc. PaedDr. Marie Slavíková, CSc.

SEDLÁK, F. a kol. *Didaktika hudební výchovy 1*, 1. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1985

SLAVÍK, J. a kol. *Multidisciplinární komunikace – problém a princip všeobecného vzdělávání*. 1.vyd. Praha: UK v Praze – pedagogická fakulta, 2005

SLAVÍKOVÁ, Marie. *Didaktika hudební výchovy. Materiály ke studiu na Katedře hudební kultury FPE ZČU*, 2006. Nepublikovaný rukopis.

STŘEDOVÁ, Jana. *K možnostem integrace hudební a dramatické výchovy jako program facilitující rozvoj člověka (ve výuce hv na gymnáziích)*. Plzeň, 2009. Diplomová práce. Západočeská univerzita v Plzni. Vedoucí práce Mgr. Štěpánka Lišková.

ŠEDIVÝ, Jakub. *Šedivé povídky aneb Život není černobílý*. 1. vyd. Ilustrace Jana Cardová. Zlín: Tigris, 2011, 113 s. ISBN 978-8086062372.

VOBORNÍK, Bohumil. *Didaktické problémy poslechu hudby*. 1. vyd. České Budějovice: Jihočeská univerzita, 1993, 36 s. ISBN 80-704-0064-1.

➤ **elektronické zdroje:**

ABZ.cz: *slovník cizích slov* [online]. 23.2.2012 [cit. 2012-02-23]. Dostupné z: <http://slovník-cizich-slov.abz.cz/web.php/slovo/integrace>

Blog Prof.PhDr.Rudolfa Kohoutka,CSc. [online]. 27.12.2009 [cit. 2012-04-28]. Dostupné z: <http://rudolfkohoutek.blog.cz/0912/typy-osobnosti-ucitelu>

Blog projektu Integrace předmětů: na Církevním gymnáziu [online]. 2008 [cit. 2012-05-21]. Dostupné z: www.integrace.blog.cz

Církevní gymnázium v Plzni [online]. 28.2.2012 [cit. 2012-02-28]. Dostupné z: <http://www.cg-plzen.cz/gymnazium.html>

Český rozhlas: radio Praha [online]. 28.2.2012 [cit. 2012-02-28]. Dostupné z: <http://www.radio.cz/cz/rubrika/historie/volby-a-predvolebni-kampane-za-rakousko-uherska>

Hnutí Focolare v České republice: Movimento dei Focolari [online]. 15.5.2012, 15.5.2012 [cit. 2012-05-20]. Dostupné z: http://www.focolare.cz/index.php?option=com_content&view=article&id=586:v-plzni-zazaili-gymnaziste-v-muzikalu-streetlight&catid=100:projekt-silni-bez-nasili&Itemid=137

QCM S R.O. Ministerstvo školství ČR [online]. 2012-02-19 [cit. 2012-02-19]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/ministerstvo/ministri-skolstvi-od-roku-1848>

Project management - Řízení projektu: magazín řízení projektu s cílem podporovat výměnu informací v oblasti project management [online]. 2005 [cit. 2012-05-26]. Dostupné z: <http://rizeni-projektu.cz/view.php?cisloclanku=2005091201>

Projektová výuka: Portál podporující kreativní žáky, učitele a školy při tvorbě a realizaci společných projektů [online]. 2009 [cit. 2012-05-26]. Dostupné z: <http://projektovavyuka.cz/>

Regionplzen.cz [online]. 2011 [cit. 2012-05-29]. Dostupné z: <http://www.regionplzen.cz/kultura/?muzikal-streetlight-67041>

RVP.cz [online]. 2012 [cit. 2012-05-29]. Dostupné z: <http://rvp.cz/filtr-ZVM-DC-1>

Silní bez násilí: webové stránky projektu [online]. 2011 [cit. 2012-05-20]. Dostupné z:

<http://www.silnibeznasili.cz/o-projektu/>

Streetlight na Církevním gymnáziu [online]. 2011 [cit. 2012-05-20]. Dostupné z: <http://streetlight.cirkevni-gymnazium.cz/ocima-studentu/>

Trialog [online]. 2010 [cit. 2012-05-21]. Dostupné z: <http://www.trialog-brno.cz/kontakty/>

Ústav pro jazyk český, Akademie věd ČR: Internetová jazyková příručka nabízí ucelený přehled základních jazykových jevů češtiny [online]. 2004 [cit. 2012-05-01]. Dostupné z: <http://prirucka.ujc.cas.cz/?id=123>

Západočeská univerzita v Plzni: Katedra hudební kultury [online]. 2012 [cit. 2012-05-29]. Dostupné z: https://lavinia.zcu.cz/fpe/khk/Pro_studenty/BP_DP/

Resumé

In the first part, this diploma work presents the basic terminology related to the integration in education at schools. It deals mainly with the integration in teaching and shows two main ways of integration – interdisciplinary and multidisciplinary. In the next part there is comparison of integration in 19th and 20th century. In chapter 3.1 there are arguments proving aspects of integration from the times of Marie Terezie, for example in the pedagogical work of the composer and teacher J.J.Ryba. Another part summarizes analysis of requirements on the present education in Rámcový vzdělávací program - especially in which situations and using which methods integration is needed and what possibilities there are for its realization during the school year.

The practical part presents four projects realized at Církevní gymnázium in Pilsen. The goals, target groups, ways of presentation and advertisement (towards the colleagues, teachers, students and public), progress and especially integration has been observed in each of them. Projects are given as a practical guide for people interested in further realization of these projects. Therefore there are also plenty of advice and warnings to avoid some organizational risks or dangers. Integration in education is a very current topic which should be developed and spread in different forms at different types of schools. The described projects should be used at as many schools as possible.

Seznam tabulek

Tabulka 1 Plán dne romantismu	74
--	-----------

Seznam příloh

Příloha A Úryvek z diplomové práce Jany Středové.....	i
Příloha B Zpráva z března 2000 z kontroly České školní inspekce (sídlo: Plzeň) na Církevním gymnáziu v Plzni.....	x
Příloha C Repertoár sboru Církevního gymnázia v Plzni (s podnázvem v letech 2008 - 2011 Grey donkeys.....	xxii
Příloha D Úryvek z diplomové práce Lucie Popovičové	xxiii
Příloha E Fotodokumentace výsledků projektu Mohlo by tu být i líp	xxvii
Příloha F Zpráva na nástěnku (přihláška + fotodokumentace) z roku 2008 o průběhu projektu Po stopách hudebních skladatelů v Západních Čechách	xxxiii
Příloha G Zpětná vazba od studentů k Projektu integrace – romantismus 2007.....	xl
Příloha H/1 Oficiální informace k projektu Silní bez násilí	xlii
Příloha H/2 Plakát na představení muzikálu Streetlight kapely Gen Rosso v nastudování se studenty Církevního gymnázia.....	xlvi
Příloha H/3 Ukázka jedné z řady zpráv v médiích o projektu Silní bez násilí realizovaném na Církevním gymnáziu na podzim 2011:	xlvii
Příloha H/4 Ukázka jedné z řady zpráv v médiích o projektu Silní bez násilí realizovaném na Církevním gymnáziu na podzim 2011:	xlviii
Příloha H/5 Reakce studentů Církevního gymnázia	xl ix

Příloha A Úryvek z diplomové práce Jany Středové

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta pedagogická

Diplomová práce

**K MOŽNOSTEM INTEGRACE HUDEBNÍ A
DRAMATICKÉ VÝCHOVY JAKO PROGRAM
FACILITUJÍCÍ ROZVOJ ČLOVĚKA (VE VÝUCE HV
NA GYMNÁZIÍCH)**

Jana Středová

Plzeň 2009

3 Integrace

Dle slovníku cizích slov můžeme integraci definovat jako „scelení, ucelení, sjednocení.“⁷⁴ Tento pojem se používá v řadě oborů, například v ekonomii (sjednocování hospodářských jednotek), lingvistice (splývání jazyků), biologii (propojení tělesných orgánů), psychologii (sjednocení, vyzrání psychiky) či matematice (určení integrálu). Nás ale bude zajímat integrace v oblasti pedagogiky.

Pojem integrace v pedagogice

Integrace je jednou z nejčastěji uvažovaných problematik současné pedagogiky. Pod samotný pojem však může být zahrnuto hned několik různých významů a kontextů. Je proto nutné nejprve vymežit, o který z těchto významů bude dále předmětem našeho zájmu. Integrace se objevuje například v souvislosti s pojmy:

- 1) Integrace ve smyslu: „*Integrovaná škola*“. Jde o propojení různých typů a stupňů vzdělání v jeden celek (např. propojení mateřské školky a prvního stupně ZŠ).
- 2) Integrace ve smyslu: „*Integrované vzdělávání*“. Dnes je to velice aktuální téma, jež bylo zohledněno i při tvorbě naší nejnovější pedagogické reformy (viz část D dokumentu RVP ZV a jeho příloha upravující vzdělávání žáků s lehkým mentálním postižením). Integrované vzdělávání se týká zapojení hendikepovaných žáků nebo žáků se zvláštními vzdělávacími potřebami do běžných škol.
- 3) A konečně integrace ve smyslu: „*Integrovaná výuka*“. Jejím cílem je spojení učiva jednotlivých předmětů. Propojování učiva by mělo vždy být srozumitelné a logické, aby vzdělávání neztratilo edukační a výchovnou hodnotu. Je tedy výhodou, pokud integrujeme kognitivně blízké oblasti s potenciálem mezipředmětových vazeb.

Vzhledem k zvolenému tématu diplomové práce nás bude zajímat především integrace ve smyslu integrované výuky. „Důraz na multidisciplinární přístup a komunikaci přes hranice tradičně vymezených oborů se v posledních letech stále více uplatňuje v různých rozvojových koncepcích vzdělávání, a to na všech jeho úrovních.“⁷⁵

Ani zdaleka však nemůžeme tvrdit, že se jedná o myšlenku novou. Naopak. Své kořeny

⁷⁴ PETRÁČKOVÁ, V. KRAUS, J. a kol. *Akademický slovník cizích slov*. 1.vyd. Praha : Academia, 2001, s. 338.

⁷⁵ SLAVÍK, J. a kol. *Multidisciplinární komunikace – problém a princip všeobecného vzdělávání*. 1.vyd. Praha : UK v Praze – pedagogická fakulta, 2005, s. 6.

Příloha A Úryvek z diplomové práce Jany Středové

má již v antice (viz propojení uměleckých oborů v jeden celek, zmiňované v kapitole 1.1.1). Ve středověku získal ideál komplexního vědění institucionální zakotvení v podobě univerzity. V novověku byl tento ideál akcentován v období renesančního humanismu, osvícenství i romantismu. U nás se pak stala problematika integrování učiva aktuální v období první republiky, kdy se dokonce stala námětem pro řadu experimentů.

Integrace v pojetí současné vzdělávací koncepce

Dnešní koncepce vzdělání k integraci přímo vybízí. Důvody mohou být různé, ale mezi hlavní se jistě dá počítat obrovská specializace jednotlivých vědních disciplín a snaha školního vzdělávání ji postihnout. Následkem tohoto vývoje je hromadění přílišného množství encyklopedických znalostí, jež je žákovi předáváno většinou transmisivní metodou, protože na učení zkušeností, prožitkem a experimentací už nezbyvá čas. Žák pak získává poznatky o světě z pohledu jednotlivých oborů, které většinou používají odlišnou terminologii. Takový způsob však vede ke zkreslené představě o realitě. Opravdový svět totiž není rozdělen na oddělené části, ale právě naopak všude nacházíme souvislosti, „vše souvisí se vším“. Reforma školství proto vychází vstříc možnosti učit se v logických souvislostech, jednotnou terminologií a docílit tak u žáka komplexního a uceleného vědění.

Myšlenku integrace zdůrazňují oba současné základní pedagogické dokumenty – Rámcové vzdělávací programy i Bílá kniha. Např. v Bílé knize čteme: „Objeví se *dále řada nových témat* [...] Jejich realizace předpokládá týmovou spolupráci učitelů a využívání různých forem mimotřídní činnosti. Budou rozvíjeny *mezipředmětové vazby a výuka v integrovaných celcích* i uplatňovány *nové formy výuky*, které usnadní vnitřní diferenciaci až individualizaci vzdělání.“⁷⁶

Už to, jakým způsobem jsou Rámcové vzdělávací obsahy koncipovány, nabízí nespočet příležitostí k realizaci integrované výuky. K hlavním cílům vzdělávání podle RVP patří rozvíjení klíčových kompetencí. Ty mají mít, jak už bylo citováno v kapitole 1.3, multifunkční a nadpředmětový charakter a mají se tedy pokud možno prolínat všemi školními předměty. Dalším významným krokem, jenž integraci podporuje, je spojení příbuzných oborů do tzv. vzdělávacích oblastí (např. oblast Člověk a příroda, zahrnující fyziku, zeměpis, přírodopis a chemii nebo právě oblast Umění a kultura, do

⁷⁶ Srov. *Národní program rozvoje vzdělávání v České republice. Bílá kniha.* (ed. p. Kotásek, J.) 1. vyd. Praha : Tauris, 2001, s. 38.

Příloha A Úryvek z diplomové práce Jany Středové

níž spadá hudební, výtvarná a případně, jako doplňující vzdělávací obor, dramatická výchova). Je nasnadě jednotlivé předměty v rámci vzdělávací oblasti spolu integrovat. Průřezová témata mohou být bezpochyby dalším východiskem a opodstatněním mezioborové integrace.

Typy integrace ve výuce⁷⁷

Aby bylo propojování různých předmětů funkční a proces učení usnadňovalo, mělo by vyrůstat z logických mezipředmětových vazeb. Jakými způsoby lze však učivo jednotlivých oborů integrovat? Rozlišujeme dva hlavní typy integrace: vnější a vnitřní.

Vnější integrace znamená, že témata jednotlivých, většinou nějak příbuzných oborů jsou řazena lineárně vedle sebe (nedochází tedy k propojování samotných obsahů učiva). Konkrétně jde o *konsolidaci učiva*, kdy ustálením a sjednocením obsahu učiva různých předmětů vznikne samostatný předmět za současného snížení počtu učebních předmětů. Dále pak o *komasaci učiva*, při níž dochází v určitém časovém období ke snížení počtu předmětů, ale s vyšší hodinovou dotací.

Integrace vnitřní je založena na řešení určitého problému nebo problematiky, a to při využití více různých oborů. Vzniká tak syntetický předmět, který využívá vzájemných mezipředmětových vazeb. Při integraci vnitřní tedy dochází k propojení učiva předmětů, neboli k jejich koncentraci.

Koncentrace učiva může být založena na korelačních středech učiva jednotlivých oborů, na souvztažnosti tzv. opěrných bodů, z nichž budeme vycházet při koncentraci celého vyučování. Další možností je zvolení vhodného základního předmětu, jenž koncentraci umožňuje, do středu vyučování.

Aby nebyla porušena logičnost propojování učiva, je dobré stavět na nalézání společných prvků struktury učiva a jeho vnitřních souvislostech. Je výhodné stanovit si, z jaké perspektivy ke koncentraci učiva přistoupíme, neboli zvolit si tzv. referenční rámec. Tím se může stát: koncentrace učiva podle ročního období – vychází z aktuální roční doby, inspiruje se jí při volbě tématu. Regionální koncentrace učiva – jako hlavní téma si bere charakteristiku regionu a jevů, které se zde odehrávají. Koncentrace chronologická – podle umístění na časové ose. Koncentrace na základě příběhů – ta si za základ bere určité události a příběhy. Koncentrace na základě umístění ve světě –

⁷⁷ Srov. PODROUŽEK, L. *Ke koncepci a integraci vybraných vzdělávacích oblastí podle RVP ZV*. 1. vyd. Plzeň, 2005.

Příloha A Úryvek z diplomové práce Jany Středové

podle určitého státu, národu, města. Koncentrace podle pohledu určité osoby – například hudebního skladatele.

Tímto výčtem ale možnosti koncentrace učiva samozřejmě nekončí. Vždy záleží na volbě konkrétních propojovaných předmětů, na možnostech jejich funkční integrace a na kreativitě učitele, přistupujícího k problematice.

Také je třeba zmínit, že integrovaná výuka je často spojována se specifickými formami výuky, jakými jsou např. *projektové vyučování* (kdy na počátku stojí před žáky určitý problém, úkol, vyžadující řešení a při práci na něm často dochází i k integraci disciplín, na první pohled neslučitelných), nebo *kooperativní vyučování* (založené na vzájemné spolupráci žáků a jejich sociálním učení).

Typy integrace v hudební výchově a s hudební výchovou⁷⁸

Problematika integrace je v hudební pedagogice diskutovaná velice často a často také bývá tématem současných odborných konferencí.⁷⁹ Je však třeba rozlišit, v jakých kontextech je zde pojem vlastně používán.

- 1) *Integrace v rámci HV* (jednooborová integrace). Hovoříme o ní, když v rámci vyučování HV propojujeme a slučujeme hudební činnosti (pěvecké, poslechové, instrumentální a hudebně pohybové).
- 2) *Integrace s HV* (integrace HV a dalších oborů, předmětů). Svě samostatné postavení zde má takzvaná *integrace polyestetická* (neboli integrace hudby s dalšími druhy umění). Té se od 80. let věnoval Wolfgang Roscher jehož koncepce se opírá „[...] o tvořivé objevování hudby též prostřednictvím literatury, divadla, filmu, výtvarného umění a dalších oborů.“⁸⁰ Polyestetická, nebo též muzická integrace (z řeckého „musiké“, viz kapitola 1.1.1) je oblastí integrace s HV, do které patří právě integrace HV s DV, tedy oblast našeho hlavního zájmu.

Posledním způsobem integrace je *integrace interdisciplinární* (propojuje hudební výchovu s dalšími neuměleckými obory). Může jít například o

⁷⁸ Srov. DRÁBEK, V. Interdisciplinární komunikace v hudební výchově. In: sborník z konference *Multimediální komunikace v hudební a polyestetické výchově*. 1. vyd. Praha: UK v Praze, 2001, s. 95-101.

⁷⁹ Viz sborník *Multimediální komunikace v hudební a polyestetické výchově*. (ed. p. Drábek, V.) 1. vyd. Praha: UK v Praze, 2001.

Viz sborník *Kontexty hudební pedagogiky II*. (ed. p. Bělohávková, P., Pecháček, S.) 1. vyd. Praha: UK v Praze, 2007.

⁸⁰ DRÁBEK, V. Interdisciplinární komunikace v hudební výchově. In: sborník z konference *Multimediální komunikace v hudební a polyestetické výchově*. 1. vyd. Praha: UK v Praze, 2001, s. 97.

Příloha A Úryvek z diplomové práce Jany Středové

spojení hudby s multikulturní výchovou, osobnostním a sociálním rozvojem, psychologií, výukou jazyků a jistě i dalších oborů.

K možnostem integrace u výchovy dramatické

Dramatická výchova je pedagogickým systémem, který je možnostem integrace zcela otevřený, a to jak integraci v rámci jiných předmětů, tak i v rámci DV samotné. Vyplývá to z toho, že mezi její základní podoby patří využití DV jako metody vyučování jiných předmětů.

Na druhou stranu i dramatická výchova často využívá témata, svým charakterem spadající do jiných oborů (literatura, dějepis, osobnostní a sociální výchova, výtvarná a hudební výchova, psychologie, multikulturní výchova, filosofie, občanská výchova).

3.1 Integrace hudební a dramatické výchovy

Po základním vymezení obou oborů i pojmu integrace můžeme přistoupit k samotné problematice integrace hudební a dramatické výchovy. Ať už budeme uvažovat o integraci vnější (konsolidaci učiva), nebo vnitřní (koncentraci učiva), vždy by pro nás měly být klíčové ty oblasti, v nichž se obory stýkají. Ty se pak mohou stát opěrnými body, které pak stojí u základu tvorby konkrétních referenčních rámců (neboli úhlem perspektivy, ze které k integraci přistoupíme, viz výše).

Styčné body hudebního a dramatického umění

Oba obory, hudební i dramatická výchova, mají svůj základ v umění. Oblasti, kde se tyto druhy umění přirozeně prolínají, se mohou stát jedním z hlavních inspiračních zdrojů i pro využití ve výchově. Konkrétním integračním polem pak může být například opera, opereta a muzikál.⁸¹

Operu můžeme definovat jako „klasický hudebně-dramatický jevištní útvar spojující v jeden celek složku dramatickou, hudební, výtvarnou a taneční.“⁸² Pěvci jsou zde zároveň i herci zpívající text (neboli libreto) za doprovodu orchestru. Rozlišujeme operu seria (vážná), semiseria (polovážná – s komickými epizodami) a buffa (komická).

⁸¹ Konkrétní příklad integrace v této oblasti viz kap. 4.

⁸² PETRÁČKOVÁ, V. KRAUS, J. a kol. *Akademický slovník cizích slov*. 1.vyd. Praha : Academia, 2001, s. 544.

Příloha A Úryvek z diplomové práce Jany Středové

Opereta je „hudebně-dramatický útvar zábavného rázu, ve kterém se střídá hudba s mluveným slovem.“⁸³ Jde tedy oproti opeře o další přiblížení k činohře. Většinou má zábavný charakter a je považována za přímého předchůdce muzikálu.

Muzikál je „divadelní, filmový žánr s mluveným slovem, hudbou, zpěvem a baletem.“⁸⁴ Může být buď filmový, nebo divadelní. Muzikáloví herci by měli být zpěváky, herci i tanečníky zároveň. Může být pouze zpíváný, nebo střídá mluvené slovo se zpěvem.

Styčné body hudební a dramatické výchovy z pohledu klíčových kompetencí žáků

V současné koncepci vzdělávání patří rozvíjení klíčových kompetencí žáků k jejím hlavním cílům, mělo by se tudíž prolínat všemi předměty. Kde však můžeme najít styčné plochy HV a DV z pohledu klíčových kompetencí? Vzhledem k současné koncepci vzdělávání patří rozvíjení klíčových kompetencí žáků k jejím hlavním cílům a mělo by se prolínat všemi předměty. Kde se ale stýká HV a DV z pohledu klíčových kompetencí? Nejsilněji tuto vazbu vnímáme u kompetencí sociálních a personálních, komunikativních a k řešení problému (ačkoli by se jistě dala nalézt i u kompetencí k učení, k podnikavosti a u občanských a pracovních kompetencí).

Na úrovni rozvoje sociálních a personálních kompetencí se HV a DV jednoznačně stýká. Věnujme se nejprve oblasti personálních kompetencí.

Především jde o rozvoj *emocionality*, na kterou může mít hudba u dospívajících veliký vliv. Její rozvoj u žáka při vstupu do role v DV je evidentní. HV i DV také poskytují možnost kontrolovaného a žádoucího uvolnění emocí, k němuž se potřebujeme vracet po celý život.

Je nezpochybnitelné, že oba obory nabízejí ideální příležitost pro rozvinutí potřeby a schopnosti *seberealizace* v estetické činnosti. Potřeba seberealizace a estetických kvalit (krásy) patří, dle Maslowa, mezi tzv. potřeby vyšší.⁸⁵ Tyto potřeby nás odlišují od zvířat a dělají z nás tak lidské bytosti v pravém významu tohoto slova, narozdíl od potřeb nižších – fyziologické potřeby, potřeba bezpečí, lásky atd., které se zvířaty společné máme. Další rozdíl mezi nižšími a vyššími potřebami tkví v tom, že vyšší potřeby se rozvinou pouze tehdy, jestliže jsou během lidského života

⁸³ PETRÁČKOVÁ, V. KRAUS, J. a kol. *Akademický slovník cizích slov*. 1.vyd. Praha : Academia, 2001. s. 545.

⁸⁴ Tamtéž, s. 515.

⁸⁵ Srov. DRAPELA, V. J. *Přehled teorii osobnosti*. 3.vyd. Praha : Portál, 1997, s. 138 – 141.

Příloha A Úryvek z diplomové práce Jany Středové

aktualizovány (oživeny) výchovou. Nejsou tedy automatické, jako je tomu u potřeb nižších (viz případy lidí, kteří nevyrostali v lidském prostředí – tzv. vlčí děti).

Jak DV tak HV si kladou za cíl rozvinutí *tvorivosti* a schopnosti přistupovat tvořivě k řešení problému. Obojí by mělo být při výuce HV a DV samozřejmostí. U DV jde o jeden z jejích základních principů (viz kapitola 2) a u HV je požadavek kreativity zakotven v RVP (viz kapitola 1.2).

Mezi personální kompetence patří i schopnost *kritického myšlení a rozhodování* se na základě vlastního úsudku. Při dramatické výchově žák zažívá situace, v nichž je podněcován ke svobodnému myšlení, rozhodování a projevení vlastního názoru. V hudební výchově je ve spojitosti s hudbou veden ke stejným projevům: „vytváří vlastní soudy a preference, které dokáže v diskusi obhájit.“⁸⁶

K dalším žádoucím personálním kompetencím patří dle RVP schopnost *sebereflexe*. U dramatické výchovy jsou řízené reflexe organickou součástí hodin, ale hlavní podněty pro sebereflexi vycházejí především z učení prožitkem a zkušeností. Činnostně pojatá HV z učení prožitkem a zkušeností přímo vychází.

Z pohledu kompetencí sociálních se HV a DV stýká v oblasti rozvoje *spolupráce* a *kooperace* mezi žáky, vzájemné *tolerance* a schopnosti *empatie*, bez kterých se činnostní pojetí výuky neobejde.

U komunikativních kompetencí se DV a HV stýkají v tom smyslu, že žákovi přibližují specifickou *kommunikaci* na úrovni umění. Rozvíjejí jeho verbální i nonverbální komunikaci (komunikace tóny, dynamikou hudby – specifickým jazykem hudby, v DV pak použití řeči a výrazu, pantomimy a dalších verbálních i neverbálních technik).

Společný cíl HV i DV je pak dále rozvíjet a kultivovat *sebe prezentaci*.

Kompetence k *řešení problému* by měla stát v centrálním postavení každého činnostního vyučování. Žák objevuje sám svou činností něco nového, pro co je zaujat. Velice vhodné je proto stavět právě na principu problémové situace, při níž žák využívá nejen své vědomosti, dovednosti a myšlení, ale také kreativitu. Právě konflikt a potřeba jeho řešení vězí v samotném základu dramatu a potažmo dramatické výchovy.

⁸⁶ Příloha č. 2: *Rámcový vzdělávací program pro gymnázia*. 1.vyd. Praha : VÚP v Praze, 2007, s. 50-53.

Příloha A Úryvek z diplomové práce Jany Středové

Společné oblasti hudební a dramatické výchovy z pohledu jejich vlastních specifických cílů, tj. z pohledu očekávaných výstupů

HV a DV se stýkají i v oblastech jejich vlastních specifických cílů. Ty jsou v RVP shrnuty pod pojem Očekávané výstupy žáka. Těmito společnými cíli jsou *hlasový projev, pohyb, rytmus, vyjádření vlastních pocitů a sebe prezentace*.⁸⁷

Při snaze integrovat HV s DV se můžeme vydat třemi možnými cestami. Jednak je to využití technik a metod dramatické výchovy ve výchově hudební (např. techniky pantomimické, zrcadlení, dabingu, živých obrazů atd.) s tím, že tyto techniky mají za úkol ozvláštňovat a zefektivňovat výuku výchovy hudební.

Další možností je naopak využití prvků hudební výchovy ve výchově dramatické (jednak ve formě cvičení a her s rytmem a hudbou, nebo při tvorbě scénického zvuku a hudby k divadelní inscenaci apod.)

Třetí možností je pokusit se oba obory vyváženě syntetizovat, například při práci na hudebně-dramatických útvarech (viz výše opera, opereta, muzikál).

Každý z těchto přístupů je plnohodnotný a záleží na učiteli a také na cílovém zaměření předmětu, kterému z nich dá přednost. Prioritou je, aby integrace byla smysluplná a cílená a neodehrávala se nahodile a samoúčelně.

⁸⁷ Viz Příloha č. 2: *Rámcový vzdělávací program pro gymnázia*. 1.vyd. Praha : VÚP v Praze, 2007, s. 50-53. Srov. Metodický portál – Dramatický obor [online]. 2005- [cit. 2009-05-30]. Dostupné z: <http://www.rvp.cz/sekce/197>.

**Příloha B Zpráva z března 2000 z kontroly České školní inspekce (sídlo: Plzeň)
na Církevním gymnáziu v Plzni**

ČESKÁ ŠKOLNÍ INSPEKCE

Oblastní pracoviště

Plzeň

Inspekční zpráva

Církevní gymnázium, Plzeň, Houškova 3

Houškova 3, 301 54 Plzeň

Identifikátor: 600 009 611

Zřizovatel: Biskupství plzeňské, nám. Republiky 35, 301 14 Plzeň

Školský úřad Plzeň-město, Částkova ul. 78, 301 57 Plzeň

Termín konání komplexní inspekce: 13. - 21. březen 2000

Čj.	046 047/00-3407
Signatura	kd4dt401

Příloha B Zpráva z března 2000 z kontroly České školní inspekce (sídlo: Plzeň) na Církevním gymnáziu v Plzni

HODNOCENÍ KVALITY VZDĚLÁVÁNÍ

Český jazyk

Vyučující byli na všechny sledované hodiny velmi dobře připraveni, vypracovávají i časově tematické plány. Ve výuce literatury na nižším stupni gymnázia (2., 3. a 4. ročník) byla na základě zápisů v třídních knihách, sešitů žáků a tematických plánů učitelů zjištěna výrazná preference výuky dějin literatury. Ve sledovaných hodinách však žáci projevovali osnovami požadované znalosti a dovednosti zejména v práci s textem, ve schopnosti charakterizovat jednotlivé literární žánry a formulovat názory na literární dílo. Výuka dějin literatury tak nebyla vyučována na úkor osnovami předepsaných požadavků.

Výuka byla zajištěna odborně a pedagogicky způsobilými učiteli ve smyslu vyhlášky MŠMT ČR č. 139/1997 Sb., o podmínkách odborné a pedagogické způsobilosti pedagogických pracovníků a o předpokladech kvalifikace výchovných poradců. Ve vyšších ročnících byla na základě dohody vyučujících a vedení školy zvolena netradiční organizace výuky, při které jeden učitel vyučuje literaturu a jiný gramatiku a stylistiku. Ve sledované výuce bylo zjištěno, že tento způsob vedení jednoho předmětu dvěma učiteli nečinil problémy žákům nebo učitelům, návaznost a propojenost učiva byla zajištěna. Pro český jazyk a literaturu jsou ve škole k dispozici základní pomůcky - odborná a slovníková literatura, učitelé mají i alternativní učebnice, podklady k procvičení nebo pro rozbor textu se často množí. Žáci nižšího stupně gymnázia nemají učebnice pro literaturu, tím je porušeno nařízení vlády č. 15/1994 Sb., o bezplatném poskytování učebnic, učebních textů a základních školních potřeb, ve znění pozdějších předpisů. Výuka byla vedena tak, aby byly dodrženy psychohygienické zásady - střídání činností u mladších žáků, zařazování samostatné práce a inspirujících úkolů u starších. Obtížně se dodržovaly ve třídách s počty nad 30 žáků, jednotlivcům nemohla být věnována individuální péče ve větším rozsahu, žáci měli méně často možnost uplatnění.

Výuka mluvnice probíhala většinou ve spolupráci se žáky, pravidla byla vyvozována, jen ojediněle bylo učivo prezentováno jako výklad učitele. Vyučující zjišťovali pochopení učiva procvičováním a použitím příslušných probíraných jevů v jazykovém projevu. Žáci se vyjadřovali na základě osvojených jazykových prostředků, pravopisných a jazykových norem velmi obratně, věcně, jasně a srozumitelně. V literatuře byli žáci seznamováni s autory a jejich díly v chronologické posloupnosti v kontextu s dobou, která autory a jejich tvorbu ovlivňovala. Ve většině hodin se žáci pod vedením učitele věnovali rozboru konkrétního literárního textu. Při analýze žáci projevovali literárněteoretické i literárněhistorické znalosti, uměli formulovat vlastní názory a obhájit je. Ve vyšších ročnících žáci vyvozovali samostatně závěry, postihovali podstatné jevy, srovnávali. V jednom případě nebyla organizace hodiny vhodně zvolena a žáci pouze text přečetli a k jeho rozboru nedošlo. Výuka stylistiky byla vhodně spojena s literární výchovou, žáci poznávali kompozici a jazyk vybraného uměleckého textu při výborně zvládnutém rozboru, rozvíjeli i vlastní komunikativní dovednosti.

Motivace byla využívána zejména na nižším stupni gymnázia, žáci byli prací zaujati. Byli vedeni k přemýšlení, odůvodňování, k věcně i jazykově správným formulacím. Ve sledované výuce převládalo pozitivní hodnocení, znalosti zkoušených žáků byly zhodnoceny a klasifikace byla zdůvodněna.

Žáci velmi dobře spolupracovali s vyučujícími, jejich zájem o vzdělávání a poznávání byl evidentní. Měli široké znalosti, které uměli uplatnit. Vyjadřování žáků bylo kultivované, jejich jazykový projev byl ve všech úrovních na velmi dobré úrovni. Písemné práce žáků (kontrolní slohové a maturitní) měly velmi dobrou stylistickou úroveň, byly jazykově i myšlenkově bohaté. Hodnocení bylo objektivní, výstižně formulované. Vyučující žáky cíleně rozvíjeli,

Příloha B Zpráva z března 2000 z kontroly České školní inspekce (sídlo: Plzeň) na Církevním gymnáziu v Plzni

pozornost byla věnována i výchovnému působení. Vztah mezi žáky a učiteli byl korektní.

Ve výuce českého jazyka a literatury výrazně převažovala pozitivita.

Cizí jazyky - anglický, francouzský, německý

Vyučování cizím jazykům ve škole plní funkci všeobecně vzdělávací. Postavení cizích jazyků v celkové koncepci vzdělávání ve škole je věnována značná pozornost. Plánování cizojazyčného vzdělávání je promyšlené a pružně reaguje na nové trendy a možnosti pro zefektivnění výuky a učení. Dokladem toho je např. zapojení se školy do plnění tzv. EU-programu. V praxi to znamená výuku některých předmětů (dějepisu, dějin hudby, etiky, občanské výchovy, religionistiky, zeměpisu) v angličtině, francouzštině a v němčině. Vedení školy vytvořilo pro plnění tohoto projektu podmínky např. navýšením hodinové dotace pro výuku cizích jazyků v primách na osm hodin a v sekundách na sedm hodin týdně. Realizaci projektu rovněž umožnila profesionální jazyková kompetentnost učitelů a jejich nadšení a zápal pro výuku cizích jazyků.

Účinnou motivací pro žáky je i nabídka akcí, které škola v rámci cizojazyčného vzdělávání organizuje, např. studijní pobyty v zahraničí, výměnné jazykové pobyty, týdenní tuzemské jazykové kurzy pro kvarty a sexty.

K prohlubování komunikativní kompetence žáků v příslušných jazycích do značné míry přispívá i působení zahraničních lektorů ve škole (pro výuku Aj, Fj a Nj).

Pokud to podmínky dovolují, škola se snaží u nastupujících žáků plně respektovat jejich individuální potřeby a zájmy při výběru jazyků a také tvoří skupiny podle jazykové pokročilosti žáků. Navýšením hodinové dotace v primách se do značné míry zjednodušilo řešení stále přetrvávajícího problému rozdílné vstupní jazykové úrovně žáků. Celkovou koncepcí výuky cizích jazyků se škola výraznou měrou podílí na zvyšování jazykové gramotnosti žáků v regionu.

Časová dotace sledovaných předmětů odpovídala schválenému učebnímu plánu školy. Učitelé měli učivo pro jednotlivé ročníky rozpracované v tematických plánech. Plány postihovaly těžiště základního učiva i jeho časové rozvržení. Kontinuita výuky sledovaných předmětů mezi jednotlivými ročníky byla plánováním zajištěna.

Po personální stránce byla výuka vedena převážně odborně způsobilými učiteli ve smyslu vyhlášky MŠMT ČR č. 139/1997 Sb. Učebny, ve kterých výuka probíhala, byly prostorné a účelně uspořádané. Nedostatečná estetická úprava učeben a údržba nábytku však nevytvářely optimistické psychické klima pro výuku.

Sémanticko-funkční zaměření obsahu výuky bylo dodrženo. Stanovené výukové cíle odpovídaly standardu vzdělávání. Vyznačovaly se funkčním výběrem učiva a ve většině případů i jeho přitažlivým metodickým zpracováním. Struktura hodin i organizační formy výuky zpravidla zohledňovaly věkové zvláštnosti žáků. Ve výuce měl přiměřené zastoupení nácvik všech řečových dovedností a ostatních jazykových aspektů. K navození cizojazyčné atmosféry v úvodních fázích výuky učitelé zařazovali promyšlenou vstupní motivaci (motivační vyprávění, nebo rozhovor). Při prezentaci nového učiva bylo systematicky používáno problémového přístupu a cíleně byly u žáků rozvíjeny úsudkové postupy.

Při procvičování a opakování učiva učitelé zpravidla zařazovali aktivizující metody (diskusní, situační-řešení modelových problémových situací). Použité organizační formy (kolektivní práce v kombinaci s párovou a skupinovou) byly v naprosté většině případů optimálně funkční. Řečové úkoly byly zadávány tak, aby se žáci mohli vyjadřovat v rámci své současné jazykové kompetence. Ne vždy byly výsledky učebních činností učiteli zhodnoceny, utříděny a zobecněny. Zpětnovazební propojení výuky nebylo systematické. Ve výuce převládala frontální

Příloha B Zpráva z března 2000 z kontroly České školní inspekce (sídlo: Plzeň) na Církevním gymnáziu v Plzni

způsob prověřování. Kontrolu porozumění učitelé ověřovali různými formami, neprivilegovali překlad do češtiny. K nácviку poslechu byl ve výuce vytvořen dostatek vhodných a systematicky uspořádaných příležitostí.

Pozitivní účinky na proces učení mělo důsledné vedení výuky v příslušném cizím jazyce. Učitelé se vyjadřovali na takové úrovni, která odpovídala znalostem žáků daného ročníku. Žáci byli motivováni především obsahem a zajímavostí učiva, problémovým přístupem při uvádění nové látky a v některých případech zejména osobností učitele.

V souladu se stanovenými cíli byla ve výuce účinně využita auditivní technika a další doplňující didaktické materiály. Informativní literatura (výkladové, překladové slovníky, encyklopedie, mluvnické příručky) byla ve výuce využita spíše ojediněle.

Psychosociální podmínky výuky byly pozitivně ovlivňovány korektním jednáním a vystupováním učitelů i žáků.

Výuka cizích jazyků byla hodnocena jako velmi dobrá.

Dějepis

Příprava učitelů na výuku byla, promyšlená, v souladu s osnovami. Všichni vyučující sledovaných hodin byli odborně a pedagogicky způsobilí ve smyslu vyhlášky MŠMT ČR č. 139/1997 Sb. Předmět je vybaven základními pomůckami, žáci na nižším stupni gymnázia mají učebnice. Odbornou literaturu školy učitelé doplňují vlastními publikacemi. V omezeném počtu jsou ve škole dějepisné mapy, vyučující si vypomáhají atlasy nebo zeměpisnými mapami. Psychohygienické podmínky výuky byly většinou respektovány. Zajímavá výuka, často se střídáním činností, udržela pozornost žáků. O přestávkách mají žáci možnost relaxace venku v areálu školy. Problémem z hlediska psychohygieny žáků i učitelů se jeví vysoké počty žáků v některých třídách.

Výuka odpovídala volbou metod a náročností učiva věku a vyspělosti žáků. Učivo bylo vyvozováno na základě samostatné práce, vědomostí žáků nebo rozboru historických map, dokumentů, případně uměleckých děl. Výuka byla vedena v logických souvislostech, byly hledány příčiny a z nich vyvozovány závěry. Žáci se učili historicky myslet, srovnávat jednotlivé jevy, zaujímat vlastní názory i občanské postoje. V ojedinělých případech byli žáci málo aktivizováni, byli však pozorní. V zajímavé výuce byla obsažena nápaditá motivace, promyšlená výstavba hodiny, mezipředmětové vztahy, sledování pochopení učiva, chybělo shrnutí učiva. Pozitivem byl působivý projev učitelů a jejich srozumitelný, bohatý, kultivovaný jazyk. Vztah mezi učiteli a žáky byl založen na vzájemném respektování, žáci byli pozorní. Projevovali zájem a velmi dobré znalosti, které uměli podpořit argumenty, projevovali vlastní názory při hodnocení jednotlivých událostí nebo jevů.

Výuka dějepisu měla nadprůměrnou úroveň.

Společenskovední předměty - občanská výchova, filosofie, logika

Všichni vyučující byli na výuku velmi dobře připraveni. Pro sledovanou výuku měli odbornou a pedagogickou způsobilost ve smyslu vyhlášky MŠMT ČR č. 139/1997 Sb. Ve škole je částečně zastoupena odborná literatura, učitelé používají i literaturu vlastní, někteří jsou autory textů pro žáky. Metody a formy výuky byly vhodně voleny vzhledem k věku i schopnostem žáků. Nižší aktivita žáků v některých hodinách byla ovlivněna obsahem učiva. Vyučující dokázali svým erudovaným výkladem zaujmout. Jejich prezentace učiva byla vedena v logických souvislostech srozumitelným a kultivovaným jazykem, byla podnětná pro další studium, dokládána praktickými příklady blízkými prožitkům žáků. Verbální i neverbální úroveň komunikace učitelů byla na příkladné úrovni. Žáci měli většinou dostatek prostoru pro

Příloha B Zpráva z března 2000 z kontroly České školní inspekce (sídlo: Plzeň) na Církevním gymnáziu v Plzni

vyjádření vlastních názorů, vyučující sledovali i míru pochopení učiva. Výchovné i vzdělávací cíle byly splněny, výuka byla pro vnímavé žáky velmi přínosná.

Výuka výše uvedených společenskovědních předmětů obsahovala výraznou převahu pozitiv.

Matematika

Učitelé mají vypracované časově tematické plány výuky s ohledem na podmínky školy i vlastní metodické a didaktické přístupy k obsahu učiva. Povinný obsah učiva odpovídal časové dotaci dané učebním plánem. Vyučující byli na výuku ve sledovaných hodinách velmi dobře připraveni.

Všichni učitelé tohoto předmětu splňují podmínky odborné a pedagogické způsobilosti ve smyslu vyhlášky č. 139/1997 Sb. Výuka matematiky probíhala v kmenových třídách. Estetické prostředí těchto tříd mělo nízkou úroveň. Psychohygienické podmínky byly dodrženy dobrou organizací práce vyučujících v hodinách.

Stavba sledovaných hodin, četnost činností, odpovídala požadavkům efektivní výuky. Ve výuce bylo rozvíjeno logické i abstraktní myšlení žáků, které je vedlo k myšlenkové samostatnosti. Přiměřeně byla rozvíjena geometrická představivost (žáci z půdorysu, nárysu a bokorysu zobrazovali pohledy těles). Ve výuce se významně uplatňoval vztah k přírodovědným předmětům a byly tak vytvářeny předpoklady pro porozumění při řešení praktických situací. Učivo bylo systematicky upevňováno se zajištěním návaznosti i zpětné vazby. Náplň sledovaných hodin byla podřízena dosažení určeného vzdělávacího cíle, sledovala u žáků nácvik přesnosti a matematického vyjadřování. Úroveň vědomostí žáků byla velmi dobrá. Učebnice byly využívány účelně. V nižších ročnících bylo vhodně využito pracovních sešitů. Didaktická technika ve sledovaných hodinách využita nebyla. Školní sešity nebyly vyučujícími delší dobu kontrolovány.

Vztah vyučujících k žákům byl přátelský, založený na vzájemné důvěře.

Výuka matematiky ve škole měla velmi dobrou úroveň.

Přírodovědné předměty - biologie, chemie, fyzika

Obsah výuky předmětů a zařazení tematických celků v jednotlivých ročnících je v souladu se schváleným vzdělávacím programem Církevního gymnázia. V septimě a oktávě s přírodovědným zaměřením jsou předměty biologie a chemie v hodinové dotaci posíleny na úkor nabídky zařazení jiných volitelných předmětů.

Výuka předmětu biologie, chemie a fyziky je ve všech ročnících zajištěna stálými a externími učiteli s odbornou a pedagogickou způsobilostí ve smyslu vyhlášky č. 139/1997 Sb.

Sledovaná výuka probíhala v odborných učebnách vybavených základními didaktickými pomůckami - zpětný projektor, obrazy, modely a přírodniny. Součástí odborných učeben jsou laboratoře pro vedení praktických (laboratorních) cvičení. Výukové prostory odpovídají psychohygienickým zásadám, po estetické stránce však působí příliš neosobně. Zejména učebna fyziky s poškozeným nábytkem, popsanými stěnami a roletami bez výzdoby je zcela anonymní a neutěšená. Vybavení přírodovědných kabinetů učebními pomůckami nutně vyžaduje doplnění sbírek.

Bezprostřední příprava vyučujících na výuku byla promyšlená a pečlivá, navazovala na dříve probrané učivo. Výuka byla vedena převážně metodou výkladu doplněného řízeným rozhovorem. Ve většině hodin měli žáci vytvořen dostatečný prostor pro vyjadřování vlastního názoru. V hodinách se promítaly mezipředmětové vztahy a vhodně byly aplikovány poznatky z praxe. Názorné didaktické pomůcky byly využívány hlavně v hodinách biologie. V některých

Příloha B Zpráva z března 2000 z kontroly České školní inspekce (sídlo: Plzeň) na Církevním gymnáziu v Plzni

hodinách chemie byli žáci motivováni k probíranému tématu jednoduchými chemickými pokusy. Větší názornost se projevovala především ve výuce fyziky a ostatních předmětů v nižších třídách gymnázia. Žáci byli přiměřeně aktivizováni a dobře s učiteli spolupracovali.

Ověřování získaných vědomostí bylo prováděno převážně frontálním opakováním, v některých hodinách ústním nebo písemným zkoušením. Hodnocení žáků bylo objektivní a učitelé zdůvodněné.

Výuka probíhala převážně v podnětné pracovní atmosféře. Nebyly zaznamenány projevy nežádoucího chování žáků.

Úroveň sledovaných přírodovědných předmětů vykazovala výraznou převahu pozitiv, byla hodnocena jako velmi dobrá.

Zeměpis

Z důvodu dlouhodobé absence předchozí vyučující a následnému pověření výukou zeměpisu jinými učiteli došlo ve třídách prima A a B, tercie B, kvinta A a B a sexta B ke značnému zpoždění výuky v porovnání s časovým plánem učiva. Výuka předmětu je v současné době zajištěna vyučujícími odborně i pedagogicky způsobilými podle vyhlášky č. 139/1997 Sb.

Sledovaná výuka byla vedena v kmenových třídách a v učebně zeměpisu. Třídy jsou vzhledem k počtu žáků dostatečně prostorné, splňují psychohygienické požadavky výuky.

Výuka byla vedena formou frontálního výkladu a dialogem učitele s žáky. V některých fázích výuky na nižším stupni gymnázia byl dialog příliš spontánní a neřízený, aktivně se zapojovaly jen některé skupinky žáků, ostatní žáci byli pasivní. Komunikace spolupracujících žáků byla velmi dobrá. Nové učivo bylo vyvozováno na základě již získaných vědomostí a vlastních poznatků žáků. Vhodně byly využívány didaktické pomůcky, především nástěnné mapy, školní atlasy, předtištěné „slepé“ mapy a video. Naopak ve výuce ve vyšších třídách nebyl dán žákům dostatečný prostor k vyjádření vlastního názoru, vzala vzájemná komunikace, žáci byli málo aktivní.

Hodnocení žáků při opakování a zkoušení bylo objektivní a učitelem zdůvodněné.

Odbornost výuky, úroveň verbální i neverbální komunikace učitele byla na velmi dobré úrovni.

Úroveň výuky zeměpisu byla dobrá.

Informatika

Informatika je vyučována jedním učitelem splňujícím podmínky odborné a pedagogické způsobilosti, jedním s pouze odbornou a jedním bez odborné a pedagogické způsobilosti ve smyslu vyhlášky č. 139/1997 Sb.

Plánování učiva odpovídá schváleným učebním dokumentům a materiálně-technickému vybavení školy. Šestnáct pracovišť žáků, výkonný server a trvalé připojení k Internetu s možností využívat služeb e-mailu pro všechny žáky školy vytváří nadstandardní podmínky pro zvládnutí práce s počítačem.

Stanovené cíle a použité metody vytvářely dostatečný prostor k samostatnému učení, alternativním řešením a získávání potřebných dovedností a znalostí pro práci v prostředí Windows a editory MSOffice. Sledovaná výuka byla vedena odborně, žáci řešili úkoly se zájmem v návaznosti na probrané učivo. Vyučující žáky vhodně motivovali, jejich výkony sledovali a v případě potřeby je vhodně vedli k nalezení správného řešení. V některých případech malé metodické zkušenosti začínajících učitelů s formulováním zadání mírně snižovaly efektivitu využitého času.

Příloha B Zpráva z března 2000 z kontroly České školní inspekce (sídlo: Plzeň) na Církevním gymnáziu v Plzni

Výuka informatiky má celkově velmi dobrou úroveň. Výrazným pozitivem je v případě zájmu umožnění přístupu k využívání počítačů pro všechny žáky školy.

Hodnocení kvality vzdělávání

Plánování a příprava výuky, psychohygienické podmínky, organizace, formy a metody výuky, motivace a hodnocení žáků, interakce a komunikace měly velmi dobrou úroveň, personální podmínky vynikající a materiální podmínky výuky pak rozdílnou, celkově dobrou úroveň.

Celkově má plzeňské Církevní gymnázium v oblasti vzdělávání nadprůměrnou úroveň, zejména pro vyváženou převahu velmi dobré kvality úrovně výuky v jednotlivých předmětech. Menší pozornost je věnována důsledné výchově žáků ve vztahu k pracovnímu prostředí a majetku školy.

HODNOCENÍ KVALITY ŘÍZENÍ

Plánování

Koncepce školy je stanovena, klade důraz na křesťanské zásady, je promyšlená a velmi dobře zpracovaná. S touto koncepcí jsou všichni pedagogičtí pracovníci, všichni žáci a dle zájmu další subjekty seznámeni především formou každoročně vydávaných ročenek, které obsahují zejména charakteristiku školy, vzdělávací a výchovné cíle, metody a formy práce a profil absolventa.

Střednědobé a roční plány (plán práce školy včetně zkoušek, tematické plány, plán dalšího vzdělávání učitelů, plány předmětových sekcí) odpovídají koncepci, vychází z analýzy současného stavu a priority jsou stanoveny reálně v závislosti na objektivních podmínkách. Plánované cíle a priority jsou projednávány v koncepční sekci, s pracovníky školy a zřizovatelem. Koncepční sekce projednává a doporučuje veškeré změny v koncepci, učebních dokumentech, výchovných záležitostech a v plánování provozu školy. Tvoří ji předsedové předmětových sekcí pod vedením ředitelky školy. K zásadním záměrům se vyjadřuje i Rada školy. Ve škole je vyučován studijní obor 79-41-K/001 Gymnázium, studium denní osmiletého gymnázia a čtyřleté dálkové studium v souladu s Rozhodnutím MŠMT ČR o zařazení do sítě škol, předškolních zařízení a školských zařízení ze dne 25. 2. 1999 čj. 15. 302/99-21. Výuka probíhá podle upraveného učebního plánu, schváleného MŠMT ČR čj. Sine/95-23 ze dne 13. 6. 1995. Součástí upraveného plánu je MŠMT ČR schválený návrh na zřízení EU tříd (výuka vybraných předmětů je částečně vyučována v cizím jazyce) čj.14088/98-23/230 ze dne 26. 3. 1998. Hlavní cíle a plány jsou přehledně uváděny v ročenkách. Chybějící plány kontrolní činnosti snižují jinak velmi kvalitní a ucelený systém plánování.

Koncepce školy a systém plánování má celkově velmi dobrou úroveň.

Organizování

Organizační struktura je stanovena Schématem vedení Církevního gymnázia v Plzni. Poradním orgánem je pedagogická rada. Školu vede ředitelka školy se dvěma pedagogickými zástupci. Dalšími členy rozšířeného vedení jsou: spirituál, výchovný poradce, vedoucí koncepční a předmětových sekcí, vedoucí školní jídelny, hospodářka a účetní. Provoz školy a údržbu zajišťuje správce budovy.

Kompetence pracovníků jsou jasně vymezeny v pracovních náplních a obecně v Služebním

Příloha B Zpráva z března 2000 z kontroly České školní inspekce (sídlo: Plzeň) na Církevním gymnáziu v Plzni

řádu pro pedagogické pracovníky. Seznámení s nimi je stvrzováno podpisy.

Organizace vyučování žáků (rozvrhy) odpovídá s výjimkou překročení maximálního počtu vyučovacích hodin v jednom dni stanovených vyhláškou MŠMT ČR č. 354/1991 Sb., o středních školách § 14 odstavec 1 u jedné skupiny při dělení tříd ve IV. B a VI. A o jednu hodinu.

Organizační struktura umožňuje účinné řízení školy.

Pracovníci i žáci školy mají bezprostřední přístup k informacím. Jednou týdně se konají provozní porady. Škola pravidelně písemně informuje zákonné zástupce žáků formou širšího čtvrtletního hodnocení každého žáka a svoláním třech aktivů rodičů ve školním roce. V případě potřeby navštíví pedagogický pracovník rodiče žáka, pozve je do školy, nebo podá telefonickou či písemnou zprávu. Připomínky a náměty rodičů k chodu školy jsou využívány zejména prostřednictvím Rady školy.

Škola se vhodným způsobem prezentuje na veřejnosti zveřejňováním zajímavostí a zpráv ze života školy v denním tisku a příležitostně i v zahraničním tisku (Německo). U příležitosti významných návštěv školy, přejímání sponzorských darů apod. byly vysílány relace v regionálním vysílání rozhlasu. Zajímavosti o životě školy a zprávy o činnosti jsou uváděny na internetové adrese info@cg.pilsedu.cz.

Výroční zpráva a vydávané ročenky poskytují dostatek informací o škole včetně sebehodnocení plnění stanovených cílů.

Vydávaná rozhodnutí ředitele jsou jednoznačná a konkrétní.

V organizační uspořádání školy a informačním systému je výrazná převaha pozitiv.

Vedení a motivování pracovníků

Ředitelka školy využívá demokratický styl řízení, málo důsledný, spoléhající na vnitřní kázeň jednotlivců. Stejný styl vedení pracovníků je patrný i u jejího zástupce pro vyšší stupeň gymnázia. Při inspekční činnosti bylo zjištěno, že tento styl řízení umožňuje některým pracovníkům zejména pro nedůslednou kontrolní činnost přílišnou volnost v přístupu k plnění povinností. Výrazným motivačním prvkem jsou osobní postoje a přístupy ředitelky a jejich zástupců k tvorbě a plnění koncepce školy.

Vedoucí pracovníci vytváří velmi dobré podmínky pro uplatnění tvořivosti a iniciativy učitelů, umožňují další vzdělávání dle plánu a individuálních požadavků. Výsledky vzdělávání sledují předmětové sekce a je dbáno na přenášení nových poznatků ostatním pedagogickým pracovníkům.

Hodnocení pracovníků včetně přiznávání nadtarifních složek mzdy nemá stanovena pevná pravidla a je prováděno operativně. Kritéria navrhuje a pro projednání se svými zástupci stanovuje ředitelka školy, pracovníci s nimi nejsou „záměrně“ seznámeni. Zohledňováno je zejména vedení sekcí, sbírek, sboru, mimoškolní činnost, práce s integrovanými žáky atd. Osobní ohodnocení a odměny jsou využívány s výraznou diferenciací.

Ředitelka školy věnuje značnou pozornost výběru kvalitních učitelů, dbá na jejich odbornost. Vedením začínajících učitelů jsou pověřováni vedoucí předmětových sekcí. Pro stabilizovaný pedagogický sbor jsou vytvořeny příznivé pracovní podmínky založené na velmi dobrých vzájemných vztazích.

Příloha B Zpráva z března 2000 z kontroly České školní inspekce (sídlo: Plzeň) na Církevním gymnáziu v Plzni

Škola provádí pravidelná sebehodnocení pololetním širším hodnocením žáků, ve Výročních zprávách a tvorbou podkladů pro vydávání ročenek. Dalším sebehodnocením jsou zprávy o činnosti pro Radu školy a zřizovatele.

Systém, rozsah a efektivnost vedení a motivování pracovníků má negativa a pozitiva zhruba v rovnováze.

Kontrolní mechanismy

Kontrolní systém není plánovaný, je operativní, vychází z podnětů a aktuálních potřeb. V některých případech (plnění osnov, vedení povinné dokumentace, tematické plány, trvalé úkoly atd.) systematická a plánovaná kontrola zjevně chybí. Výchovně-vzdělávací proces je kontrolován na základě pověření ředitelky vedoucími předmětových sekcí. Ředitelka a její zástupci hospitují namátkově nebo na základě vzniklých problémů. Zápisy z hospitací jsou vedeny, jejich rozbor a závěry jsou prokazatelně s vyučujícím projednány. Závažná zjištění jsou projednávána v předmětových komisích (viz zápisy). Z hospitačních záznamů je patrné jejich zaměření na obsah a didaktiku, plnění učebních osnov není sledováno. Účinnost kontrolní činnosti v oblasti výchovně-vzdělávacího procesu a ve vedení pracovníků snižuje chybějící systém a nedůsledná kontrola přijímaných opatření.

Kontrola provozu a hospodaření je soustavná, jsou stanovena pravidla pro nakládání a čerpání finančních prostředků a odpovědnost pověřených pracovníků. Výsledky a kontrola hospodaření jsou předkládány jedenkrát ročně Radě školy, zřizovateli a Školskému úřadu. Neefektivní využívání prostředků přidělovaných ze státního rozpočtu ve vztahu k zajišťování výuky nebylo v průběhu kontroly zjištěno.

Celkově byla kontrolní činnost na průměrné úrovni.

Hodnocení kvality řízení

Systém řízení školy je promyšlený, formálně kvalitně zpracovaný, s citelně slabými místy v jeho účinnosti příliš liberálním přístupem k realizaci požadavků a úkolů a nahodilosti a nedůslednosti kontrolní činnosti.

Kvalita řízení byla hodnocena jako dobrá vzhledem k vyváženosti zjištěných pozitiv a negativ.

Příloha B Zpráva z března 2000 z kontroly České školní inspekce (sídlo: Plzeň) na Církevním gymnáziu v Plzni

VÝČET DOKLADŮ, O KTERÉ SE INSPEKČNÍ ZJIŠTĚNÍ OPÍRÁ

- Rozhodnutí MŠMT ČR o zařazení Církevního gymnázia Plzeň, Houškova 3 do sítě škol, předškolních zařízení a školských zařízení č.j. 15.302/99-21 ze dne 25. 2. 1999
- Jmenovací dekret ředitele školy pí Jany Hrbotické ze dne 9. 12. 1991, č.j.: 4537/91
- Zřizovací listina Rady školy při Církevním gymnáziu v Plzni, Houškova 3, Biskupství plzeňské č.j.: 2070/99 ze dne 3. listopadu 1999
- Církevní gymnázium Plzeň 1999 (ročenka) obsahující:
 - Schéma vedení CG Plzeň
 - Výchovně vzdělávací cíle
 - Profil absolventa
 - Práva a povinnosti studenta CG
 - Klasifikační řád
 - Plán práce školy pro školní rok 1999/2000
 - Plán pololetních zkoušek
- Učební dokumenty studijního oboru 79-41-K/001 Gymnázium (JKOV 79-02-5/00)
 - Generalizovaný učební plán Gymnázia s osmiletým studijním cyklem schválený MŠMT ČR č.j.: 20 549/99-22 ze dne 5. 5. 1999
 - Učební plán č.j.: 25048/95-21-23 ze dne 14. 11. 1995
 - Učební plán Gymnázia pro studium při zaměstnání MŠMT ČR č.j.: 20 599/99-22 ze dne 5. 5. 1999
 - Učební plány studia při zaměstnání MŠMT ČR č.j.: 14 125/90-20 ze dne 14. 5. 1990
 - Učební plán Církevního gymnázia v Plzni schválený MŠMT ČR 15. 7. 1994, č.j.: 20060/94-23
 - Souhlas MŠMT ČR č.j.: 25 921/92-2 ze dne 12. 12. 1992 s odlišným způsobem hodnocení všech výchov
 - Schválený návrh na zřízení EU - třídy při CG v Plzni, MŠMT ČR č.j.: 14 088/98-23/230 ze dne 26. 3. 1998
- Charakteristika vzdělávacího programu Církevního gymnázia v Plzni
- Tematické plány vyučujících sledovaných předmětů
- Katalogy, třídní knihy
- Protokoly o maturitní zkoušce
- Rozvrhy tříd
- Řády odborných učeben
- Personální dokumentace (doklady o dosaženém vzdělání učitelů)
- Rozhodnutí ředitelky školy ve správním řízení od školního roku 1998/1999
- Zápisy z pedagogických rad a porad vedení
- Zápisy z hospitační činnosti
- Služební řád pedagogických pracovníků
- Písemné práce žáků

**Příloha B Zpráva z března 2000 z kontroly České školní inspekce (sídlo: Plzeň)
na Církevním gymnáziu v Plzni**

ZÁVĚR

Celkově má Církevní Gymnázium v Plzni nadprůměrnou úroveň, zejména pro vyváženou převahu velmi dobré kvality úrovně vzdělávání v jednotlivých předmětech. Efektivitu řízení negativně ovlivňuje zejména malá důslednost kontrolní činnosti.

Datum vyhotovení inspekční zprávy a složení inspekčního týmu

Razítko

Školní inspektoři	Titul, jméno a příjmení	Podpis
Vedoucí týmu	Mgr. Ing. Ivan VeselýIng. Veselý v.r.
Členové týmu	Ing. Jan AschenbrennerIng. Aschenbrenner v.r.
	Mgr. Darina MotlíkováMotlíková v.r.
	Mgr. Jarmila MrázkováJarmila Mrázková v.r.
	Mgr. Bohuslav TichýTichý v.r.

V Rokycanech dne 29. března 2000

Datum a podpis ředitelky školy stvrzující převzetí inspekční zprávy

Datum převzetí inspekční zprávy:27. dubna 2000.....

Razítko

Ředitelka školy	Podpis
Mgr. Jana HrbotickáJana Hrbotická v.r.

Předmětem inspekce bylo zhodnocení činnosti školy dle § 18 odst. 3, 4 zákona ČNR č. 564/1990 Sb., o státní správě a samosprávě ve školství, ve znění pozdějších předpisů.

Dle § 19 odst. 8 téhož zákona může ředitel školy podat připomínky k obsahu inspekční zprávy České školní inspekci do 14 dnů po jejím obdržení. Připomínky k obsahu inspekční zprávy jsou její součástí.

Příloha B Zpráva z března 2000 z kontroly České školní inspekce (sídlo: Plzeň) na Církevním gymnáziu v Plzni

Hodnotící stupnice

Stupeň	Širší slovní hodnocení
Vynikající	<i>Zcela mimořádný, příkladný</i>
Velmi dobrý	<i>Výrazná převaha pozitiv, drobné a formální nedostatky, nadprůměrná až spíše nadprůměrná úroveň</i>
Dobrý	<i>Negativa a pozitiva v rovnováze, průměrná úroveň</i>
Ještě vyhovující	<i>Převaha negativ, výrazné nedostatky, citelně slabá místa</i>
Nevyhovující	<i>Zásadní nedostatky, které ohrožují průběh výchovně-vzdělávacího procesu.</i>
Plní, je v souladu	<i>Dodržuje, čerpá účelně, efektivně</i>
Neplní, není v souladu	<i>Nedodržuje, nečerpá účelně, efektivně</i>

Další adresáti inspekční zprávy

Adresát	Datum předání/odeslání inspekční zprávy	Podpis příjemce nebo čj. jednacího protokolu ČŠI
Školský úřad	2000-05-18	046 063/2000
Zřizovatel	2000-05-18	046 064/2000
Rada školy	2000-05-18	046 065/2000

Připomínky ředitele(ky) školy

Datum	Čj. jednacího protokolu ČŠI	Text
2000-05-18		nejsou

Příloha C Repertoár sboru Církevního gymnázia v Plzni (s podnázvem v letech 2008 - 2011 Grey donkeys

Starší skladby: Laudate pueri, Ó milé dítky, Bože Otče, Sound the trumpet, Ave Maria, Ebenova truvérská mše, Gaudeamus, Cum decore

Kánony: Dona nobis pacem, Magnificat, Dum de dum, Kánon od Mozarta

Lidové a zlidovělé písně: Plzeňská věž, Což se mně, má milá, hezká zdáš, Široký hluboký, Ó řebíčku zahradnický, Zvonečků hlas milý, Bude večer, Žádnýj neví jako já, Nezacházej slunce

Vánoční písně a koledy: Čas radosti, Jak jsi krásné, neviňátko, Štěstí, zdraví, pokoj svatý, Hossana, Adeste fideles, Zpívejte narozenému

Moderní písně: Le lion est mort ce soir, I feel prety, Tears in heaven, Vois sur le chemin, Škádlivky, Na ne cocha, La lune est morte, What a wonderfull world, Poslední večere, Adiemus, Oh, happy day, I will follow him, To já, pane můj, Dudy v Edinburku, Šedivý osel, Máme doma obludu, To je dneska vzduch.

Příloha D Úryvek z diplomové práce Lucie Popovičové

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta pedagogická

Katedra hudební kultury

Diplomová práce

**HUDEBNA A JEJÍ VÝZNAM PRO VÝUKU
HUDEBNÍ VÝCHOVY NA STŘEDNÍ ŠKOLE**

Lucie Popovičová

Hudební výchova – Český jazyk pro střední školy

Vedoucí diplomové práce: Doc. PaedDr. Marie Slavíková, CSc.

Plzeň,

listopad

2009

Příloha D Úryvek z diplomové práce Lucie Popovičové

Na učebně hudební výchovy na Církevním gymnáziu je znát, že byla koncipována přímo učitelem tohoto předmětu podle jeho vlastní představy, co chce učit a jakým způsobem to chce učit. Souhrnně řečeno, tato učebna se v podstatě jako jediná jeví jako specializovaná učebna hudební výchovy. Velkou měrou k tomu přispívá i několik činitelů, z nichž nejdůležitějším je nadprůměrná rozloha místnosti, ke které má málokterá škola přístup.

Vyzdvihnout zde lze v podstatě všechno. Barva stěn spolu s různými malůvkami a hudebními doplňky dělají místnost velmi útulnou. Pro pohybové činnosti je podlaha uzpůsobena pokrytím kobercem. Vzhledem k rozměrům místnosti nelze vytknout ani počet lavic, jejichž množství je jen o málo menší než na ostatních školách. K doprovodu více než klavír jsou využívány klávesy (na této fotografii nejsou zaznamenány, více viz příloha č.3, pozn.aut.), které stojí přímo před žáky, učitel má tak možnost stoprocentního kontaktu s nimi.

Zadní část třídy, která je určena pro pohybové aktivity, je rozčleněna třemi lavicemi, které lze však velice snadno odklidit na stranu, čímž se prostor ještě o něco zvětší. Úložného prostoru zde moc není, větší nástroje (bicí souprava, kytara apod.) jsou tedy volně umístěny v jedné části místnosti tak, aby nepřekážely, ale aby na druhou stranu byly velice dobře dostupné.

Asi největší nedostatek shledávám v ozvučení, které mi na tak velkou třídu přijde nedostačující. Jinak této učebně není téměř co vytknout. Aktivita vyučujícího je značná, proto vlastní nezměrné množství různých rytmických nástrojů i nástrojů melodických (pianino, křídlo i klávesy, flétny, kytara aj.).

I z hlediska technického vybavení je tato hudebna velice na úrovni. Kromě počítače (a připojení k internetu) vlastní ještě CD přehrávač s 5.1 sound systemem¹⁰¹, což je velice ideální pro výuku hudebních dějin. Dataprojektor a interaktivní tabule a dokonce nahrávací zařízení byly v době výzkumu v návrhu projektu na modernizaci této

¹⁰¹ Zvukový systém s označením 5.1 je systém, který se skládá z pěti reproduktorů (dnes se vyrábí s počtem od 4 do 10 reproduktorů) rozestavěných kolem posluchače. Funkčnost tohoto systému umožňuje zvuková karta, která řídí tok zvukových vln a rozděluje je do jednotlivých reproduktorů pro simulaci prostorového zvuku. 3 reproduktory jsou před posluchačem, 2 za ním. „1“ v označení 5.1 je označení předního reproduktoru, který se stará o zdůraznění basových tónů. A dynamičnosti zvuku.

Zjednodušeně řečeno, posluchač je ve středu zvukové kulisy a reproduktory mu simulují přední (to, co slyšíme běžně z pódia) a zadní zvuk (např. pískot a tleskání posluchačů apod.) jako ve skutečnosti.

Příloha D Úryvek z diplomové práce Lucie Popovičové

učebny. Ostatní multimediální zařízení (kamera, fotoaparát, notebooky) si dle potřeby může vyučující půjčit z multimediální učebny.

Závěrem této kapitoly bych ráda dodala, že mi nešlo o kritiku kterékoliv ze zmíněných učeben. Sumarizace všech informací byla důležitá k dalším krokům směrem k cíli, kterého se má diplomová práce týká. I negativní pozorování velmi přispělo k výstavbě mého vlastního návrhu. Někdy pomohlo dokonce více než všechna jiná superlativa. Nic však nemění na tom, že nejpřínosnější a nejvíce inspirující se pro mne stala poslední ze jmenovaných učeben hudební výchovy, tedy učebna na Církevním gymnáziu.

Příloha D Úryvek z diplomové práce Lucie Popovičové

Příloha E Fotodokumentace výsledků projektu Mohlo by tu být i líp

Čestné 1. místo: J Šedivý a spol: hudebna

Srpen 2007 strávil Jakub ne u moře,
ne na chatě, ale na CG.

S pomocí kamarádů opravil a vymaloval zdi
(včetně stropu), položil nový koberec,
zrekonstruoval hnědou barvou radiátory,
trubky, kryty zářných světél a mléč
dlaždičky, obambusoval zeď,
zavedl internet a rozvedl kvalitnější zvukovou
soustavu, zrekonstruoval nástěnkou,
ozdobil zdi karkaturami skladatelů,
obaly desek a mozaikou
z vyřazených LP desek.

1. místo v hlasování: 5.B a paní Pašková – angloamerická třída

Nejvíce hlasů získala třída 5.B, která tedy vyhrála výlet s J. Šedivým – kam jinam (vzhledem k tématu výzdoby) než do Ameriky.

Kmenové třídě 5.B vévodí malby Marka Górgese, 3D Coca Cola síň (autoň během akce zruinovali automat s nápoji na CG), pomník odpadnuvšímu spolužákovi a pasová fotografie Evžena nad tabulí. Unikátní je přeměna dveří (spontánní a nepovolená), při níž se nejeeden kvintán nadřel.

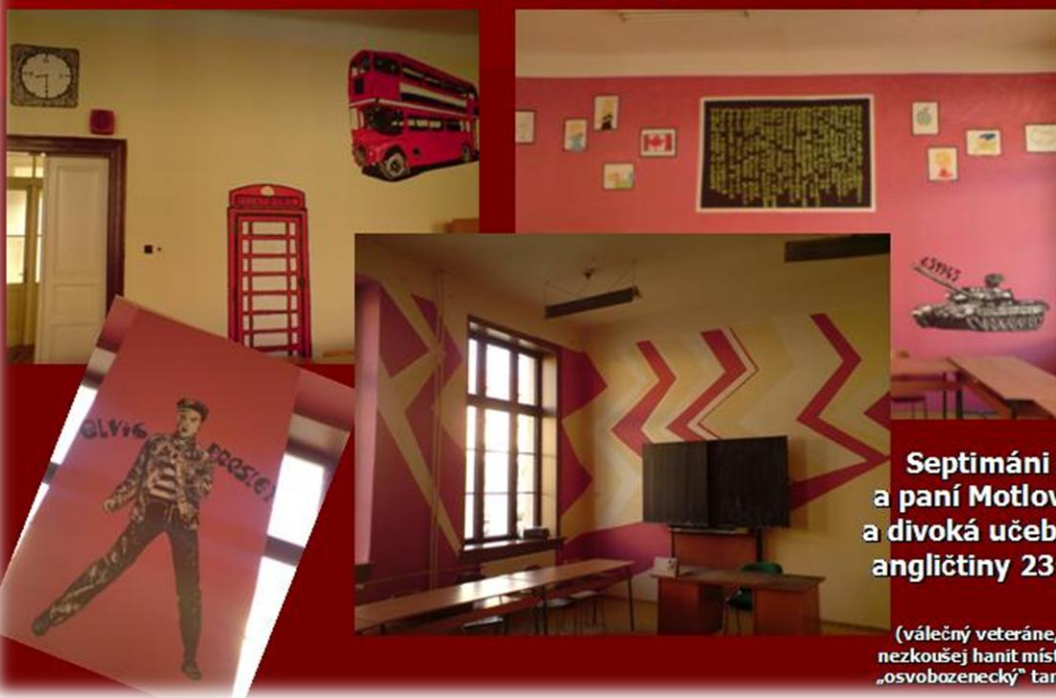

1. místo poroty za zpracování myšlenky a vkusnost: 5.A + paní Ropková: zeměpis

Pár studentů 5.A s paní Ropkovou a s dopomocí 4.B vymalovali stěny učebny zeměpisu. Zadní stěnu vymalovali úchvatnou mapou světa s milými obrázky symbolů daných krajů. Stěny mezi okny protkali síťovinou. Tato učebna, myslíme si, nešla udělat lépe a její dlouhověkost je jistá.

**1. místo nejstarším zapojeným nadšencům
za ochotu zvelebit školu, kterou již zanedlouho opustí**

1. místo pro nejmladší třídu:

**Výborně organizačně
zvládnuté: všichni malovali,
stihnuto za chvilku,
sjednocené, milé...**
Nabízí se jen otázka, jak se v této třídě
budete cítit v kvintě... :)

1.A + paní Deglová: euforie

Příloha E Fotodokumentace výsledků projektu Mohlo by tu být i líp

1. místo za originální spojení antického paláce s postavičkami oblíbeného seriálu do geniálních souvislostí se třídou: **4.B a paní Ottisová**

1. místo za neoptimističtější učebnu: **4.A s panem Šedivým: školní mléčný bar**

1. místo za nejumělečtější pojetí: 6.B a paní Toužimská

Zvláštní ocenění poroty za decentnost, nápaditost, zvolené téma, nepřelácanost a dlouhověkost díla

1. místo v sekci abstraktního pojetí: 3.A a paní Zlámalová

příjemné sladění barev,
hopsavost, nahodilost,
hravost, uvolněnost... :)

1. místo za nejlepší výkon*

2.B a paní Sirová: učebna francouzštiny

* koeficient výkonu = (nápaditost + vkusnost + vtipnost + provedení) ÷ ročník studentů

Pár slov závěrem...

- Stačilo jen pár hodin ve škole navíc, tisíce tahů štětce, pár minut drhnutí u umyvadla, několik hrnků kávy nebo litrů coly, několik desetikorun a rázem je nám ve škole příjemněji.
- Někdy došlo k výměně tvůrčích názorů a postojů, ale celkově tato akce pomohla stmelit kolektiv tříd.
- Pobýt ve škole ve večerních hodinách také není každodenní zážitek...
- Říct si: „Něco pěkného jsme dokázali!“ povznáší...
- Naučit se ve škole něčemu praktickému neuškodí, ne?
- Číst se potřebný, rozvíjet svého uměleckého ducha, umět si prosadit názor, umět najít kompromis, umět si poradit...

... a nejen to nám přinesla spontánní akce J. Šedivého.

Tímto bych chtěl coby organizátor toho všeho humbuku poděkovat vám všem, kteří jste se akce zúčastnili (aktivně do posledního dechu či pasivně asistenci anebo jen hlasováním). Dokázali jsme něco, co nemá obdob, co překonalo veškerá očekávání a umičelo odporce projektu. Byli jste skvělí, nápadití, pracovití, šikovní, zábavní, zkrátka báječní.

Snad nejste zklamáni, že výlet byl určen jen pro jednu třídu, i když by si ho zasloužili takřka všichni aktéři. Sami jste hlasováním vybrali „totalního vítěze“, ale nezapomeneme, že teprve delší odstup umožní po letech říci, které třídní kolektivy a které jejich práce se stanou legendami gymnázia.

Velké poděkování patří garantům – podporovatelům a někdy i ovlivnitelům vašich snah. Jsem jim spolu s vámi vděčný, že vám z přátelství a z podobných pohnutek, jaké jste (k přeměně zašedlých zdí v příjemné učebny) měli i vy, věnovali svůj vzácný volný čas; že vám kolikrát dobře radili, vedli vás k lepším výsledkům a kolikrát i aktivně pomáhali. I oni jsou báječní, doufám, že si to uvědomujete.

Díky vám všem se název akce - Mohlo by tu být i líp ukázal jako pravdivý. **Ano, díky vám všem je tu opravdu líp. Díky!** 😊

Příloha F Zpráva na nástěnku (příhláška + fotodokumentace) z roku 2008 o průběhu projektu Po stopách hudebních skladatelů v Západních Čechách

Tímto vše začalo... :

Hudební exkurze historickým autobusem

po stopách skladatelů na Plzeňsku

pro kvintu A

Kdy? Ve čtvrtek a pátek 4. a 5. září 2008

Sraz je v 7:59 před CG.

Návrat před CG je plánovaný v podvečerních hodinách.

Proč jet? Výlet si dává za cíl příjemně navodit začínající

školní rok, zpestřit výuku hudební výchovy, poukázat na

zajímavá místa v našem okolí. A v neopšední řadě i nasbírat zážitky... odpočinout a pobavit se v dobrém kolektivu.

1. den: 8:30-9:00 Dolní Lukavice (zámek - Haydn), 9:30-10:30 Přeštice (pamětní deska v místě narození Ryby, muzeum Přešticka), 11:00 – 12:00 Lužany (Hlávka: pokoj pro hosty: Dvořák, kaple - Lužanská mše), 13:00-14:00 Chudonice (zámek: Kvapil – libreto k Rusalce; procházka k Rusalčinu jezírku č.1, piknik v arboretu, rozhodna Bolfánek)

Noclehovatí budeme v chatkách u Nepomuka. Tam si večer třeba i zaspoutujeme a zaohňujeme.

2. den: Rožmitál pod Třemšínem (Ryba: muzeum, kostel, kůr, hrob, místo sebevraždy), Vysoká u Příbrami (Dvořák: muzeum v zámečku; procházka k Rusalčinu jezírku č. 2), Příbram (socha Dvořáka, prohlídka Svaté Hory).

Celá akce bude brána formou soutěže. Předem vytvořte dvojice hudebkář+výtvarkář.

Co s sebou? Rozhodně foťák, peníze na jídlo, pití, sportovní náčiní, hry (karetní, deskové...), pláštěnku, dostatek oblečení. Je zakázáno brát s sebou cigarety, alkohol a jiné návykové látky.

Něco to bohužel bude stát... Autobus cca 230 Kč, vstupy cca 150 Kč. (Přeštice, Chudonice, Bolfánek,

Rožmitál, Vysoká u Příbrami, Svatá Hora), nocleh 150 Kč.

Peníze na akci vybereme na srazu – měj u sebe přesně 530 Kč.

Před návratem proběhne výúčtování a případné vrácení peněz.

Jak s jídlem? Vezmi si s sebou své. Oběd prvního dne bude v přírodě – coby piknik – měj tedy nějaký třeba řízek a chleba (a třeba i deku na posezení). **Nezapomeň na dostatek pití – zvláště bude-li híc. Neber s sebou**

takové jídlo, které by se přes perný den mohlo zkazit. K večeri bych ti doporučil nějaký buřt na ohni –

uděláme odpolední zastávku k nákupu. Ke snídani

doporučuji sušenky. Oběd druhého dne bude v rožmitálské restauraci.

Těším se, těšte se také.

Jakub Šedivý

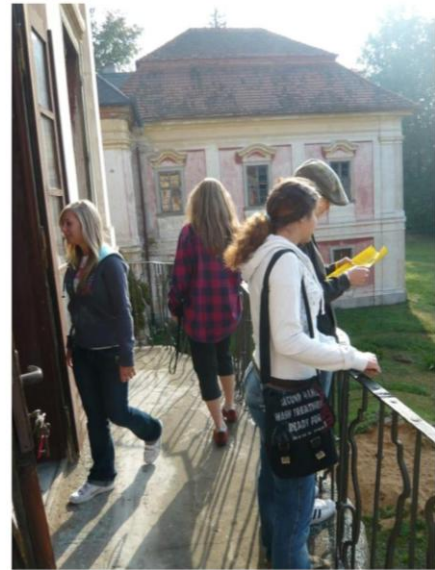
A takto pokračovalo... :

Příloha F Zpráva na nástěnku (příhláška + fotodokumentace) z roku 2008 o průběhu projektu Po stopách hudebních skladatelů v Západních Čechách

Dolní Lukavice:

(z „opravenější části“ zámku)

Není nad zahájení krásného dne pohledem ze zámeckého balkónku do zámeckého parku...

Diskuze s laskavým panem hrabětem Veverkou....

To by nebyl Matěj Matějem, aby si nevyzkoušel zámecký klavír...

Společná ranní fotka I (i s panem řidičem)

Společná ranní fotka II (v zámecké kapli, kam zakázáno veřejnosti choditi)

Příloha F Zpráva na nástěnku (příhláška + fotodokumentace) z roku 2008 o průběhu projektu Po stopách hudebních skladatelů v Západních Čechách

Přeštice:

(Pamětní desky dvou významných přeštických rodáků – Ryby a Hlávky.)

Výherní automat Bimbo z meziválečné doby a gambler J. Šedivý.

Milá průvodkyně Domem Přešticka představuje miniaturu mlýnu (chvíli před tím vysvětlovala systém tlukotu hodin a chvíli potom nechala kolovat opravdickou fidlovačku)

Lužany:

V celé své kráse Hlávkův zámek s parkem plným pávů, ovcí, veverek... a jiných zvířátek, která jsme počítali...

Nádherná zámecká kaplička (k jejímu otevření Dvořák složil Lužanskou mši). (Na fotce lze objevit dna nositele příjmení Těšínských.)

Příloha F Zpráva na nástěnce (příhláška + fotodokumentace) z roku 2008 o průběhu projektu Po stopách hudebních skladatelů v Západních Čechách

Chudenice:

(Kvapilova síň chudenického záměčku zalita odpoledním sluncem)

Chudenice pohledem z 45 m vysoké rozhledny Bolfánek

Kvapilovo jezírko a tři nezbední odvážlivci (ano, ta hrachová polévka či golfové hřiště, jak to někteří nazývali, je jezírko, kam chodil hledat inspiraci Kvapil při psaní libreta k Rusalce)

Jeden z největších a nejkrásnějších skvostů americké zahrady, kde nás čekalo velice příjemné piknikaření

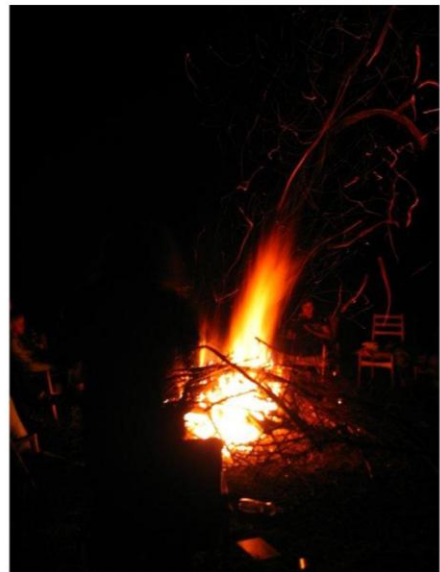
Posezení u jezírka (všimli jste si, že stránka skript věnovaná tomuto místu má stejnou barvu jako jezírko???)

Příloha F Zpráva na nástěnku (příhláška + fotodokumentace) z roku 2008 o průběhu projektu Po stopách hudebních skladatelů v Západních Čechách

Takto vypadal autobus cestou do autokempu Nový rybník:

... a takto v autokempu:

Večer...

Tak ten jsme strávili u ohně,
s písněmi, s kytarou, s bicími,
s vtipami, hádankami...
převážně i s pizzou v břiše.

Příloha F Zpráva na nástěnku (příhláška + fotodokumentace) z roku 2008 o průběhu projektu Po stopách hudebních skladatelů v Západních Čechách

Rožmitál pod Tř. :

Tam jsme to vzali lehce retrospektivně:

Nejdříve jsme vyběhli na místo sebevraždy J.J.Ryby, pak jsme stáli nad jeho současným hrobem, poté jsme pobýli v kostele ve starém Rožmitále, kde byl Ryba regenschorim (*díky paní průvodkyni všichni na dlouho už víme, co je to za funkce*), a až na závěr jsme v jeho sinu slyšeli o jeho životě ve staré rožmitálské škole.

Příloha F Zpráva na nástěnk (příhláška + fotodokumentace) z roku 2008 o průběhu projektu Po stopách hudebních skladatelů v Západních Čechách

Poslední zastávka byla ve Vysoké u Příbrami:

(u památníku Tondy Dvořáka)

(a u Rusalčina jezírka, kde jsme stejně jako Tonda před 100 lety k opeře hledali i my inspiraci k novému příběhu muzikálu Rusalka)

(A taky jsme si závěrem cosi bláznivého zahráli a zahledali...)

A jelikož jsou obě kvinty fajn, byla i obě exkurze fajn.

*Díky všem za hezké zážitky.
Jakub Šedivý*

Příloha G Zpětná vazba od studentů k Projektu integrace – romantismus 2007

Studenti kvart měli možnost dobrovolně a anonymně hodnotit z domova svou spokojenost s účastí v projektu pomocí speciálně zřízených webových stránek projektu¹⁰²)

Petr P., 22.10.2007 17:46

Zdravim,

abych řekl pravdu, tenhle den byl o mnoho lepší než v minulém roce klasicismus. Jelikož jsem hudebník, tak se mi líbila asi hudebka nejvíce (i když jsme nestihli vše potřebné probrat). P.p.Sankot si konečně udělal poměrně zdařilou prezentaci, která byla alespoň pro mě přehledná. P.p.Šloufová si sice udělala pěkné promítání, ale to podstatné, co jsme měli zjistit a napsat do pracovních listů, nám moc neřekla. P.p.Lipertová svoji hodinu obohatila o naše projekty z minulého roku (aspoň to k něčemu bylo:-)) a vynálezy byly též zajímavé. P.p.Novotný...tak ten dokáže výklad obohatit o vtipné komentáře, takže super. P.p.Böhmová vystihla vše důležité. Literatura s p.p.Zemenovou nás trochu ponoukala přemýšlet, snad se to povedlo. Co dodat...den romantismu má u mě velkou 1.

Šárka F., 23.10.2007 20:20

Celkově byl projekt myslím vydařený, příjemné zpestření. Akorát bych u dějepisu omezila počet pracovních papírů na půlku, i když je p.pr. Sankot velmi rád vytváří... Podle mého názoru nešlo o to vnímat fakta v prezentaci, ale spíš slepě opisovat pojmy z prezentace tak, abychom to stihli. Hudebka byla povedená, zaujaly mě i přírodní vědy, i když biologie obvykle nepatří k mým oblíbeným předmětům. Hodina p.pr. Zemenové mě bavila, jako obvykle.

Celkový dojem skvělý, určitě bych to zopakovala...někdy. ;)

¹⁰² *Blog projektu Integrace předmětů: na Církevním gymnáziu [online]. 2008 [cit. 2012-05-21]. Dostupné z: www.integrace.blog.cz*

Příloha G Zpětná vazba od studentů k Projektu integrace – romantismus 2007

Katka, 25.10.2007 23:00

Mně to celkově přijde jako perfektní nápad - jak letos romantismus, tak minulý rok klasicismus... Výsledek dějepisné části projektu byl očekávaný - nepamatuji si skoro nic a doufám, že mám na pracovním listě všechno...Ale nelze panu Sankotovi upřít fantazii při výběru hudebního doprovodu prezentace.:)

Literatura byla jako vždy skvělá, protože paní Böhmová je zkrátka mistryní ve svém oboru - podala informace tak, jak si to látka zasloužila, i když by možná neškodilo občas zajít víc do detailů... Když už to člověka chytne, proč z toho nevytěžit co nejvíc.:) Asi nejlepší byla hudebka, protože pustit si ukázkou určité hudby je samozřejmě ta nejlepší cesta, jak ji poznat, a v tom případě nám pak může být jedno, na co autor zemřel.:)

Výtvarka nebyla špatná, ale paní Šloufová zkrátka má a vždycky bude mít problémy s autoritou, ať bude látka sebezajímavější...

Přírodní vědy podal pan Novotný až překvapivě zajímavě, takže za to děkuju.:) No a celý den potom korunovala paní Zemenová - na její hodině jsme uplatnili v praxi to, co jsme se za celý den dozvěděli, čímž tedy paní profesorka zasloužila o to, že se nám celá podstata romantismu nevykouřila z hlavy hned po skončení přednášky...:) Těším se na další epochu.:)

Příloha H/1 Oficiální informace k projektu Silní bez násilí

(z webových stránek www.silnibeznasili.cz vytvořených sdružením Trialog):

„SILNÍ BEZ NÁSILÍ“ /Podpora pozitivního sociálního klimatu ve školách/
Reg. č.: CZ.1.07/1.2.00/14.0100

Projekt **SILNÍ BEZ NÁSILÍ /Podpora pozitivního sociálního klimatu ve školách/** je zaměřen na podporu pozitivního sociálního klimatu na školách a na prevenci šikany a násilí mezi dětmi.

Projekt získal podporu MŠMT a Evropského sociálního fondu a bude v období **září 2010 až srpen 2013** postupně realizován v 9 krajích ČR – ve městech **Brno, Jihlava, České Budějovice, Plzeň, Ústí nad Labem, Zlín, Ostrava, Šumperk, Hradec Králové.**

Klíčovou aktivitou je **PROJEKTOVÝ TÝDEN**, ve kterém se žáci školy pracují zahraniční lektori hudební skupiny Gen Rosso a společně připraví muzikálové veřejné představení „Streetlight“. Projektovému týdnu předchází příprava učitelů a rodičů. Se žáky se pak pracuje v rámci učebních osnov v jednotlivých předmětech. Po projektovém týdnu následují pro zájemce navazující aktivity.

Intenzivní spolupráce s první zapojenou školou (ZŠ Křídlovická) vyvrcholila projektovým týdnem 11. - 15. dubna 2011. Umělci skupiny Gen Rosso z 9 zemí světa pracovali s více než 300 žáky v 15 kreativních dílnách a společně vystoupili v muzikálu **STREETLIGHT** ve středu 13. dubna 2011 od 19.00 hodin v hale B brněnského výstaviště. V publiku sedělo přes 2.000 diváků.

Příloha H/1 Oficiální informace k projektu Silní bez násilí

Na podzim 2011 se uskuteční turné projektových týdnů s umělci mezinárodní skupiny Gen Rosso v JIHLAVĚ (26. – 30. září 2011), v ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH (3. – 7. října 2011) a v PLZNI (10. – 14. října 2011):

- Projekt SILNÍ BEZ NÁSILÍ odstartuje své podzimní turné v JIHLAVĚ, kde je realizován s žáky ZŠ KOLLÁROVA a ZŠ JUNGMANNOVA. **Muzikálové představení STREETLIGHT se v Jihlavě uskuteční ve středu 28. září 2011 od 18.00 hodin a pro školy ve čtvrtek 29. září 2011 od 10.00 hodin na Horáckém zimním stadionu.**
- Ansámbl umělců GEN ROSSO se poté s projektem přesune do ČESKÝCH BUDĚJOVIC, kde bude pracovat s žáky ZŠ Máj I. **Muzikál STREETLIGHT pak společně veřejnosti předvedou ve středu 5. října 2011 od 19.00 hodin a pro školy ve čtvrtek 6. října 2011 od 10.00 hodin v Pavilonu T na Výstavišti České Budějovice.**
- Podzimní turné skupiny GEN ROSSO u nás se zakončí v PLZNI, kde umělci spolu s žáky CÍRKEVNÍHO GYMNÁZIA PLZEŇ nacvičí **muzikál STREETLIGHT, se kterým vystoupí v plzeňské ČEZ Aréně ve středu 12. října 2011 od 19.00 hodin a pro školy ve čtvrtek 13. října 2011 od 10.00 hodin.**

Nositelem projektu SILNÍ BEZ NÁSILÍ je občanské sdružení TRIALOG, záštitu mu udělilo Ministerstvo školství mládeže a tělovýchovy a patronem a moderátorem projektu se stal Honza Musil.

Více informací o projektu u manažerky projektu (Marie Kotková: kotkova@dialog-brno.cz; 608 931 228).

Příloha H/1 Oficiální informace k projektu Silní bez násilí

Více o projektu:

Projekt staví na metodě, která se již několik let osvědčuje v Německu, kde vznikla. Díky podpoře Evropské komise (program Daphne), se tento projekt v letech 2007 - 2009 rozšířil do dalších evropských zemí. Kromě Německa a České republiky byl uveden také v Polsku, Maďarsku a Rumunsku.

Autorem projektu (Stark ohne Gewalt) je pedagog Mathias Kaps z občanského sdružení STARKMACHER, který tento projekt postavil na muzikálu STREETLIGHT mezinárodní skupiny Gen Rosso. Skupina Gen Rosso je složena z 18 umělců z 9 zemí světa (Brazílie, Argentina, Keňa, Tanzanie, Španělsko, Polsko, Itálie, Švýcarsko a Filipíny). Skupina má řadu vlastních projektů (koncerty, festivaly, muzikály, spolupráce se školami, věznicemi, dětskými domovy...), se kterými jezdí doslova po celém světě (www.genrosso.com).

Základní myšlenkou projektu SILNÍ BEZ NÁSILÍ je pomocí zážitkových technik, modelových situací, hudby a tance pracovat na posílení sebevědomí dětí. Cílem je dodat jim odvalu a případně vzor pro řešení konfliktů v jejich bezprostředním okolí. Do vystoupení je možné zapojit až 250 dětí, které přebírají různé úlohy v muzikálu (od tanečníků a zpěváků, přes herce, osvětlovače, zvukaře, až po scénáristy a moderátory). Mladí jsou plně zapojeni do přípravy muzikálu STREETLIGHT ve spolupráci s mezinárodní skupinou Gen Rosso. Tento program primární prevence se nezaměřuje výhradně na agresora či oběť, ale oslovuje především nečinně přihlížející většinu. Projekt je primárně určen pro žáky druhého stupně základních škol. V poslední době se rozšířil i do německých věznic, a dokonce i na Kubu do prostředí profesionálních uměleckých škol. Aktivní účast mladých na muzikálu je odrazovým můstkem pro jejich osobní angažovanost a následné aktivity v duchu projektu i mimo školu. Projekt všude zanechává viditelné stopy v postoji mladých k násilí.

Příloha H/1 Oficiální informace k projektu Silní bez násilí

Projekt se skládá ze 4 modulů:

První je založen na spolupráci týmu psychologů a dalších odborníků s pedagogy, kteří jsou seznámeni s dějem muzikálu a společně se zabývají tématy sebedůvěry, násilí, šikany, zaujetí postoje k šikaně aj. Společně pak dotvářejí metodiku práce s dětmi ve své konkrétní škole.

Druhým modulem je tříměsíční práce učitelů s dětmi, kteří s hlavními myšlenkami projektu pracují ve všech vyučovacích předmětech. Děti se seznamují s postavami muzikálu a aktivně se zabývají souvisejícími tématy.

Vyvrcholením projektu je třetí modul, tzv. „projektový týden“. Celá škola se společně se skupinou Gen Rosso věnuje přípravě veřejného představení muzikálu v jednotlivých workshopech. Do vystoupení je možné zapojit až 250 dětí, které přebírají různé role v muzikálu. Stávají se z nich členové souboru, herci, tanečníci, zvukaři, osvětlovači a výtvarníci scény. Muzikál STREELIGHT vytvořili členové skupiny Gen Rosso na základě skutečného příběhu, který se odehrál na konci 60. let minulého století v prostředí gangů na předměstí Chicaga. Na pozadí tohoto příběhu se objevují základní témata, jakými jsou přátelství, láska, pomsta, osobní odpovědnost anebo příslušnost ke skupině aj.

Čtvrtým modulem projektu jsou již zmíněné velmi důležité následné aktivity. Vytváří se prostor a podpora pro iniciativy dětí, které myšlenky tohoto projektu natolik zaujaly, že se chtějí dále zabývat šířením poselství, které projekt „SILNÍ BEZ NÁSILÍ“ přináší.¹⁰³

¹⁰³ *Silní bez násilí: webové stránky projektu* [online]. 2011 [cit. 2012-05-20]. Dostupné z:

<http://www.silnibeznasili.cz/o-projektu/>

**Příloha H/2 Plakát na představení muzikálu Streetlight kapely Gen Rosso
v nastudování se studenty Církevního gymnázia**

TRIALOG a Církevní gymnázium Plzeň
uvádějí

GENROSSO

international performing arts group

STREETLIGHT

the musical

12.10. 2011 od 19:00
13.10. 2011 od 10:00
PLZEŇ - ČEZ Aréna

Vstupné 100 Kč // 50 Kč žáci ZŠ • V předprodeji u Sazka Ticket

TRIALOG WWW.SILNIBEZNASILI.CZ

Patronem a moderátorem projektu: Honza Musil
Nad projektem převzali záštitu: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy
Mgr. Martin Baxa, primátor města Plzně, Mons: František Radkovský, biskup plzeňský
Milan Chovanec, hejtman Plzeňského kraje

HOCKEY CLUB PLZEŇ 1929
OBČANSKÉ SDRUŽENÍ

PILSEN
Plzeň
EVROPSKÉ HLAVNÍ MĚSTO KULTURY 2015

REBUS, reklamní studio

Příloha H/3 Ukázka jedné z řady zpráv v médiích o projektu Silní bez násilí realizovaném na Církevním gymnáziu na podzim 2011:

Webové stránky hnutí Focolare v České republice:

„V Plzni zazářili gymnazisté v muzikálu Streetlight

Dnes (12. října 2011) večer se mohla veřejnost v ČEZ Aréně v Plzni seznámit s výsledky zapojení církevního gymnázia do projektu Silní bez násilí při premiéře muzikálu Streetlight mezinárodní hudební skupiny Gen Rosso.

Po generálních zkouškách s jednotlivými skupinami studentů bylo zahájeno další z večerních představení v rámci projektu Silní bez násilí. V předprogramu předvedli žáci církevního gymnázia v Plzni téměř profesionální koláž vystoupení: reportáž z ochutnávky pizzy s pravými Italy ze skupiny Gen Rosso, třiminutové video z práce ve workshopech a pěvecký sbor s doprovodem kapely skvěle zazpíval pár písní od legendárních Beatles. V muzikálu Streetlight, který bezprostředně poté následoval, zasahovali gymnazisté do děje připravenými vstupy s jistotou ostřílených herců. V jevišti bylo možné zahlédnout mnoho dojatých tváří i rozzářené oči pana biskupa Radkovského, který projektu fandil od samotného začátku. Fota a názory žáků lze shlédnout na facebooku.

Helena Filčíková¹⁰⁴

¹⁰⁴ *Hnutí Focolare v České republice: Movimento dei Focolari* [online]. 15.5.2012, 15.5.2012 [cit. 2012-05-20]. Dostupné z: http://www.focolare.cz/index.php?option=com_content&view=article&id=586:v-plzni-zazaili-gymnaziste-v-muzikalu-streetlight&catid=100:projekt-silni-bez-nasili&Itemid=137

Příloha H/4 Ukázka jedné z řady zpráv v médiích o projektu Silní bez násilí realizovaném na Církevním gymnáziu na podzim 2011:

www.regionplzen.cz

Muzikál Streetlight

Projekt SILNÍ BEZ NÁSILÍ /Podpora pozitivního sociálního klimatu ve školách/ získal podporu MŠMT a Evropského sociálního fondu.

Projekt SILNÍ BEZ NÁSILÍ /Podpora pozitivního sociálního klimatu ve školách/ získal podporu MŠMT a Evropského sociálního fondu. Cílem projektu je posílení pozitivního sociálního klimatu ve škole a prevence násilí mezi dětmi. Projekt bude v období září 2010 až srpen 2013 postupně realizován v 9 krajích ČR - ve městech Brno, Jihlava, České Budějovice, Plzeň, Ústí nad Labem, Zlín, Ostrava, Šumperk, Hradec Králové. Klíčovou aktivitou je PROJEKTOVÝ TÝDEN, ve kterém se žáky školy pracují zahraniční lektoři hudební skupiny Gen Rosso a společně připraví muzikálové veřejné představení "Streetlight". Projektovému týdnu předchází příprava učitelů a rodičů. Se žáky se pak pracuje v rámci učebních osnov v jednotlivých předmětech. Po projektovém týdnu následují pro zájemce navazující aktivity. Srdečně Vás zveme ke spolupráci na realizaci projektu v PLZNI, kde se projektový týden s umělci mezinárodní skupiny Gen Rosso a studenty Církevního gymnázia Plzeň uskuteční ve dnech 10. - 14. října 2011. Společně pak vystoupí v plzeňské ČEZ Aréně ve středu 12. října 2011 od 19.00 hodin a ve čtvrtek 13. 10. 2011 od 10.00 hodin pro školy. Více informací o projektu na níže uvedeném kontaktu a na www.silnibeznasili.cz.¹⁰⁵

¹⁰⁵ *Regionplzen.cz* [online]. 2011 [cit. 2012-05-29]. Dostupné z: <http://www.regionplzen.cz/kultura/?muzikal-streetlight-67041>

Příloha H/5 Reakce studentů Církevního gymnázia

(na webových stránkách realizace projektu na Církevním gymnázium)¹⁰⁶

Minulý týden nás navštívila mezinárodní hudební skupina Gen Rosso, která přijela, aby s námi nacvičila muzikál. Skupinu Gen Rosso tvoří různé národnosti z různých zemí (např. Keňa, Tanzánie, Itálie, atd.) Rozdělili jsme se do několika workshopů. Já jsem byla zařazena do divadelního workshopu, který vedl Eric Mwangi z Keni.

První dva dny jsme cvičili v jednotlivých dílnách a ve středu a ve čtvrtek jsme vystupovali v ČEZ aréně. Eric nás učil, jak máme projevovat různé emoce, aby to na jevišti vypadalo jako ve skutečném životě.

Ve středu jsme měli poslední generálku ráno a v 19:00 začal podprogram a následoval muzikál Streetlight. Všichni byli nervózní, ale nakonec se muzikál povedl.

Ve čtvrtek 13.10. ráno proběhlo opakování pro školy, ale bohužel bylo ráno, takže muzikál nevypadl tak dobře, chyběly světelné efekty a titulky, ale užili jsme si to.

Pátek byl hrozně smutný den, protože skupina Gen Rosso odjížděla, ale měli jsme čas si s nimi ještě povídat a požádat o autogramy, o fotky a poslední objetí. Všichni jsme se s nimi byli ještě rozloučit k autobusu a poplakat si, že už je možná nikdy nevidíme. Pak nás ale ještě pozvali do Ústí nad Labem, kde budou pracovat s jinou školou na dalším muzikálu. Minulý týden jsme si všichni moc užili a budeme na něj navždy vzpomínat.

Valentina Martinková

¹⁰⁶ *Streetlight na Církevním gymnázium* [online]. 2011 [cit. 2012-05-20]. Dostupné z:

<http://streetlight.cirkevni-gymnazium.cz/ocima-studentu/>

Příloha H/5 Reakce studentů Církevního gymnázia

Minulý týden na naší škole proběhla neuvěřitelná akce, na kterou jen tak nikdo nezapomene. Poznali jsme skvělé a výjimečné lidi z kapely Gen Rosso, kteří nám změnili pohled na svět.

V pondělí 10. 10. 2011 jsem šla do školy natěšená, ale také „trochu“ nervózní z příjezdu kapely Gen Rosso. Zahájení této akce probíhalo v dolní tělocvičně. Členové kapely Gen Rosso se nám postupně představili, zazpívali písničku a my jsme se pomalu rozešli do svých workshopů. Byla jsem přiřazena do workshopu Broadway, za což jsem moc ráda. Naším „učitelem“ byl velmi sympatický a milý Dennis NG, který je původem z Filipín. Nejdříve nás upozornil, co nás celý týden čeká, a pak jsme se začali krátkou rozvíčkou na zahřátí. Následovalo učení první choreografie na písničku Don't stop.....

Úterý probíhalo přibližně stejně jako pondělí. Zahájení v tělocvičně, workshopy a učení druhé choreografie na písničku Streetlight, která zahajovala celý muzikál.

Ve středu 12. 10. 2011 jsme měli sraz ve tři hodiny před ČEZ arénou, kde probíhala nejdříve generálka. Já osobně jsem tam dorazila přibližně o hodinu dříve, abych se mohla podívat, jak to jde mým spolužákům. Po skončení generálky už nemělo cenu se vracet domů, a tak jsme se „potulovali“ po ČEZ aréně a povídali si. V 18:00 se otevírala hala pro veřejnost, ale představení začínalo až v 19:00. Nejdříve byl předprogram, ve kterém se představil sbor Grey donkeys a hudební skupina mladých chlapců z Církevního gymnázia. Ve 20:00 začal celý muzikál. Atmosféra byla neuvěřitelná a úžasná. Muzikál končil hlučným potleskem, na který jen tak nezapomeneme.

Ve čtvrtek jsme hráli pro pár škol z Plzně. Už nebyla tak úžasná atmosféra, ale všichni měli na tváři úsměv.

V pátek 14.10. 2011 nastalo smutné loučení, které se neobešlo bez slz. Loučili jsme se se členy Gen Rossa, brali si od nich podpisy a fotili se s nimi. Ale nakonec stejně museli odjet a my na ně nikdy nezapomeneme.

Lucie Johánková